هەرێمی كوردستانی عێراق
ئەنجومەنی نیشتمانیی
كوردستان - عێراق

ئەنجومەنی نیشتمانیی كوردستان - عێراق

پرۆتۆكۆلەكان
37

سالی/ 2006 – بەرگی سی و حەوت

چاپی یەكەم/ سالی 2007

پێرست

پرۆتۆكۆڵی دانیشتنی دەستپێك خولی دووەمی هەڵبژاردن – یەك شەممە 2006/9/3 ل5

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (1) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2006/9/4 ل25

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (2) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2006/9/5 ل49

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (3) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2006/9/6 ل99

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (4) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2006/9/11 ل147

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (5) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2006/9/13 ل161

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (6) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2006/9/20 ل229

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (7) خولی دووەمی هەڵبژاردن – یەك شەممە 2006/9/24 ل282

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (8) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2006/9/25 ل354

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (9) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2006/9/27 ل400

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (10) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2006/10/2 ل420

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (11) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2006/10/3 ل471

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (12) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2006/10/9 ل529

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (13) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2006/10/11 ل532

ماددەی حەوتەم: هەر دەقێ لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا نەگونجێ ناخرێتە کار، یاسای ژمارە (39)ی ساڵی (2004)ی دەزگای گەشتوگوزاری هەرێمی کوردستان و، یاسای پێشووی دەزگای گەشتوگوزاری ئیدارەی سلێمانیش ئیلغا دەکرێن.

ماددەی هەشتەم: پێویستە لەسەر وەزیرەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە بخەنە کار.

ماددەی نۆیەم: ئەم یاسایە لە رۆژی بلاْوکردنەوەی لە (وەقایعی کوردستان)ەوە کاری پێ دەکرێ.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، ئەم پرۆژەیە پەیوەندی بە لیژنەی یاسایی و لیژنەی شارەوانییەوە هەیە، بۆ ئامادە کردنی راپۆرتی خۆیان، پرۆژەی تر بخوێنەوە.

بەڕێز عبدالکریم ابوبکر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

یاسای ژمارە ( )ی ساڵی 2006

یاسای وەزارەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوانی هەرێمی کوردستان – عێراق

ماددەی یەکەم:

مەبەست لەم زاراوانەی خوارەوە، لەم یاسایەدا، ماناکانی بەرامبەریانە:

1-هەرێم: هەرێمی کوردستان عێراق.

2-وەزارەت: وەزارەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوانی هەرێم.

3-وەزیر: وەزیری کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوانی هەرێم.

4-بریکار: بریکاری وەزارەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوانی هەرێم.

5-ئەنجومەن: ئەنجومەنی راوێژکاری وەزارەتەکە.

ماددەی دووەم: وەزارەت، ئەم ئەرك وفرمانانەی و وەدیهێنانی ئەم ئامانجانەی خوارەوە دەگرێتە ئەستۆ:

1-فەراهەمکردنی چاودێریی ماددی و مەعنەویی کەسوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوان، تا بتوانن بە ئازادی و سەربەرزانە بژین.

2-زیندو و کردنەوەی بۆنەگەلی تایبەت بە یاد کردنەوەی سەرکەشی و نەمریی شەهیدان و ئەنفالکراوان.

3-پێشنیاز کردن و هەموار کردنی یاساو، هەواڵە کردنی بۆ ئەنجومەنی وەزیران، بۆ وەدیهێنانی ئەرکوفرمان و ئامانجەکانی وەزارەت.

4-دانانی سیاسەتی گشتی بۆ فراژوکردن (تنمیە)و وەبەرهێنانی دەرامەتی (موارد) وەزارەتەکەو، لە چوارچێوەی ئیلتیزاماتی نەتەوەیی و نیشتمانی و ئامانجە کۆمەلاْیەتی و ئابوورییەکانی خۆیدا، پاشان جێ بەجێ کردنی ئەو سیاسەتە بەپێی یاسا لە کاردابووەکان.

5-کارکردن لەگەڵ لایەنە پێوەندیدارەکان، بۆگرنگیدان بە باری پەروەردەیی و فێرکاری و رۆشنبیری و کۆمەلاْیەتی و تەندروستی و ئابووری و ئاوەدانکاریی خاوخێزانی شەهید و ئەنفالکراوەمان و دانانی بەنامەش بۆ بەرەو چاکتر گۆڕینیان.

6-کۆشش بۆ راستکردنەویە واقیعی ژیانی ئەوانەی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە, لە رێگای هاوکاری و هاودەنگیی وەارەتەوە لەگەڵ پارەدەرانی (ممولین) نێودەوڵەتی و محەللی رێکخراوە حکومی و ناحکومیەکاندا, بەپێی یاسا بەرکارەکان.

7-دیکۆمێنتکردنی (توثیق) هەر شتێ پێوەندیی بە ئەنفالکراو و قوربانیانی چەکی کیمیاییەوە هەیە, بۆ داوا کردنی قەرەبووی خێزانەکانیان, لە حکومەتی فیدراڵی و لەم لایەنانەش کە ئەو چەکانەیان بە عێراق داوە.

8-کارکردن, بەهاودەنگی لەگەڵ حکومەتی عێراقی فیدراڵ و رێکخراوە نێودەوڵەتیە حکومی و ناحکومیەکاندا, بۆ ئەوەی پلاندانەران و بەجێهێنەرانی ئەو جینۆسایدەی دەرهەق بە گەلی ئێمەیان کرد, بدرێنە دادگا پێوەندیدارەکان و سزا بدرێن.

9-هاوکاری لەگەڵ لایەنە پێوەندیدارەکان بۆ دەستەبەر کردنی جێگای ژیان (سکن) بۆ خاوخێزانی شەهید و ئەنفالکراوو قوربانیانی چەکی کیمیایی.

ماددەی سێیەم:

یەکەم:وەزیر:سەرۆکی باڵاو, بەرپرسی ئیش و کارو ئاراستە کردنی سیاسەتی وەزارەتەکەیەو, هەموو بڕیارو فەرمان و رێنماییگەلێ پێوەندییان بە ئەرکوفرمان و پێکهاتەو سەلاحییات و کاروباری دیکەی هونەری و دارایی و ئیداری و رێکخستنی وەزارەتەکەوە هەبێ, بەپێی حوکمەکانی یاسا, لەوەزیرەوە دەردەچێ و بەسەر پەرشتیی خۆی جێ بەجێ دەکرێن.

دووەم:بریکاری وەزارەت:لە چوارچێوەی ئەو سەلاحییاتانەدا کە پێی دەسپێردرێ, لە ئاراستە کردن و سەرپەرشتیکردنی کاروباری وەزارەتەکەدا, یاریدەی وەزیر دەدات, مەرجیشە بڕوانامەی زانکۆی هەبێ.

ماددەی چوارەم: پێکهاتەکانی وەزارەت ئەمانەن:

1-نووسینگەی وەزیر:فرمانبەرێ سەرۆکایەتیی دەکا, بڕوانامەی زانکۆی هەبێ, ژمارەیێ فرمانبەریش یاریدەی دەدەن.

2-نووسینگەی بریکاری وەزارەت:فرمانبەرێ بەڕێوەی دەبات, بڕوانامەی زانکۆی هەبێ ژمارەیێ فرمانبەریش یاریدەی دەدەن.

3-راوێژکارەکان:لە چوار راوێژکار زیاتر نەبن, مەرجیشە بڕوانامەی زانکۆیان هەبێ و, خاوەن ئەزموون و کردەش بن.

4-بەڕێوەبەرایەتی گشتیی کاروباری ئیدارەو دارایی: لەمانەی خوارەوە پێك دێت:

1-بەڕێوەبەرایەتی ئیدارەو زاتییە.

2- بەڕێوەبەرایەتی حساب و حسابکاری..

3- بەڕێوەبەرایەتی ریقابە و لێوردبوونەوە (التدقیق)ی ناوخۆ.

4- بەڕێوەبەرایەتی هەمە ژمێری (الاحصاء)و لێکۆڵینەوە.

5- بەڕێوەبەرایەتی نەخشەسازی (التخطیط) و بەدواداچوون.

6- بەڕێوەبەرایەتی کاروباری یاسایی.

7-بەڕێوەبەرایەتی خزمەتگوزاری.

5-بەڕێوەبەرایەتی گشتیی وەبەرهانین: لەمانە پێك دێت:

أ-بەڕێوبەرایەتی پرۆژەکان.

ب-بەڕێوەبەرایەتی کاروباری هونەری.

ج-بەڕێوبەرایەتی حساب و حسابکاری.

د-بەڕێوبەرایەتی گرێبەستنامەکان.

6-بەڕێوەبەرایەتی گشتی خزمەتی کەسوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوان – لەمانە پێك دێت:

أ- بەڕێوبەرایەتی کاروباری پەروەردەکان.

ب- بەڕێوبەرایەتی کاروباری کۆمەلآیەتی.

ج- بەڕێوبەرایەتی کاروباری تەندروستی.

د- بەڕێوبەرایەتی کاروباری ئابووری.

ه- بەڕێوبەرایەتی کاروباری نیشتەجێکردن لە پارێزگاکانی هەرێم.

7-دایەرەی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوان لە پارێزگاکانی هەرێمدا: فرمانبەرێ بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی سەرۆکایەتی دەکا, بڕوانامەی زانکۆی هەبێ, لەمانە پێك دێت:

أ-بەڕێوەبەرایەتیی کاروباری شەهیدان.

ب-بەڕێوەبەرایەتی کاروباری ئەنفالکراوان.

ج- بەڕێوبەرایەتی ئیدارەو زاتیە.

د- بەڕێوبەرایەتی حساب و حسابکاری.

ه- بەڕێوبەرایەتی لێوردبووردنەوەو ریقابەی ناوخۆ.

و- بەڕێوبەرایەتی راگەیاندن و پێوەندییەکان.

ز- بەڕێوبەرایەتی کاروباری یاسایی.

ماددەی چوارەم:

یەکەم:وەزارەت ئەنجومەنێکی راوێژکاری دەبێ, لەمانە پێك دێت:

أ-وەزیر:سەرۆکە.

ب-بریکاری وەزارەت,:ئەندامەو, لە دیارنەبوونی وەزیردا سەرۆکایەتی ئەنجومەن دەکا.

ج- بەڕێوبەرە گشتییەکان: ئەندامن.

د-یەك راوێژکار, وەزیر دیاریی دەکا: ئەندامە.

هـنوێنـەرێ, لە هەریەکە لەم وەزارەتانە: (تەندروستی, پەروەردە, کاروباری کۆمەڵایەتی, پێشمەرگە, دارایی, ئاوەدانکاری, رۆشنبیری) بەمەرجێ پلەیان لە بەڕێوەبەری گشتی کەمتر نەبێ.

دووەم:

أ-ئەنجومەن کۆبوونەوەکانی خۆی, هەرکاتێ پێویست بکا, بە بانگهێشتی وەزیر ساز دەدات.

ب-کـاری تایبــەتی ئەنجومــەن ئەوەیــە راسـپێری پێشـکەش بــەوەزیر بکـا, راسـپێرییەکەش ئەگـەر وەزیـر تەسدیقی بکا, سیفەتی بڕیاری وەزاری وەردەگرێ.

ماددەی پێنجەم:

یەکەم:بەڕێوەبەرایەتی گشتیی وەبەرهانین, بودجەیەکی تایبەتی دەبێ و, پارەدار دەکرێ لە:

1-بەخششی (منحە)حکومەتی هەرێم.

2-خیرات (تبرعات).

3-پیتاك (الاکتتاب), کە وەزارەت خۆی بەپێی یاسا کۆی دەکاتەوە.

4-دەرامەتی (الواردات)وەبەرهێنانەکانی تایبەت بە وەزارەت.

5-قازانجی بزاڤە جۆر بەجۆرەکانی وەزارەت.

6-بەخششی دیکە.

دووەم:

بودجەی وەبەرهانینەکانی لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی گشتی و بەرهانینەوە ئامادە دەکرێ و, وەزیر تەسدیقی دەکا, ئینجا دەخرێتە بەردەم سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران بۆ تەسدیق کردنی.

ماددەی حەوتەم:

1-هەموو داراییەکی تایبەت بە بەڕێوەبەرایەتی گشتی وەبەرهانینەکان, بە دارایی گشـتی لـە قەڵـەم دەدرێـن و, بۆ مەبەستی ئەم یاسایە نەبێ, ناشێ دەسکاری بکرێن.

2-حساب و حسابکاری وەبەرهانینەکانی وەزارەت ملکەچی ریقابەی داراییین.

ماددەی هەشتەم:

یەکەم:پەیکەری رێکخستنی پێکهاتە و کارە تایبەتیەکانی وەزارەت, بە پێڕۆ دیار دەکرێن.

دووەم:وەزیر بۆی هەیە لە کاتی پێویستدا بەڕێوەبەرایەتی بەشی نوێ بکاتەوە یان ئیلغایان بکات.

سێیەم:وەزیر: بۆی هەیە لیژنەگەلی هەمیشەیی, یان کاتی بـۆ وەدیهێنـانی هـەرکامێ لـەو ئەرکانـەی کـە لـە ماددەی دووەمی ئەم یاسایەدا هاتوون.

ماددەی نۆیـەم: وەزیـر بـۆی هەیـە پـاش وەرگـرتنی موافەقـەتی سـەرۆکایەتی ئەنجومـەنی وەزیـران, لەگـەڵ کەسـانی تـەبیعی و مەعنـەویی و خـاوەن ئـەزموون و پسـپۆری نـاوەوەو دەرەوەی هەرێمـدا گرێبەسـتی سـاز بدات, بۆ ئەنجامـدانی ئـەرك وفرمـانێ کـە پێیـان دەسـپێردرێ, لـە ماوەیەکـدا کـە خـۆی بـە لـەباری بزانـێ, بەمەبەستی وەدیهێنانی ئامانجەکانی وەزارەت, ماف و ئیلتیزاماتیشان وەزیر خۆی دیاریان دەکات.

ماددەی دەیەم: یاسای ژمارەی (4)ی ساڵی 1997 (یاسای دەزگای شەهید) و, یاسای ژمارە (186)ی ساڵی 1999 (یاسای بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئەنفال)و, یاسای ژمارە (126)ی ساڵی(2000)و, یاسای ژمارە(22)ی ساڵی2005 ئیلغا دەکرێن و, هەموو مەوجودات و کارمەندانی دەزگای شەهید و بەڕێوبەرایەتی گشتی ئەنفال, لەگەڵ هەموو ئیلتیزاماتی دارایی و مەعنەوی و قەرزەکانیاندا, دەگوازرێتەوە بۆ وەزارەت.

ماددەی یازدەم: وەزیر بۆی هەیە رێنماییگەلی پێویست بۆ ئاسانکردنی بەجێهێنانی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربهێنێ.

ماددەی دوازدەم: هەردەقێ لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا نەگونجێ ناخرێتە کار.

ماددەی سیازدەم: پێویستە لەسەر وەزیرە پێوەندیدارەکان, حوکمەکانی ئەم یاسایە بخەنە کار.

ماددەی چواردەم: ئەم یاسایە لە رۆژی بلاَوکردنەوەی لە (وەقایعی کوردستان)ەوە, کاری پێ دەکرێ.

هۆکاری دانانی ئەم یاسایە

ئەمرۆ, ئەگەر گەلی کوردستان مافی شانازیی بە سیستەمی سیاسی و دامودەزگای دەستووری ئێستای خۆیەوە هەبێ ئەو شانازییە, هی ئەو کەسانەیە کە بۆ وەدەستهێنانی ئەم دەستکەوتانە ژیانی خۆیان بەخت کرد و مێژووی پڕ ئیفتیخاری گەلەکەمانیان دروست کرد و, رێگای ئایندەیان بۆ رۆشن کردەوە, ئەوانەش شەهیدەکانی بزاڤی رزگاریخوازی کوردستانن.

جا بۆ وەفاداری و رێز لە قوربانیان و تەقدیر کردنی شان و شەوکەتیان, هەر دەبوو لایەنێکی پسپۆڕ پەیدا بکرێ, ئەرکی ماف و رێکخراوەو بەدواداچوون و جێبەجێ کردنی ئەو وەفاو رێز و تەقدیرە بگرێتە ئەستۆ و کاروباری ئەو کەم ئەندامانە رەچاو بکا, کە لە خەباتی ناو ئەم بزووتنەوەیەدا, دووچاری بوون, هەر لەبەر ئەوەشە کە ئەم یاسایە دانرا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس, ئەمەش بۆ لیژنەی یاسایی و لیژنەی مافی مرۆڤ بنێردرێ, بۆ ئەوەی راپۆرتی خۆیان ئامادە بکەن, پرۆژەی وەزارەتی (الاعمار والاسکان), وابزانم تەرجومە نەکراوەو بە عەرەبی بخوێندرێتەوە.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

هەروەکو جەنابت ئیشارەتت پێدا, بەڕاستی فریا نەکەوتین بۆ تەرجومە کردنی ئەم یاسایە, بۆیە ئیجازەمان پێ بدەن بە عەرەبی بیخوێنینەوە.

قانون وزارة الاعمار والاسكان

المرقم () لسنة 2006لاقليم كوردستان – العراق

المادة الاولى:

يقصد بالتعابير التالية المعاني المبينة ازاءها:

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (6)

چوار شەممە ڕێکەوتی 2006/9/20

کاتژمێر (11,10)ی سەر لە بەیانی ڕۆژی چوار شەممە ڕێکەوتی 2006/9/20 ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق بە سەرۆکایەتی بەڕێز عدنان رشاد مفتی سەرۆکی ئەنجومەن و, بە ئامادەبوونی بەڕێزمحمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی) جێگری سەرۆك و, بەڕێز فرست أحمد عبدالله سکرتێری ئەنجومەن, دانیشتنی ژمارە (6)ی خولی دووەم, ساڵی (2006) ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی مادده (20) لە پێڕۆی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموارکراوی ساڵی 1992ی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق, دەستەی سەرۆکایەتی ئەنجومەن بڕیاردرا دانیشتنی ژمارەی (6)ی خولی گرێدانی یەکەمی ساڵی دووەمی خولی هەڵبژاردنی دووەمی پەرلەمانی کوردستان – عێراق, بەرنامەی کار بەم شێوەیە بێت:

1-خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژەی یاسای وەزارەتی شەهیدان و ئەنفالکراوەکان.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان دانیشتنی ئەمڕۆمان دەکەینەوە, بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی مادده (20) لە پێڕۆی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموار کراوی ساڵی 1992ی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق, دەستەی سەرۆکایەتیی ئەنجومەن بڕیاریدا بەرنامەی کاری دانیشتنی ژمارە (6)ی خولی دووەمی هەڵبژاردن لە کات(11,10)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی چوار شەممە ڕێکەوتی 2006/9/20دا بەم شێوەیە بێت:

1-خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژەی یاسای وەزارەتی شەهیدان و ئەنفالکراوەکان.

سەرەتا داوای لێ بووردن دەکەم کە دوێنێ سوو فەهمێك بوو کۆبوونەوەکەمان دوا کەوت و لە ڕاستی دا مەوعیدێکمان هەبوو سەعات (5) من تەلیفۆنم کرد بوو بۆمەوعیدەکەی سەعات (5) دواخراوە ئەوان وا تێ گەیشتبوون بەهەڵە ئاگاداری کاك فرسەتیان کردبوو، وتیان دانیشتنەکە دواخراوە، کە لە کۆبوونەوەی مەسیف تەواو بووین دەوری(3،30) تەلیفۆنم کرد وتیان وامان زانیوە هەمووتانیان تەبلیغ کردبوو لەبەر ئەوە مەسەلەکە ئەوە نەبووە دانیشتنەکە ئیلغا بکرێتن، ئەو سوو فەهمەبوو بۆیە داوای لێبووردن دەکەین.

بەڕێزشێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەمن دوو سێ مولاحەزەم هەیە پێش ئەوەی دەست بە موناقەشەکانمان بکەین ئەگەر مەجالم پێ بدەن.

1- بەنیسبەت تەئجیلەکەی دوێنی بە حەقیقەت تەعلیقەکم هەیە لە سەری و ئەو مولاحەزاتانەی کە دەدەم تەنها بۆ رێك خستنی ئیش وکارەکانی خۆمانە، من وەکو فراکسیۆن ئاگام لێنەبووە لە تەئجیلەکە بەیانی هاتومەتە ئێرە لە ئیستعلامات بە من وتراوە بەینەما ئەندامیکی پەرلەمان بۆ شەو تەلەفۆنی بۆ من کردووە کۆبونەوە تەئجیل کرایە، ئەوە بە حەقیقەت نەقسێکە ئومێد ئەکەین ئەوە تەلافیی بکرێت ئەمە یەك، دوو مەوزوعی بەرێوە چوونی ئیش وکارەکانی ناو پەرلەمان من سستییێکی لێ دەبینم ئێمە سێ مانگ دەستمان بە دەوام کردیە ئەمرۆ (20) ی مانگە تا ئێستا دوو پرۆژە موناقەشە کرایە مەعەلعلم (10) پرۆژە ئامادە یە بۆ گفتوگۆ کردن لە سەری، مەوزوعی سێیەم دوێنێ سێ سەرۆکایەتی کبوونەوەیان هەبوو لە گەڵ هەردوو لایانی سەرەکی حەق نییە ئێمە، وەکو ئەندامانی پەرلەمان لە مییدیاکان گوێ بیستی خالەکان ببین حەق وایە موختەسەرێکیش بە ئێمەش بدرێ وەکو ئەندامی پەرلەمان بۆ ئەوەی ئاگاداری ئەم رەوشە بین، خالەکەی سێیەمیش ئەوەیە مەوزوعی لیژنەی یاسا، لیژنەی یاسا ئەرکەکی زۆری لە سەرە ئەو فەترەیە خاسەتەن لەم قۆناغە، ئەگەر لە کاتی موناقەشات ببین بە دوو گروپ، گروپێك مەشغولی موناقەشە بیت لە لیژنەی یاسا، گروپێکیش مشغولی نیقاشات بیت بۆ تاوتووکردنی پرۆژەکان مەجالان پێ بدەن بۆپێرەوی نا خۆی پەرلەمانمان لە پێشە وزۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

جارێ ئەولەن بەنیسبەت ئەوەی رەخنەکەت، رەخنەکەت قبولە کە دەبوایە ئاگادار بکرێن، تەئجیلەکەی بۆ ئێوارێ نەك لای ئێوارێ شەرحم کرد لە بەیانیەوە بۆ ئێوارێ، پێرێ شەو ئێمەش ئاگادار کراین کە کۆبونەوەیەکی ئاوا هەیە لە بەینی هەرسێ سەرۆکایەتی بە ئامادەبوونی جێگرو سکرتێر وسکرتێری هەردوو حیزبە سەرەکیەکە و، لەبەر ئەوەش ئەمەش بە ناچاری تەبلیغی کاك فرسەتمان کرد ئەوەندەی لێرە بووین کە کۆبونەوەکە بخەینە ئێواری هەر بۆیێش خستمانە ئێواری بۆ ئەوەی رۆژێکمان لە دەست نەچێ بۆ موناقەشەو ئەوانە ئێوارەکەش بەم شێوەیە بووکە ئێمە مەخسەدمان نەبوو تەئجیل بیتن، مەخسەدمان ئەوەبووئەوکۆبوونەوەی کە ئێستا کردمان لە گەڵ مەترانێکی ئاشوریەکان لێرە بوون ومەوعیدمان (5،30) بووخرایە ئەمرۆ(10،30) ئەمە مەخسەدمان ئەوپێنجە بوو بە هەڵە لە ئێوەیان تێ گەیاندبوو کە تەئجیل کرایە، بە نسبەت ئاگادارکردنی ئێوە و، ئێمەش دوێنی کۆبونەوەمان کردووەو ناکرێتن راگەیاندنی راوەستێنین تا کۆبونەوەیەك بکەین ئەوە باس بکەین بۆ ئێوە، دووش هەر پێشنیارێك هەیە نیزامی داخلی ئەو شتانەش کۆسپێکی زۆریش هەیە لە بەردەم موناقەشەکردنی زۆر شت دەبێ بخرێتە بەرنامەوباس بکرێت ئەوچاك بکەن نیزامی داخلی چاك بکەن بۆ ئەوەی رێگا بداتن سەرەتای هەموو کۆبوونەوەیەك چی تازە هەیە بۆی باس بکەین چ برادەرێك نوقتەیەکی موهیمی هەیە، وەختێکی

بۆ دابنێتن ده دەقیقەیەك یان چارەكێك باسی بكەین ئەوە باشە، بەڵام نیزامی داخلیەكە ڕێگەمان لێ دەگرێ مەگەر هەروا شتێكی گرنگ هەبێتن و گوێ نەدەینە نیزامی داخلی و بۆتان باس بكەین، من ملاحەزەكەم دەرنەبڕی. سەرەتا دەبوو بەخێرهاتنی (خاتوو چنار) وەزیری شەهیدان و ئەنفال و (كاك سعد)وەزیری هەرێم بۆ تەنسیق لەبەینی پەرلەمان و حكومەت بكەم كە ئەمڕۆ لێرەدا حازرن، بۆموناقەشەكردنی پرۆژەی وەزارەتی شەهیدان و ئەنفال كراوەكان، ئێستا بەخێرهاتنتان دەكەم بەناوی ئەوان، ئومێدەوارم پرۆژەكەمان بەڕێك و پێكی بەڕێوەبچێتن، سەرەتا داوا دەكەم لە لیژنەی قانونی بین لەشوێنی خۆیان دانیشن فەرموو نوقتەی نیزامە بۆیە.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

سەبارەت بە جەدوەلی ئەعمال ئێمە ژمارەیەكی یاسایی كە زۆرینەی پێكهاتەكەی پەرلەمانی تێدابوو، داواكاریەكمان پێشكەش كرد بۆ سەرۆكایەتی پەرلەمان دوو ڕۆژ پێش ئێستا بەپێی نیزامی داخلی كە بخرێتە ناو جەدوەلی ئەعمال سەبارەت بە مەحكوم كردنی لێدوانەكانی (پاپای ڤاتیكان)كە جۆرێك لە پشێوی لەناو كۆمەڵگای مرۆڤایەتی ئەنێتەوە،و پێمان خۆش بوو لەناو جەدوەلی ئەعمال هەبووایەو ڕوونكردنەوەیەك بكرێت كە لەبەرچی نەخرایە ناو جەدوەلی ئەعمال.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

وەڵا خۆی ڕەئیەك وا پەیدابوو كەلەجیاتی ئەوەی بخرێتە بەرنامەوە سەرۆكایەتی بەیانێك دەربكاتن بۆتەوزیحی مەوقیفی چونكە بەبێ ئەوەی بخرێتە ناو بەرنامەوە مەوقیفێكی عام هەیە ئەسەفێك دەنوێنێ لەو بەیانەی كەدەرچووە، لەبەرزترین پایەی برامەسیحیەكان، حەزمان نەدەكرد وابێتن و ڕەئیەكەوا بوو كە سەرۆكایەتی بەیانێك دەربكاتن، بۆیە ئەگەر ئەو بایەنە لەئارادا نەبووایە، دەكرا موناقەشەی بكەین و بخرایەتە ناو بەرنامەی كارەوە.

بەڵام ڕەئیەكی واهەبوو لەلایەن خۆمانەوە كە ئێمە بەیانێك دەربكەین. ئومێدیش دەكەم خۆی پاپا تا ئێستا دوو جاریش ئەسەڤ نواندووە هەموو لایەك خەریكن ئێمەش هەر لەو ڕووەوە وەك هەڵوێستێك دەنووسین تەسریحێك دەدەین.كە ئێمەش ناڕازین لەوە، و ئەسەف دەكەین لەو تەسریحەی كەداویەتی ئومێد دەكەین خۆیان چارەی بكەن. چونكە عیلاقەی بەینی مەسیحیەت و ئیسلامە، عیلاقەیەك سەدان ساڵە پێكەوە دەژین و پێویستیش دەكاتن ئەدیان لایەنە ئیجابیەكانی لەپەیوەندیدا بچەسپێنێتن بەتایبەتی بەنیسبەت ئێمەوە. مەسیحیەت دینێكە ڕێزی هەیە، وئیسلام بۆمانی ڕوونكردۆتەوە كە مەسیحیەت دەبێ ڕێزی لێ بگرین. ودەبێ گفتوگۆیان لەگەڵدا بكەین و قبوڵە ئەوانیش خواپەرستن مادام خواپەرستن برای ئێمەن، وئومێدیش دەكەین ئەو عیلاقەیە هەموو لامان بیپارێزین،و هەموولایەكمان پتەوی بكەین، ڕێگا نەدەین خەڵكێكی توند ڕەو لەناو ئیسلامدا لەناو هەر ئەدیانێكی تردا ئەو عیلاقەیەمان لێ تێك بدات, فەرموو كاك عوسمان:

بەڕێز عثمان عبدالله قادر (بانی مارانی):

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن.

دیارە بەشێك لە قسەکانی من برای بەڕێزم کاك شێروان کردی، منیش پشتگیری لە قسەکانی ئەو دەکەم، مەسەلەی دواخستنی کۆبوونەوە، بەڕاستی حەقە بەفراکسیۆنەکان بڵێن چونکە ئەوانیش گلەیی لە ئێمە دەکەن دەڵێن بۆ پێمان ناڵێن تەئجیل بووە تابرۆینەوە تاوەکو بێین، بۆیە داوامان وایە هەرشتێك لەو بابەتەوە بوو بە فراکسیۆنەکان بڵێن.

دوو: مەسەلەی پرۆژەی دەستورەکە نازانم لە هەندێ جێ خەڵك وەریان گرتیە، خەڵك پرسیار لە ئێمە دەکات. بەڕاستی دەستورمان نەدیتیە دەبوایە مەسەلەی دەستوریش لەباتی بچێتە شوێنی تر عەلەلئەقەل فراکسیۆن دانەیەکی بدەنێ یان نازانم لە هەندێ جێ بلاوکراوەتەوە لەسەر لق و مەڵبەندەکان. مەعقولە تائێستا دەستورمان نەدیتیە. لە لق و مەڵبەندەکان دیتم دەستور تائێستا نەماندیتیە، خاڵێکی تریش ئەوەیە کە دەمەوێ باسی بکەم ئەوەیە کە ئێمە ئیقرارمانکرد کە سەیارە نەیەتە بەردەم کۆشکی پەرلەمان ئێستا سەیارە دێتە ئەوێ بێ ئەوەی ئێوە لێی بپرسنەوە. دوای ئەوەش ئەمە بەڕاستی شتێکی ناخۆشە، ئێمە لێرە قەرارماندا کەکەس سەیارە نەهێنێتە بەردەم دەرگەی پەرلەمان، ئێستا هەندێ خەڵك دێت لەوانەیە سبەینێ کێشە دروست بکەن، ئێوە یان هەمووی ئازاد بکەن یان هەمووی قەدەغەکەن.

چونکە بەڕاستی ئەوە شتێکە شتی لێ دروست دەبێ، ئیتر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بۆ ئیعتیرازی یەکەمت جوابی درایەوە پێویست ناکات بگەڕێمەوە سەری ئەوەی کاك شێروان باسی کردو شەرحم کرد، لەسەر مەسەلەی سەیاراتیش سەیارە قەرار درایە حەقە هەمووما إلتزامی پێوە بکەین چۆن قەرار درایە وا جێبەجێی بکەین، نوقتەی سێیەم بەنیسبەت دەستورەوەیە ئێمە بلاومان نەکردۆتەوە تەنها دراوەتە سەرۆکی هەرێم و دراوەتە سەرۆك کۆمار ئەو دوو نوسخەیە، و ئێستا قەرارمان داوە کە پێتان بڵێین کە رۆژی یەك شەم جەلسەیەك دەکەین بۆ خوێندنەوەی، ئەو خوێندنەوەیە لەهەمان کاتیشدایە بۆ بلاوکردنەوەی ڕەئی عام رۆژی یەك شەم دەیخوێنینەوەو بلاوی دەکەینەوە، هەم بۆ ئێوەیە هەم نوسخەشتان دەدەینێ هەمیش لەڕێگای ئەو بلاوکردنەوەیە بۆ ڕەئی عام و دوایش دەیخەینە سەر سایت و داوا لە هەموو خەڵك دەکەین، لە حیزبەکانیش دەکەین کە هەریەکە بەشێوەی ڕەسمی بۆیان دەنێرین کە ئەوە پرۆژەیە ئەو خوێندنەوەش خوێندنەوەیە بۆ بلاوکردنەوە نەوەکو خوێندنەوەی یەکەم. خوێندنەوە بۆ بلاوکردنەوەی لە میدیا بۆ خەڵك خەڵك بۆی هەیە بیخوێنێتەوە ملاحەزەی خۆی بنێرێتن بەئیمێل و ئێوەش هەمووتان مولزەمن بە تایبەتی ئەندامانی لیژنەی نووسینەوەی دەستوور.بەشداری بکەن لە شیکردنەوە، وشەرحکردنی و نەدوات بەستن لەسەری و لەشارەکانی تریش ئەگەر پێویست بێت جەولە بکرێتن و شەرح بکرێتن، و هەر مولاحەزەیەك بێتن دێتە ئەو لیژنەیە وەختی بۆ دادەنرێت تا 12/1 مقررە تا12/1 ئەو موناقەشەیە کراوەدەبێتن وە هەچ ملاحەزەیەك هەیە دەدرێتە ئەو لیژنەیە، ئەو

لیژنەیە چی بەپەسەند زانی بۆ دەوڵەمەند کردنی ئەو پرۆژەیە دووبارە إعادەی دەکاتەوە، ئنجا بەهەموارکراوی پرۆژەکە جارێکی تر پاش 12/1 کە تەواو دەبێتن دەخرێتە بەردەمتان بۆ موناقەشەکردن و پاش ئەوە إقرارکردنی ئێستا داوا لە لیژنەی یاسایی دەکەم بێت دابنیشن وابزانم مافی مرۆڤیش ڕاپۆرتی هەیە.

بەڕێز گوڵناز عزیز قادر:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەمرۆ ئێمە کۆبووینەتەوەقسە لەسەر یاسای وەزارەتێك دەکەین کە وا وەزارەتی شەهید و ئەنفالە. ئێستەش دەنگۆیەکی گەورە هەیە. کەوا دادگایی کردنی سەرانی ڕژێمە بەو قەزیەوە. کە دادوەر هەندێ شتی وت لەگەڵ بێلایەنی مەحکەمەکەدا نەدەگونجا، جا بە پێویستی دەزانین. ڕایەکمان هەبێ.

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن:

ئەوە لە نوقتەی نیزام نیە یەك. دووەمینیش دوێنێ ڕەئیس وزەرا داوای کرد دادوەرەکە لابەرن مەحکەمەش قبوڵی کرد یەعنی ئەو موشکیلەیە هەر حەل بوو، دیارە موتابەعەی تەلەفزیۆنت نەکردووە. ولە بەرنامەی کاریشدانیە. ببورە.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان:

بۆ ئەوەی دەست بەکاربین وەدەست بەگفتوگۆکردن لەسەر برگەکانی یاساکە بکەین ئێستا، سەرەتا لیژنەی یاسا ڕاپۆرتی خۆی بەزمانی کوردی لەلایەن کاك زاناوە دەخوێنێتەوە با بفەرمووێ.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی بەزمانی کوردی.

دوای خوێندنەوەی یەکەمی پرۆژەی لەسەرەوە ناوبراو, لە رۆژی 2006/9/4دا, لە پەرلەمان, پرۆژەکە حەواڵەی لیژنەکەمان کراو, ئێمەش دیراسەمان کردو, لەگەڵ وەزیری پۆست پێ سپێردراوی ئەم وەزارەتە تازە دانراوەدا, کۆبووینەوە. دوای گفتوگۆو راگۆرینەوەش, لیژنە, راپۆرت و راسپاردەو پێشنیازەکانی خۆی, لەبارەی ئەو پرۆژەیەوە, بەکۆی را, لەمانەی خوارەوەدا پێشکەش دەکات:

یەکەم: لیژنەی یاسا تەئییدی پرۆژەکە دەکا, چونکە ئەم وەزارەتە, تازە لە هەرێمدا دانراوە, بەدەم ئامادەکردنی ئەم راپۆرتەوە, هەڵەی زمانەوانی و رێزمانیی ناو پرۆژەکەشمان راست کردووەتەوە.

دووەم: لیژنە پێشنیاز دەکا دیباجەیەك بۆ ئەم پرۆژەیە دابرێژرێ:

سێیەم: لەبارەی ماددەی یەکەمی پرۆژەکەوە, لیژنە پێشنیاز دەکا, دێری یەکەمی ماددەکە, بۆ ئەوەی لەگەڵ رشتەی ئاسایی پێناسەکانی یاساکانی دیکەی پەرلەمانی کوردستاندا بگونجێ بەم شێوەیەی خوارەوە دابرێژرێ:

(مەبەست لەم زاراوانەی خوارەوە, ماناکانی بەرامبەریانە)

چوارەم: هەرچی ماددەی دووەمی پرۆژەکەیە, ئەوە, لیژنە پێشنیازی ئەوەیە کە, بڕگەکانی بەپێی گرنگییان ریز بکرێنەوە.

پێنجەم: هەرچی (ماددەی سێیەم و چوارەمە), ئەوە لیژنە, ئەم پێشنیازەی خوارەوەی هەیە:

1- هەردووکیان یەك بخرێن و, ببن بە(ماددەی سێیەم), چونکە هەردووکیان پێوەندییان بە پێکهاتەو پێکهێنەرەکانی وەزارەتەکەوە هەیە. پاشان, بەپێی ئەوە, ماددەکانی پاش ئەم ماددەیە, ریز بەند دەکرێنەوە.

2- جێگای بڕگەکانی, بەپێی گرنگی و ریزبەندی ئاسایی پێکهاتەو پێکهێنەرەکانی وەزارەتەکە دووبارە ریز بکرێنەوەو, پرۆژەکەش وەکو پرۆژەی وەزارەتە تازەکانی دیکە, ئەم رشتەو ریز بەندەی خوارەوەی بۆ زیاد بکرێت.

پێکهاتەکانی وەزارەتەکە

ماددەی سێیەم:

یەکەم: وەزیر: سەرۆکی باڵاو, بەرپرسی ئیش و کارو ئاڕاستەکاری سیاسەتی وەزارەتەکەیەو, سەرپەرشتی و ریقابەی دەکا. وبۆی هەیە هەندێ لە دەسەڵاتەکانی بە بریکاری وەزارەت, بەرێوەبەرە گشتییەکان, یان بەوکەسەری لە وەزارەتدا بەشیاوی دەزانێ بسپێرێت هەموو ئەو بڕیارو فەرمان و رێنماییانەی کە پێوەندییان بە ئەرکوفرمان و پێکهاتەو ودەسەڵات و, کاروباری دیکەی هونەری و دارایی و ئیداری و رێکخستنی وەزارەتەکەوە هەبێ, بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە, لە وەزیرەوە دەردەچن و, خۆی سەرپەرشتیی جێبەجێکردنیان دەکا, وەزیر بەرپرسیشە بەرامبەر بە ئەنجومەنی وەزیران, چونکە ئەندامێکی هاوکاری ئەنجومەنەکەیە.

دووەم: بریکاری وەزارەت: لە چوارچێوەی سەڵاحییاتدا, کە وەزیر پێی دەسپێرێ یاریدەی وەزیر دەدات لە ئاڕاستەکردن و سەرپەشتکردنی کاروباری وەزارەتەکەدا, مەرجیشە بڕوانامەی زانکۆیی تایبەت بەم ئیشەوەی هەبێت.

سێیەم: نووسینگەی وەزیر: فرمانبەرێ, بەپلەی بەرێوەبەر سەرۆکایەتیی دەکاو, بەڕێوەی دەبا, بڕوانامەی زانکۆی هەبێ. ژمارەیێ فرمانبەریش یاریدەی دەدەن.

چوارەم: نووسینگەی بریکاری وەزارەت: فرمانبەرێ بەپلەی بەرێوەبەر, سەرۆکایەتیی دەکاو بەرێوەی دەبا, بروانامەی زانکۆی هەبێ. ژمارەیێ فرمانبەریش یاریدەی دەدەن.

پێنجەم: ڕاوێژکاران: لە چوارکەس زیاتر نابن, دەبێ بڕوانامەی زانکۆیان هەبێ و, خاوەن ئەزموون و کەردەش بن.

شەشەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتی کاروباری ئیداری و دارایی: فرمانبەرێ سەرۆکایەتیی دەکاو, بڕوانامەی زانکۆی هەبێ و, خاوەن ئەزموون و پسپۆڕیش بێ. ئەم بەڕێوەبەرایەتیانەی خوارەوەش وابەستی دەبن:

ا. بەرێوەبەرایەتی ئیدارەو زاتییە.

ب ـ بەرێوەبەرایەتی حساب و حسابکاری.

ج ـ بەرێوەبەرایەتی لێوردبوونەوەو ریقابەی ناوخۆ.

د ـ بەرێوەبەرایەتی هەمەژمێری(ئامار)و لێکۆڵینەوە.

ه ـ بەرێوەبەرایەتی پلاندانان و بەدواداچوون.

و ـ بەرێوەبەرایەتی کاروباری یاسایی.

ح ـ بەرێوەبەرایەتی خزمەتگوزاری: لەبەر ئەوەی کە زیادەیە, بەپێکهاتن لەگەڵ وەزیردا, لامان برد.

حەوتەم: بەرێوەبەرایەتی گشتی وەبەرهانین: فرمانبەرێ سەرۆکایەتیی دەکا بڕوانامەی زانکۆی هەبێ و, خاوەن ئەزموون و پسپۆڕیش بێ. ئەم بەڕێوەبەرایەتیانەی خوارەوەش, پەیوەستی دەبن:

ا. بەرێوەبەرایەتیی پرۆژەکان.

ب ـ بەرێوەبەرایەتی کاروبار.

ج ـ بەرێوەبەرایەتی حساب و حسابکاری.

د. بەرێوەبەرایەتی پێکهاتنەکان: ئەمەیان, لابرا, چونکە زیادەیەو, ئیشەکەشی, ئیشی بەرێوەبەرایەتیی کاروباری یاساییە.

ز. بەرێوەبەرایەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوان:ئەمەش, لابرا, چونکە بە هەڵە کەوتووەتە پرۆژەکەوە.

هەشتەم: بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی خزمەتگوزاریی کەس وکاری شەهیدان و ئەنفالکراوان: فرمانبەرێ سەرۆکایەتیی دەکا, بڕوانامەی زانکۆی هەبێ و, خاوەن ئەزموون و پسپۆڕیش بێ.

نۆیەم: بەڕێوەبەڕایەتیی گشتیی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوان لە پارێزگاکانی هەرێمدا: فرمانبەرێ سەرۆکایەتیی دەکا, بڕوانامەی زانکۆی هەبێ و, خاوەن ئەزموون و پسپۆڕیش بێ. ئەم بەڕێوبەرایەتییانەی خوارەوەش وابەستی دەبن:

ا. بەڕێوەبەرایەتی کاروباری شەهیدان.

ب ـ بەڕێوەبەرایەتی کاروباری ئەنفالکراوان.

ج ـ بەڕێوەبەرایەتی ئیدارەو زاتییە.

د ـ بەڕێوەبەرایەتی حساب وحسابکاری

ه ـ بەڕێوەبەرایەتی لێبوردبوونەوە.

و ـ بەڕێوەبەرایەتی راگەیاندن و پێوەندیكاری.

ز ـ بەڕێوەبەرایەتی كاروباری یاسایی.

شەشەم: هەرچی ماددەی پێنجەمی پڕۆژەكەیە، كە دەبێتە(ماددەی چوارەم) بەپێی پێشنیازەكانی لیژنەی یاسا ئەوە، لیژنە پێشنیاز دەكا، نوێنەرانی ئەو وەزارەتانەی لە ئەنجومەنی راوێژكاریدا هاوپشكن، وەزارەتی ناووخۆو نوێنەری وەزارەتی كاروباری ناوچەكانی دەرەوەی هەرێم و نوێنەری وەزارەتی فێركردنی بالآیشیان بۆ زیادە بكرێن.

هەروەها بڕگە(ا) لە (دووەم) لادەبرێ، چونكە، ئەوە، هەر لە سازدانی كۆبوونەوەكاندا بەجێ هاتووە.

حەوتەم: بەش بەحاڵی ماددەی (شەشەم) لە پرۆژەكە، كە دەبێتە ماددەی پێنجەم، ئەوە، لیژنە ئەم پێشنیازەی خوارەوەی هەیە:

ماددەی پێنجەم: بەرێوەبەرایەتی گشتی وەبەرهێنان، لە چوارچێوەی بوجەی وەزارەتەكەدا، بوجەیەكی تایبەت بە خۆی دەبێ، لەم چاوگانەی خوارەوە، پارەدار دەكرێ:

1**ـ بەخشش (منحة)ی حكومەتی هەرێم.**

2 **ـ پیتاك(التبرعات) و بەخششی دیكەی ـ دوای موافەقەتی ئەونجومەنی وەزیران.**

3 **ـ دەسنگە (الكتتاب) كە وەزارەتەكە بەپێی یاسا خڕی دەكاتەوە.**

4 **ـ داهاتی وەبەرهێنانە تایبەتییەكانی وەزارەتەكە.**

5 **ـ قازانجی بزاڤی جۆربەجۆری وەزارەتەكە.**

6 **ـ بەخششی دیكە.**

هەشتەم: هەرچی (ماددەی حەوتەم)ی پرۆژەكەیە، ئەوە، لیژنە پێشنیاز دەكا، لابرێ، چونكە زیادەیەو، ئەو دوو حاڵەتەش كە تێیدا هاتوون، بە دەقی یاسایی گشتی چارەسەر كراون.

نۆیەم: هەرچی ماددەی (هەشتەم و یازدە)یە لە پرۆژەكە، ئەوە، لیژنە پێشنیاز دەكا، لە یەك ماددەدا یەك بخرێن و، بكرێن بە (ماددەی شەشەم)و، بەم شێوەیەی خوارەوە دابرێژرێت:

{ماددەی شەشەم} :

یەكەم: ئەركوفرمان و كارەتایبەتەكانی وەزارەت و پێكهاتەكانی بە پیرۆ دیاردەكرێن.

دووەم: وەزیر بۆی هەیە، بەرێوەبەرایەتی یان بەش یان هۆبە، لە پێكهاتەكانی وەزارەتەكەدا، بەپێی پێداویستی كارو لە كاتی زەروورردا، بكاتەوە یان یەكیانبخا یان ئیلغایان بكات.

سێیەم: وەزیر بۆ بەجێ گەیاندنی هەر ئەركوفرمانێكی وەزارەتەكە، كەلە ماددەی دووەمی ئەم یاسایەدا هاتووە، بۆی هەیە لیژنەگەلی هەمیشەیی یان كاتی پێك بهێنێ.

چوارەم: وەزیر، بۆی هەیە رێنمایی پێویست بۆ بە ئاسانی جێبەجێكردنی حوكمەكانی ئەم یاسایە، دەربهێنێ.

دەیەم: سەبارەت بە(ماددەی نۆیەم) لە پرۆژەکە کە بووەتە زنجیرەی(حەفتەم)بەپێی پێشنیازی لیژنەی یاسایی ئەوە هیچ تێبینییەکی لەسەر نییە.

یازدەم: هەرچی ماددەی دەیەمی پرۆژەکەیە, کە بووەتە(ماددەی هەشتەم) بەپێی پێشنیازی لیژنەی یاسا, ئەوە لیژنە پێشنیاز دەکات بەم جۆرەی خوارەوە بێت: ((یاسای ژمارە (4)ی ساڵی 1997, ئەنجومەنی نیشتمانی کوردستان, یاسای دەزگای شەهید, و بریارەکانی ژمارە 186 لە 1999/6/19 و 126 لە 2000/10/17 و 22 لە 12ی کانونی دووەمی 2005ی ئیدارەی سلێمانی پووچەل دەکرێتەوە)).

دوازدەم: سەبارەت بە ماددەی (دوازدەم) کە لە پرۆژەکە بووەتە زنجیرەی(نۆیەم) لیژنە هیچ تێبینەکی لەسەر نییە.

سیازدەم: هەرچی (ماددەی سیازدەم)ی پرۆژەکەیە, کە بووەتە(ماددەی دەیەم) ئەوە, لیژنە پێشنیاز دەکات بەم جۆرە دابرێژرێتەوە: ((دەبێ ئەنجومەنی وەزیران ولایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن)).

چواردەم: هەرچی (ماددەی چواردە)ی پرۆژەکە یە, کە بووەتە(ماددەی یازدە), ئەوە, لیژنە پێشنیازدەکا, بەم شێوەیەی خوارەوە دابرێژرێ:

(ئەم یاسایە, لە رۆژی دەرکردنییەوە دەخرێتە کارو, لە وەقایعی کوردستاندا بلاّو دەکرێتەوە).

لە کۆتاییدا, بەش بە خاڵی هۆکارەکانی دانانی یاسایەکە, ئەوە, هیچ تێبینییەکمان لەسەری نییە.

تکایە بفەرموون سەیری بکەن و, ئەسڵی پرۆژەکەو, رای لیژنەی یاساییش لە بارەی پرۆژەکەوە بخەنە پێش چاوی ئەنجومەن, تا, گفتوگۆی لەسەر بکاو, رای شیاوی خۆی لەسەر دەربڕێ.

لەگەڵ رێزدا

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس. ڕاپۆرتی ماڤ مرۆڤ. عەرەبیەکە پێویست ناکات دوایی خاڵ بەخاڵ بەعەرەبی بخوێنرێتەوە.

محمد فرج احمد:

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن.

بەناوی خوای بەخشندەو میهرەبان:

ڕاپۆرتی ماڤ مرۆڤ لەسەر ڕەشنووسی یاسای وەزارەتی شەهیدان و ئەنفالکراوەکانی هەرێمی کوردستان – عێراق.

ماددەی یەکەم پەسەندە وەکو خۆی.

ماددەی دووەم پێشنیاری لیژنەی ماڤ مرۆڤ بەم جۆرەیە:

وەزارەت ئەم ئەرك و فەرمانانەو، وەدەستهێنانی ئەم ئامانجەی خوارەوە دەگرێتە ئەستۆ:

1-فەراهەمهێنانی پێداویستیە ماددی و مەعنەویەکانی کەس وکاری شەهیدان وئەنفالکراوان. بۆ ئەوەی بەژیانێکی سەربەرزو کامەران بژین.

2-زیندوو ڕاگرتنی یادەکانی کیمیابارانی هەڵەبجەو ناوچەکانی تری کوردستان وئەنفال و شەهیدانی کوردستان وەکو هێمایەکی نەتەوەیی گەلی کوردستان.

3-کارکردن بۆ ناساندنی ئەو دوو کارەساتە بەجیهان وەك جینۆسایدی نەتەوەیەکی زیندووی ڕۆژهەلات و، دانانی یادگاری شیاووشایستە بۆیان.

خاڵی سێیەم : خاڵی سێیەمی ناو ڕەشنووسەکە لەپێڕەوی ناوخۆدا جێگای دەبێتەوە بەداڕشتنەوەیەکی تر. یەعنی لێرە زیاد بێ بەبۆچوونی ئێمە.

خاڵی چوارەم: خاڵی چوارەمی ڕەشنووسەکە لەگەڵ ئەرکەکانی ئەم وەزارەتە هاوسەنگ نیە. بۆیە دەکرێ بگوێزرێتەوە بۆ خاڵی (6) و بکرێتە خاڵی (4) بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە. یانی خاڵی چوارەمی ناو ڕەشنووسەکە. ئەکرێتە خاڵی شەش کەلەناو ڕەشنووسەکەدا هەیە.جا ئەو ئەبێتە خاڵی چوار.غەڵەتە یەعنی بۆیە ڕاستەکە ئەخوێنمەوە. (5)ەکە زیادە. یانی بۆ خاڵی (5) هەڵەیە. بۆ خاڵی (5)ەکەی لابچێ و بکرێتە خاڵی (4)و بەم جۆرە دابڕێژرێتەوە:

کارکردن بۆ ڕاستکردنەوەی واقیعی ژیانی کەس وکاری شەهیدان و ئەنفالکراوان بە:

أ-بەرزکردنەوەی ئاستی بژێوی و گوزەرانیان.

ب-خودکەفاکردنیان لە ڕێگای کردنەوەی بنکەو فێرگەی پیشەدەستی و دەست ڕەنگینی لە ناوچانەی کە زۆرترین شەهیدو قوربانیان تێدایە.

ج- دروستکردنی کارگەی گونجاو وپێویست لەو ناوچانەدا بۆ سوود مەندبوونی کەس وکاری شەهیدو ئەنفالکراوان.

خاڵی پێنجەم: خاڵی (5)ەم هەر وەکو خۆیەتی بەرزکردنەوەی ئاستی پەروەردەو خوێندن و ڕۆشنبیری منالآنی شەهید و ئەنفالکراوان بەدیاریکردنی ڕابەری پەروەردەیی و تەندروستی بۆ دابینکردنی پێداویستی تەندروستی و بەرنامەی گەیاندنیان بە خوێندنی بالآ.

ماددەی حەوت: دەبێتە ماددەی شەش. وەکو خۆی. ماددەی حەوت

7-کارکردن بۆ ئاوەدانکردنەوەی ئەو شارو شارۆچکەو گوندانەی بەر هێرشی کیمیاباران و شالآوەکانی ئەنفال کەوتوون بە شێوەیەکی هاوچەرخ.

8- قەرەبوو کردنەوەی کەس و کاری شەهیدانی کیمیاباران و ئەنفالەکان لەسەر هەر سێ دەسەلآتی حکومەتی هەرێم و عێراقی فیدراڵ و کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی.

ئێمە لەو پێشنیارانە دوو خاڵمان زیاد کردبوو.

خاڵی (8) کارکردن بۆ بەشداری پێکردنی کەس و کاری کیمیاباران و ئەنفالکراوان لە بۆنە نێودەوڵەتیە تایبەتیەکانی ئەو بوارە وەکو نوێنەری نەتەوەیەك کە جینۆساید کراوە.

خاڵی (3)ەمیش ئەوە بوو کارکردن بۆ ناساندنی ئەو دوو کارەساتە بە جیهان وەك جینۆسایدی نەتەوەیەکی زیندوی ڕۆژهەلات و. یانی ماددەی سێ و چوار پشتگیری لیژنەی یاسایی دەکەین بکرێتە یەك.

1-لەکۆتاییەکەیدا ئەمەی بۆ زیاد بکرێت. وەزیر بەرپرسیارە لەبەردەم ئەنجومەنی وەزیراندا کە خۆی ئەندامێکی ئەو ئەنجومەنەیە دوو بەڕێوە بەرایەتیەکان بەم جۆرە بێت:

بەڕێوەبەرایەتی شەهیدانی کیمیاباران.

بەڕێوەبەرایەتی شەهیدانی پێشمەرگەی کوردستان.

بەڕێوەبەرایەتی ئەنفالکراوان.

یەعنی ئەو شەهیدانە ببێتە دوان. شەهیدی کیمیاباران جیابێت لەگەڵ شەهیدی پێشمەرگە جیابێت. لە لیژنەکە ئێمە ئەوەی کە لیژنەی یاسایی إقتراحی کردبوو بۆ دیباجەیەکی هەبێت.ئێمە پێشتر وەکو دیباجە نووسیمان بەڵام دوایی وتیان دیباجە نابێت هەندێك لەوانەی کە قانون زان بوون.

لە هۆکاری دانانی ئەم یاسایە حیسابمان کرد ئەمەمان پێشنیار کردووە:

گەلی کورد لە ناو گەلانی ڕۆژ هەڵاتی ناوەڕاستدا گەورەترین و زۆرترین شەهیدو قوربانی داوە لە پێناو وەدەستهێنانی مافە ڕەواکانیدا، جگە لەوەی لەو پێناوەدا دووچاری گەورەترین کۆڕەوی بەردەوام و دەرکردنی زۆرە ملێ و ترسناکترین جینۆساید بۆتەوەو، نیشتیمانی وێران کراوە دیاری ترینیان کیمیابارانی هەڵەبجەو ناوچە گەلێکی تری کوردستان و کارەساتی ئەنفالە، جگە لە هەزاران ڕۆڵەی فیداکارو شۆڕشگێڕ کە گیانی خۆیان کردوەتە قوربانی و شەهید بوون لەپێناو ڕزگاری نیشتیمان و دەستەبەرکردنی مافی چارەی خۆنووسی گەلەکەیان و هەر بۆیە بەرز ڕاگرتنی یادی ئەو شەهید وقوربانیانە و خزمەتکردنی کەسوکاریان ئەرکێکی ئاینی و نیشتیمانی هەموو لایەکە بەتایبەتی حکومەتی هەرێمی کوردستان, کە دامەزراندنی ئەم وەزارەتەیش بەو مەبەستەیە. ئیتر زۆر سوپاس.

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس مامۆستا هەرچەنە دوو مولاحەزەم هەیە یەکێکیان ئەوەیە کە ڕەشنووس نیە پرۆژەیە. ئەو وشەیە بەکار مەهێنن. یەعنی کە لێرە خوێندرایەوە دەبێتە پرۆژە، لە ڕەشنووسی تەواو دەبێت. دووەمیش هەندێ خاڵ عیلاقەی بەلیژنەی یاساییەوە هەیە.زیاتر لەوەی عیلاقەی بەلیژنەی مافی مرۆڤەوە هەبێت. یەعنی ئەو تێکەڵاویە ملاحەزەی بکەن. ئێستا داوا لە لیژنەی یاسایی دەکەم خاڵ بەخاڵ بیخوێنێتەوە. ئەسڵەکەی بەکوردی و عەرەبی ئینجا ئەگەر ملاحەزە هەبێتن لەسەری هی هەردوو لیژنەکە و ئەگەر ئیختلاف هەبێ هی هەردوو لیژنەکە ئەو کات لە جەنابی وەزیری ئە پرسین.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێستا دەقی مادده یەك بەعەرەبی دەخوێنمەوە.

مشروع قانون وزارة شؤون الشهداء والمؤنفلين لأقليم كوردستان – عيراق

المادة الاولى:

يقصد بالتعابير الآتية المعاني المؤشرة إزاءها لاغراض هذا القانون.

1-الأقليم: اقليم كوردستان العراق.

2-الوزارة: وزارة شؤون الشهداء والمؤنفلين للاقليم.

3-الوزير: وزير شؤون الشهداء والمؤنفلين للاقليم.

4-وكيل الوزارة: وكيل وزارة شؤون الشهداء والمؤنفلين.

5-المجلس: المجلس الاستشاري للوزارة.

ئێستا ڕای لیژنەی یاسایی لەسەر ئەو ماددەیە.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

لەبارەی ماددەی یەکەمی پرۆژەکەوە, لیژنە پێشنیاز دەکا, دێری یەکەمی ماددەکە, بۆ ئەوەی لەگەڵ ڕشتەی ئاسایی پێناسەکانی یاساکانی دیکەی پەرلەمانی کوردستاندا بگونجێ بەم شێوەیەی خوارەوە دابرێژرێ:

مەبەست لەم زاراوانەی خوارەوە, ماناکانی بەرامبەریانە:

1-هەرێم: هەرێمی کوردستان عێراق.

2-وەزارەت: وەزارەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوانی هەرێم.

3-وەزیر: وەزیری کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوانی هەرێم.

4-بریکار: بریکاری وەزارەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوانی هەرێم.

5-ئەنجومەن: ئەنجومەنی ڕاوێژکاری وەزارەتەکە.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ڕای لیژنەی یاسایی بەزمانی عەرەبی.

بالنسبة للمادة الاولى من المشروع تقترح اللجنة صياغة السطر الاول من المادة كالاتي:(يقصد بالمصطلحات التالية المعاني المبينة إزاءها) لتنسجم مع الصيغة المتبعة في سرد التعاريف المستعملة في القوانين الصادرة عن برلمان كوردستان.

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن:

وەزیری شەهیدان هیچ ملاحەزەی هەیە؟

بەڕێز چنار سعد عبدالله (وەزیری شەهیدان و ئەنفالکراوەکان):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من سوپاسی لیژنەی یاسایی دەکەم، بەڕاستی هەوڵیان داوە بابەتەکە دەوڵەمەند بکەن، لەسەر مەسائیلی لوغەوی ودارِشتنی سیاغەکە ئێمە هیچ ئێشکالمان نییەو ڕەئی خۆمان دەگەڕێنینەوە لە بۆ ڕەئی لیژنەی یاسای لە زۆر شوێن ئەگەر پێویست بوو لە ناوەڕۆك و مەهامەکان ئێمە لەوێ قسە ئەکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن:

ئێمە هەر ماددەیەك کە موناقەشەی لەسەر کرا گۆڕانکاری ئەبێتن دەبێ بڵێیت مانعم نیە بۆ ئەوەی بڵێین وەزارەت مانعی نیە، ئینجا کەس لەسەر ئەوە خیلافی هەیە. ئەگەر خیلافی نیە جارێکی تر بیخوێنەوەو بۆ ئەوەی بیخەمە دەنگدانەوە. بەموقتەرەحی تازەتەوە.بەکوردی هەردووکی بڵێن فەرقی نیە.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة الاولى: يقصد بالمصطلحات التالية المعاني المبينة إزاءها لاغراض هذا القانون:

اولاً: الأقليم: اقليم كوردستان العراق.

ثانياً: الوزارة: وزارة شؤون الشهداء والمؤنفلين للاقليم.

ثالثاً: الوزير: وزير شؤون الشهداء والمؤنفلين للاقليم.

رابعاً: وكيل الوزارة: وكيل وزارة شؤون الشهداء والمؤنفلين.

خامساً: المجلس: المجلس الاستشاري للوزارة.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

یاسای وەزارەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوانی هەرێمی کوردستان - عێراق

ماددەی یەکەم:

مەبەست لەم زاراوانەی خوارەوە, ماناکانی بەرامبەریانە بۆ مەبەستی ئەم یاسایە:

یەکەم:هەرێم:هەرێمی کوردستان ـ عیراق.

دووەم:وەزارەت:وەزارەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوانی هەرێم.

سێیەم:وەزیر:وەزیری کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوانی هەرێم.

چوارەم:بریکاری وەزارەت:بریکاری وەزارەتی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوانی هەرێم.

پێنجەم:ئەنجومەن:ئەنجومەنی راوێژکاری وەزارەتەکە.

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن:

ببورن مولاحەزەیەك یەك یان یەکەم یان یەکەم و دووەم و سێیەم و چوارەم و پێنجەم ئاوەها بێت وەك ئەوانەی خوارەوە.

دەیخەمە دەنگ دانەوە کێ لەگەڵیەتی دەستی بڵند بکا. کێ لەگەڵی نیە. بەتێکڕای دەنگ وەرگیرا.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

المادة الثانية: تتولى الوزارة تأدية المهام و تحقيق الاهداف التالية:

1-توفير الرعاية المادية والمعنوية لذوي الشهداء والمؤنفلين لتمكينهم من العيش حياة حرة كريمة.

2- احياء المناسبات الخاصة بذكرى الشهداء والمؤنفلين وتمجيدبهم وتخليدهم.

3- اقتراح القوانين وتعديلاتها لمجلس الوزراء من اجل تحقيق مهام واهداف الوزارة.

4- وضع السياسة العامة لتنمية موارد الوزارة واستثماراتها ضمن اطار التزاماتها القومية والوطنية و اهدافها الاجتماعية والاقتصادية وتنفيذها بعد اقرارها بموجب القوانين النافذة.

5- العمل مع الجهات ذات الاختصاص للاهتمام بالجانب التربوي والتعليمي والثقافي والاجتماعي والصحي والاقتصادي والاعمار لعوائل الشهداء والمؤنفلين ووضع برامج ومناهج لتطوير ذلك.

6- السعي للنهوض بواقع المشمولين بأحكام هذا القانون من خلال تعاون وتنسيق الوزارة مع الممولين الدوليين والمحليين والمنظمات الحكومية وغير الحكومية وفق القوانين النافذة.

7- توثيق كل ما يتعلق بالشهداء والمؤنفلين وضحايا الاسلحة الكيمياوية لمطالبة الحكومة الاتحادية والجهات التي جهزت العراق بتلك الاسلحة لتعويض عوائلهم.

8- العمل بالتنسيق مع الحكومة الاتحادية والمنظمات الدولية الحكومية وغير الحكومية لاحالة مخططي ومنفذي عمليات الابادة الجماعية بحق ابناء شعبنا الى المحاكم المختصة للقصاص منهم.

9- التعاون مع الجهات ذات العلاقة بتأمين السكن لعوائل الشهداء والمؤنفلين وضحايا الاسلحة الكيمياوية.

بەڕێز قادر سعيد خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

هەرچی ماددەی دووەمی پڕۆژەكەیە, ئەوە لیژنە پێشنیازی ئەوەیە كە, بڕگەكانی بەپێی گرنگییان ریز بكرێنەوە.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

خاڵی یەكەمیان: وا بزانم هەر تەعبیرەكە فەرقی هەیە. فەراهەمهێنانی پێداویستی ماددی و مەعنەویەكانی كەس وكاری شەهیدان وئەنفالكراوان. بۆ ئەوەی بەژیانێكی سەربەرزو كامەران بژین.

دووەم: زیندوو كردنەوەی بۆنە گەلێك وەكو بلێیت ئێمە لێرە تەحدیدمان كردووە.

زیندوو ڕاگرتنی یادەكانی كیمیابارانی هەڵەبجەو ناوچەكانی تری كوردستان وئەنفال و شەهیدانی كوردستان وەكو هێمایەكی نەتەوەیی گەلی كوردستان.

بەڕێز عونی كمال سعيد بزاز:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

المادة الثانية:

1-توفير الرعاية المادية والمعنوية لذوي الشهداء والمؤنفلين لتمكينهم من العيش حياة حرة كريمة.

بەڕێز شێروان ناصح حيدرى:

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن.

ئێمە لەگەڵ جەنابى وەزير دانيشتين بەنيسبەت ئەو فەقەراتەنە و ئەو فەقەراتانەمان موناقەشە كرد تەبيعى هەموو ئەهدافى ئەو وەزارەتە هەر پيرۆزە بەڵام تەرتيبى فەقەراتەكان دەشێ يەك گرنگى لەوى تر زياتر بێت بۆيە ئێمە لەگەڵ جەنابى وەزير تەسەلسولەكەكەمان گۆڕى ئەو فەقەرەيەى ئەهەمێتى زياترە بەپێشمان خست ئەوى تر ئەهەمێتى لەوى تر كەمترە بە بەدوامان خست ئەو تەسەلسولەمان وەرگرتيە هەروەكو براى بەڕێزم كاك عەونى ئيشارەتى پێدا.زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن:

خاتوو چنار ئەوئيقتراحەى مافى مرۆڤ بۆ زيندوو ڕاگرتنى يان زيندووكردنەوەى.

بەڕێز چنار سعد عبدالله (وەزيرى شەهيدان و ئەنفالكراوەكان):

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن.

پێم وايە(احياء المناسبات الخاصة بذكرى الشهداء والمؤنفلين وتمجيدهم وتخليدهم) ئەوە نەفسى ئەوەيە كە كاك محمد باسى لێكرد شتێكى وا نيە بەڵام ئەوان ورديان كرديتەوە و ناويان لێهێنايە ئەوە شموليەو هەموو لايەنەكان دەگرێتەوە. سوپاس

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن.

ئەم دوو مەسەلە گرنگە ئەبێ ئێمە زۆر گرنگى پێ بدەين، يەعنى ئەگەر ئێستا ئێمە مافەكانمان دەستەبەر بوون جێگير كردن و گەورە كردنى بەم دوو مەسەلەيە بەكيمياباران وبە ئەنفال، ئەبێ هەميشە گرنگى پێ بدەين.ئێستا مەبدەئێك هەيە لە دونيا مەبدەئى (عەدالەى ئينتقالى) زۆر گرنگى بەم مەسەلەيە ئەدات ئەبێ تۆ هەميشە ئەمانە لەسەرەوە حسێب بكەى وە شتى شايستەشيان بۆ دروست بكەى.يەعنى ئەتوانين بڵێين مەسەلەن ئێمە ئەوەمان پێش خستووە، ئەوەمان بەگرنگ تر سەير كردووە. ئەو دوو مەبەستە.

بەڕێز سەروكى ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز چنار سعد عبدالله (وەزيرى شەهيدان و ئەنفالكراوەكان):

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن.

پێم وايە بەياسا دەرچووە يادى رۆژى هەڵەبجە ياسا لەپەرلەمان دەرچووە.ئەو رۆژە تەسبيت بووە پێويست ناكات لێرە دووبارە بكرێتەوە 3/16/ ئەو رۆژە بۆنەيەكى رەسميەو پەرلەمان إقرارى كرديە.سوپاس.

بەڕێز سەروكى ئەنجومەن:

کاك محمد إقتراحەکەت سەحب دەکەیت یان بیخەمە دەنگ دانەوە.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەڵا هەر دیفاعی لێدەکەم یەعنی ئەگەر وابێ قانون بۆ هەموو شتێ دەرچووە، یەعنی ئەم وەزارەتە ئەبێ لەمەولا وازح تر یەعنی راستەوخۆ تر لەگەڵ ئەم ئیشانە مامەڵە ئەکات. یەعنی ئەگەر پێشتر یاسایەك دەرچووە، لەوانەیە یاساکە دابەش بووبێ بەسەر جیهاتی ترا، ئێستا ئەم وەزارەتەی بەڕێزت راستەوخۆ مامەڵە لەگەڵ ئەم شتانە ئەکات.و ئەبێ ئەم شتانە هەمیشە بە گەورەیی بێ، چونکە ئەبێ تۆ بیناسێنی بە دنیا، ئەگەر تۆ لەناوخۆ ئیشی گەورەی بۆ نەکەی، بەدەرەوە ناناسرێ.

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن:

کێ قسەی هەیە لەسەر ئەو مەسائیلانە با ناویان بنووسم.راوەستن ئێستا دەینووسێتن، موناقەشەی هەموو مادەکانە.

بەڕێز د. دلێر اسماعیل حقی شاوەیش:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی من چەند جارێك لێرەوە خاڵێکم باس کردووە کە ئەنفال کراوەکان شەهید نین، ئەمانە نابێ مامەڵەی شەهیدیان لەگەڵا بکرێ، ئەمانە کۆمەڵە کەسێکن هەزاران کەسن، سەدان هەزار کەسن، کە چارەنووسیان نادیارە، شەهید کردنیان و کوشتنیان کارێکە، زەرەر لە بەرژەوەندی نەتەوەیی و ئاییی ئەم وڵاتە ئەدات، ئەمە لەلایەك، لەلایەکی ترەوە، بەڵگە نیە کەئەمانە شەهید کراون، ئەمە کۆمەڵە تاوانێکە بەرامبەر بە مۆرڤایەتی کراوە، کۆمەڵە کەسێك چارەنووسیان دیار نیە.هەندێك لەوانە بەڵگە هەیە کە بەکۆیلە کراون ئەچێتە خانەی بەکۆیلە کردنی مرۆڤەوە.کەئەمە یەکێکە لەو تاوانانەی ئەم سەردەمە، کە تاوانێکی گەورەیە بەرامبەر بە مرۆزڤایەتی. ڕەنگە هەندێك لەوانە شەهید کرابن.بەڵام ئەمانە زۆربەی هەرە زۆریان یاخود بەشێوەیەکی گشتی کۆمەڵە کەسێکن کەچارەنووسیان نادیارە.لەبەر ئەوە من لەپێش هەموو شتێکا من داوای ئەوە ئەکەم کە ئەنفالکراوەکان جودا بکرێنەوە لە شەهیدان وخاڵێکی بۆ زیاد بکرێ ببێ بەخاڵی دووەم لەم ماددەیە (هەوڵدان بۆ ئاشکراکردن و زانینی چارەنووسی هاوڵاتیانی ئەنفالکراو) ئەبێ خاڵێك بەم مانایە زیاد بکرێ. لەبەر ئەوە زۆر زۆر گرنگە لەچەند شوێنێکی کەما نەبێ لەم یاسایە ئەنفالکراوەکان لە شەهیدان ئەبێ جیا بن، ئەمە خاڵێکی گرنگە.زۆر زۆر سوپاس.

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن:

داواکردنی بێ دەنگی بۆ سەرۆکاییەتیە دکتۆر عەفوو. خۆی نابێ من مداخەلە بکەم لە هەموو شتێکا بەڵام موئەنفەلین هەم شەهیدن هەم ناشبێ بەشەهید بنووسرێن. هەردووکی ڕاستە شەهیدن وەکو عەدالەت ئەبێ قەرەبووی ژیانیان بکرێ مەعاشیان بۆ دابین بکرێ وەکو مەسەلەیەکی سیاسی نابێ إعتبار بکرێ

بەشەهید. بەلأم ئەوە نەبەقەراری ئێمە ئەبێتن إعتبار کردنیان بەشەهید.نەبە ئەو پرۆژەیە ئەبێتن کە بۆ وەزارەت دەنووسین. ئەوە قەرارێکە مەحکەمە ئەبێ بزانین چی لێ دێتن، ئەو مەحکەمەیە کە ئێستا بەردەوامە ئەو قەرارە ئەبێ لە بەغداوە دەرچێتن،چونکە زۆر شتی بەدواوە دێتن بۆیە من پێم وایە ئەو جانیبە باش معالەجە کراوە هەم تایبەتمەندی دراوەتێ وەکو ئەنفال هەمیش وەکو شەهید بۆ مەزایەکانیان.قسەی خۆتت کرد کاك دکتۆر, کاك ئارام فەرموو.

بەڕێز ارام رسول مامند:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من تەئیدی بۆچوونی لیژنەی یاسایی و بەڕێز جەنابی وەزیر دەکەم و پێم وایە پێشنیارەکەی لیژنەی مافی مرۆڤ لەجێی خۆی نیە ئەگەر ئێمە تەنها ئەنفال و شەهیدانی کیمیابارانی هەڵەبجە جێ بکەینەوە، لەبەر ئەوەی ئێمە چەندین بابڵێین بۆنەمان هەیە شەهیدی یەکجار زۆریان تێدا هەیە بۆ نمونە شەهیدانی شۆڕشی ئەیلولی مەزن بۆ نموونە شەهیدانی شۆڕشی،گوڵان ڕاپەڕین،ناوخۆ، پرۆسەی ئازادی عێراق هەروەها بێتەوە کارەساتە تیرۆریستیەکان، و شەهیدانی هاووڵاتی بۆیە پێویستە هەموو بەیەکەوە بێت وهەروەها پێشنیاری ئەوە دەکەم. بۆ خاڵی دووەم لەبەر بوونی ئەم شەهیدانە لە چەندین قۆناغی بزاڤی ڕزگاری خوازی کوردستان، داوا دەکەین ڕۆژێك لەساڵێکدا یان هەفتەیەك لەساڵێکدا دیاری بکرێت.بەناوی ڕۆژی شەهید یان هەفتەی شەهیدان کە لەو ڕۆژە یاخود لەبەینی ئەو ڕۆژە بۆ ئەو هەفتەیە کۆمەڵێك بۆنەو موناسەبات ئەنجام بدرێت بۆ ئەو یادەوەریانە. زۆر سوپاس.

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن:

کاك حاتەم.

بەڕێز حاتم محمد جان حسن:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەڵا من سوپاسی هیلاکی لیژنەی یاسایی و ئەو بەڕێزانە دەکەم کە زەحمەتیان کێشاوە بەلأم بەنیسبەتی ڕاپۆرتی لیژنەی مافی مرۆڤ من وا ئەزانم ڕاپۆرتێکی تێرو تەسەڵە زۆریش باشە بەحەقەت خاڵەکانیشیان لەجێگەی خۆیەتی کەدایان ناوە بەلأم لێرەدا، یەك دوو خاڵێك هەیە کەمن عەرزی جەنابتانی بکەم، ئەویش ئەوەتانێ کە دوو خاڵی تری ئەوێت ئیزافەتەن کە بەبۆچونی من.یەکێکیان ئەو خاڵەی بۆ زیاد بکرێت:

هەوڵدان بۆ چارەسەری کێشە یاساییەکانی پاشماوەی ئەنفالکراوەکان بەدەرکردنی هەر قانونێك کە پێی بکرێت. بۆ نموونە: ئێستا کێشەی سورەت قەید هەیە. زۆر لەوانە بەحوکمی ئەوەی لەدەشت بوون لەشار نەبوون بەحوکمی ئەوەی کە لە جنسیە لەنفووس ناوی ماڵ و مناڵیان نەنووسیوە. ئێستا حەتا دوێنێ لە دادگایی کردنی سەدام ئیشارەتیان بەوە دا کە سورەت قەیدەکەی کوا ئەو کەسانەی کە تیا چوون ئەنفال بوون شەهید بوون، و حەتا ئێمە ئێستا کێشەی تریشمان هەیە زۆر لەوانە ئەو ئافرەتانە لە مەحکەمە مارە

نەبڕاون، یان پیاوەکان وەکو باوك حیسابیان بۆ نەکراوە. تائێستاش کوڕن لە قانون و نفوس وئەمانە.بۆیە ئەو خاڵەی بۆ زیاد بکرێ جێگای خۆیەتی و خەمخۆرییەکە، خاڵێکی تریش هەیە کە زیاد بکرێ، پێشنیاری ئەوە ئەکەم کە ئەو دام و دەزگاو بەڕێوەبەرایەتی و ئەوانەی کاروباری شەهیدان و ئەنفالەکانیان ئەدرێتە دەست، ئەوانە خەڵکێکی پاك و پوختەی ڕابردوو پاك بن، خەڵکێك بن کەحیسابیان بۆ بکرێت چونکە ئەبنە واجیهەی بنەماڵەی شەهیدان. زۆر سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن:

سۆزان خان.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەگەر ماوەم بدەیتێ من وەکو کچە شەهیدێك حەزەکەم چونکە باسی موعاناتی ئەم عیلاقەیە بەسەر موعاناتی ماڵە شەهید و ئەنفالکراوەکانەوەیە.لەخاڵی یەکەما من حەزەکەم باسی لەوە بکەم لە عەرەبیەکەیا هاتووە. (احیاء المناسبات الخاصة بذکری الشهداء) ئێمە شەهیدان هەردەم زیندوون لەلای ئێمە.لەبەر ئەوە (تخلید وتمجید) باشترە لە إحیاء چونکە ئێمە لە دەقە کوردیەکەدا نووسراوە زیندووکردنەوەی ئێمە نامانەوێت زیندووکردنەوە نیە زیندووڕاگرتن. ئەوانە لەدڵی ئێمەدا هێشتا هەر زیندوون. لەبەر ئەوە هیوادارم بەزیندوو ڕاگرتن باس بکرێت. خاڵی دووەمم إقتراحی دوو خاڵ ئەکەم. ئەگەر بەگوێم بکەن یەعنی یەکێك لەشتە موهیمەکان کە ئێمە پێویستیمان پێیەتی. لەو وەزارەتەیا هەبێت و هەڵسێ بەکارکردن بۆی دۆکیمێنت کردنی مێژوو،وڕووداوەکان و کارەسات و ئەنفال و شەهید بوون چونکە ئەوە بەشێکە لە مێژووی ئێمە بەڕاستی (تضیق) نەکرێت وون ئەبێت و لەدوایدا نەوەکانی تر نازانن چی ڕووی داوە لەو کاتانەو لەو ساتانەیا چۆن شەهید کراون. دووەم ئێمە بێ لەوەی ئەو خاڵەی کە کاك حاتەم باسی کر کە ئەو عائیلانە پێویستییان بە بێ ئەوانەی هی ئەنفال هەتا هی شەهیدانیش هەتا ئێستا کێشەی قانونیان هەیە زۆر جار هەیە ئەبینی ماڵە شەهیدەکە کە هێشتا باوك و دایکی ماون خێزانەکەی ژنەکەی و مناڵەکانی هەن، ئیتر کێشە ئەکەوێتە بەینیانەوە شەرع و مەحکەمەو خۆشی موچەکە بەو کەمیەو، ئینجا خانووەکە بەو بچوکیەو، نازانن چۆن دابەشی بکەن بەڕاستی ئەبێت. هەستێ بەحەل کردنی ئەو کێشانە. ئەگەر نا ئەو کێشانە بەردەوام ئەمێننەوە. و تەئسیر ئەکاتە سەر نەفسێتی مناڵەکانیش و هەروەها دایك وباوکەکەش. من دەست خۆشی لەوەزارەتی ئەنفال و شەهیدان ئەکەم. بەڵام هیوادارم ئەم شتانە تەنها بەقسە نەبێ. بەفیعل بێ لەبەر ئەوەی ئێمە چینێکی زۆرمان هەیە لە ناو کۆمەڵگای کوردیا کە خاوەن شەهیدن وخاوەن ئەنفالن و پێویستە هەردەم کاریان بۆ بکەین. زۆر سوپاستان ئەکەم.

بەڕێز سەروكی ئەنجومەن:

وا بزانم احیاو لەگەڵ تخلید فەرقۆکەیەکیان هەیە. تخلیدەکەش هاتووە لە عەرەبیەکەیا ئەگەر سەیری بکەی (احیاء المناسبات الخاصة بذکری الشهداء والمؤنفلین وتمجیدهم وتخلیدهم) نووسراوە ئاخر کەلیمە نووسراوە. فەرقی هەیە احیاو تەخلیدی موناسەبە ناکرێت تەخلیدی یادەکە دەکرێت. لەبەر ئەوە ئاخریەکەی جوان هاتووە (وتخلیدهم) یەعنی بۆ شوهەدا ئەگەڕێتەوە(احیاو المناسبات) 16/ئازارە یادی شەهید کردنی و هی ئەندامە تەخلید بۆ شەهیدەکان هاتووە.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن.

من مەبەستم لەکوردیەکەیەتی کە زیندووکردنەوەی بۆنەگەلی تایبەتی) کە ئێمە پێویستیمان پێی نیە. بۆنە زیندوو کەینەوە، ئێمە لەسەرمانە ئەم بۆنانا بەرز ڕاگرین و هەردەم بەبەرزی ڕای گرین یەعنی من مەبەستم ئەوەیە. زیندوو کردنەوە لەویا ئەو کەسە نەمردووە لەدڵی ئێمەیا. زۆر سوپاس.

بەڕێز سەروكی ئەنجومەن:

کوردیەکە وەکو عەرەبیەکە بگونجێنن. عەرەبیەکە باش هاتووە کوردیەکەش والێ بکەن, ڤیان خان.

بەڕێز ڤیان احمد خضر پاشا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دووسێ خاڵم هەیە ئەمەوێ موناقەشەی لەسەر بکەم. بەڕای من یادکردنەوەکە ئەوەی کە کاك ئارام گوتی یادکردنەوەکە بەرای من رۆژێك لەو ساڵە هەڵبژێردرێ بەڵام لەمانگی شوبات بێت تا مانگی ئەیلول کەشاڵاوی ئەنفالەکە لەشوباتی 1988 تا ئەیلول بەهەشت قۆناغ کرا یەك رۆژ بێتن بەڵام هەفتەیەك دابنرێت بەناوی(هەفتەی ڕەشی ئەنفال) و زەنگ لەهەموو رۆژی ئەو هەفتەیەك لێبدرێتن و لە هەموو شارو شارۆچکەو لادێیەکان. بەڵام یەك رۆژ یادکردنەوە هەبێتن. بەڵام بەگوێرەی زەنگ لێدانەکە وەکو ئاگادارکردنەوەیەك بێتن لە هەفتەیەك بکرێت لەهەموو ناوچەکانی کوردستان. وەکو ئاماژەشم پێکرد لەشوباتەوە تا مانگی ئەیلول بێ لەو قۆناغە، لەو فەترەیە بێت.بەنیسبەت قەرەبووکردنەوەکەش دوو خاڵم هەیە لە قەرەبووکردنەوەکە ئەوەلەن قەرەبووکردنەوەکە بکرێتە یاسا. بەیاسا دەربچێت شەریکات و ئەو دەولەتانەی کەبەشداریشیان کردیە جیهانیەکان لەو ئەنفالە ئەوانیش بەرپرسیار بن و بەشدار بن لەو قەرەبووکردنەوەیە. ولەلایەکی تر قەرەبووکردنەوەی ئەو ژنانەی کە منداڵیان نیە.وەکو تەقاعودیەك دەربچی بۆ ئەوان نەك بۆ کەس و کاری پیاوەکە بێت. ئەو خاڵەشم هەیە لە قەرەبووکردنەوەی ئەو ژنانەی کەمناڵیان نیە، میراتەکەیان بۆ ئەوان بێ نەك بۆ کەسوکاری پیاوەکە، خاڵێکی تریشم هەیە گرنگی دان بە

کەس و کارەکان بەلایەنی پەروەردەی دەروونی وکۆمەڵایەتی و دەروونیەکە لە هەموویان گرنگ ترە تاوەکو ئەو منالآنە بخرێنەوە سەر رێڕەوێکی تەبیعی و شارستانێتی وبە ئاسایی ژیانی خۆیان بەڕێوە بچێتن. دووبارە یاد کردنەوە بەگوێرەی حکومەتی هەرێمی کوردستان پێویستە، گۆڕەکان کۆبکاتەوە بەشێوەی نەسبێکی بۆ بکاتن. ئەو نەسبەش بەشێوەیەکی وا بێتن کە ئەنفالە و بکرێتە مەسەلەیەکی نێودەوڵەتی و جیهانی. خاڵێکی تریشم هەیە بەنیسبەت سەر ژمێری. سەرژمێریەکە وای تەماشا بکرێتن کە تا ئێستا ئێمە سەرژمێریەکی تەواومان نیە لەسەر ئەنفال بەڵام ئەگەر سود لەپاشماوەی ئەنفالەکان وەربگیرێ لەبۆ سەرژمێری و لەگەڵ ئەو سایەقانەی کە لە شۆفڵ و ئەوانەی کەبەشدار بوونە لە حەفارەو شۆفڵ کە بەشدار بوونە وابکرێتن کە ئەوانیش بانگ بکرێن سەرژمێری لەگەڵ ئەوان بکرێ تا بگەینە نەتیجەیەك و سەرژمێریەکی تەواو. ئیتر سوپاس.

بەڕێز تاڤگە محمد علی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پێشنیارەکەی من سۆزان خان وتی بەرزڕاگرتنەکە بوو. زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئێمەش سوپاس. کاك کەریم.

بەڕێز کریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی من پێشنیارێك و تێبینیەکم هەبوو. پێشنیارەکە ئەوە بوو کە بڕگەکانی ماددەکە هەمووی پێکەوە بوو دیارە پەیڕەو کرا. سوپاس تێبینیەکەم بەڕاستی ئەوەیە دیارە ئەندامانی بەڕێز دەچن باس لەمەسەلەی یاسایەکی دی دەکەن کە تایبەتە بە حقوق و ئیمتیازاتی کەس و کاری شەهیدان وئەنفالکراوەکان کە ئەوەش پرۆژەیەکە هێشتا نەدراوەتە پەرلەمان. بەڵام ئەوەی کە ئێستا موناقەشە دەکرێتن موناقەشەی وەزارەتە پێکهاتەو ئامانجەکانی ئەو وەزارەتەیە سوپاس. تێبینی ئەوە بکەن زۆر سوپاسیان ئەکەین.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك جەمال.

بەڕێز جمال محمد قاسم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەڵلا من چەند تێبینیەکم هەیە. مەسەلەیەکی زۆر گرنگ هەیە کەمن مولاحەزەی ئەکەم. لەم خاڵانەدا نیە، مەسەلەی ڕاهێنان و گونجانی کەس و کاری ئەنفال بۆ ناو کۆمەڵگا. بەئینگلیزی پێی ئەڵێن (ئۆرێنتەیشن) جیاوازە لە فێرکردن و ڕاهێنان لەهەموو کۆمەڵگای مەدەنی عادەتەن کەکارەساتێك دەبێت. کارێك دەکەن لەگەڵ ئەو کەسانەی کە کەسوکاریان لەدەست داوە بۆ ئەوەی بتوانن ڕایان بهێنن جارێکی کە بگونجێن لەگەڵ کۆمەڵگا، ئەگەر ئەم تێبینیە ئیزافەبکرێت بۆ خاڵی هەشت وابزانم کارێکی چاکە،

بەنیسبەت خاڵی حەوت لەتەسەلسولەکەدا تەبیعی عادەتەن ئێمە کە بیر لەوە ئەکەینەوە. خەڵکێك یارمەتیمان بات. ئەبێ قانونی ئەو تەرەفە بزانین کە چۆن یارمەتی ئەدەن تەبیعی مونەزەماتی حکومی، مونەزەماتی ئەهلی، حەتا خەڵکی إعتیادی کە یارمەتی ئەدا یارمەتی بە حکومەت نادات بەهیچ شێوەیەك یارمەتی حکومەت نادات، بەڵکو یارمەتی بەمونەزەمات ئەدا. لەبەر ئەوە ئەگەر ئەم سیغەیە تەعلیلێکی تێدا بکرێت وەزارەت دەست نیشانی مونەزەمات بکات لەدەرەوە مونەزەماتی حکومی و مونەزەماتی ئەهلی و خەڵکی إعتیادی (ئیندیفیجیوەڵ) بۆ ئەوەی بتوانن لەڕێگەی مونەزەمەکەوە یارمەتی وەربگرن چونکە حکومەت یان مونەزەمات بەهیچ شێوەیەك مامەڵەو یارمەتی لەگەڵ وەزارەت ناکەن. خاڵێکی ترم هەیە بەنیسبەت ئەوەی مولاحەزەم کرد. لەسەرتاسەری ئەم موحاکەمەیا زۆربەی شاهیدەکان وەسیقەی وەفات نامەیان پێیە. مۆرنەکراوە کە ئەنفالە ئەگەر مودیریەتێك دروست بکرێت یان جیهازێك دروست بکرێت ئەوانەی کە ئەنفالن لەوەفات نامەکە بنووسرێ ئەنفال. چونکە موحامیەکان زۆر بەجدی گرنگیان بەو نوقتەیە ئەدا. خەڵکێك کەوەفات نامەی پێ بێ ئەگەر لێی نەنووسرابێ ئەنفال مەعنای ئەوە نیە إعتیبارئەکرێت بەئەنفال. ئینجا ڕێگەیەکیش بۆ ئەوە بدۆزرێتەوە. زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك غەفور فەرموو.

بەڕێز غفور طاهر سعید مەخموری:

بەناوی خوای بەخشندەو میهرەبان.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

جەنابت گوتت کێ موناقەشەی هەیە ڕەئیەکی هەیە لەسەر ئەو ڕەئیەی لیژنەی مافی مرۆڤ و ئەو نەسەی کە لە یاساکەدا هاتووە. نەك موناقەشەکردن لەسەر ماددەکە. بەڵام تێبینی دەکەین بووە موناقەشە لەسەر ماددەکە. زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

نا من وتم لەسەر هەموو ماددەکەیە چونکە تایبەتمەندیەکی تایبەتم نیە. خاڵەکان بڵێین یەك خاڵ موهیمە. هەموو بەیەکەوە بەستراوە. لەسەر هەموو مادەکانە موناقەشەکە دەکرێ. خاڵی یەکەمە دووەمە سێیەمە چوارەمە هەمووی پێکەوە. کاك دیلمان.

بەڕێز محمد احمد صالح (دیلمان ئامێدی):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من هەندێك لەپێشنیارەکەم بەڕێز ئارام پێشکەشی کرد ئەوی دیش تەواو دەکەم منیش لەگەڵ ئەو ڕەئیەم ئەگەر یاسا دەست بداتن ڕۆژێك دەست نیشان بکرێتن بۆ ڕۆژی شەهیدێن کوردستان. و یادگارێکی سەنتەری هەبیتن بۆ شەهید. یەکێك لەئەرکەکانی وەزارەت بیتن کارێك بکاتن بۆ ئەوە گەر ئیمکانە ئیزافە بیتن دوو هەمان حاڵەت لەگەڵ ئەنفالەکان بەتەسەوری من 3/16 ئەگەر ڕۆژی ئەنفال بیتن دەبی بۆ هەمی

کوردستان بیتن تەنها ئەوەی حەلەبچە دەبیتە ئەنفال هەمووی یان نە وەلەگەل ئەوەمە یادگارێکی سەنتەری هەبیتن بۆ ئەنفال لە پایتەخت بیتن وەکی قەزیەکی رەسمی حکومەت بیتن بۆ هاتنی وفود بیتن کە دێن سەرەدانی دەکەن لە بڕگەی (5) الاعمار زیادە هاتیە لەپاش إقتصادی ئابووری شتەکی زیاد هاتیە لەگەل یەك رەبت نیە بچیتە بڕگەی (9)(والتنسيق مع الحكومة الاتحادية)بەقەناعەتی من ماددەکە وەکی دادگایی کردنە لەگەل (المحكمة الاتحادية) بیتن باشترە رەنگە لە(الحكومة الاتحادية) ئیتر سوپاس.

بەڕێز سارا خضر پیروت:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەنیسبەت کۆی خاڵەکانەوە. خاڵەکانی ماددەی یەك باشە گشتین. بەڵام خاڵی حەوتەمی تۆزێك تایبەتمەندی پێوەدیارە باس تەنها لە دیکۆمێنت کردنی هەر شتێك پەیوەندی بە ئەنفالکراوو قوربانیانی چەکی کیمیاوی هەبێ. یەعنی بەس ئەنفال و چەکی کیمیاوی باس کردووە چونکە قوربانیانی چەکی کە هەیە. ئایا ئەوانە نابێ دیکۆمێنت بکرێن بۆ نموونە قەڵادزە بەچەکی ناپاڵم چەندین شەهیدی هەیە یەکەم کارەساتی جینۆساید لەوێ بووە.لەبەر ئەوە حەقە تۆزێك گشتی تر بێت ئەو خاڵە. سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك شێروان بەنیسبەت ئەم مولاحەزە ئەگەر وەربگیرێ لە برگەی(7)(توثيق كل ما يتعلق بالشهداء والمؤنفلين) ئەوە ئەویش دەگرێتەوە. ئەگەر خاتوو چنار مولاحەزەی بکات.

بەڕێز جعفر شێخ مصطفى معروف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من چەند تێبینیەکم هەیە ماددەی دوو بڕگەی یەك. زیاتر ئەو بڕگەیە لەشتی رۆتینی دەچێت. یەعنی پێویستە وردەکارییەکانی دیاری بکرێت. ئەو فەراهەم کردنە چۆنە و کەی بۆ ئەوەی دیاری بکرێت بڕگەی (7) ئەو شوێنانە دیاری بکرێن کە ئەو دۆکیمێنتانەی تێدا کۆدەکرێتەوە بەتایبەتی هەولێری پایتەخت شوێنەکە دیاری نەکراوە بڕگەی (9) بێتە شوێنی بڕگەی دوو وئەم بڕگەیە ئەوەی بۆ زیاد بکرێت ئەو سوکنا چۆنە ئەبێ ئەو سوکنایە بەو شێوەیە بێ کەبرادەران باسیان کرد لەگەڵ شێوەی سەردەمی ئێستای سوکنای خەڵك بشوبهێت. بڕگەیەکی تر زیاد بکرێت بۆ ئەم ماددەیە بەناوی بڕگەی (10) کە خوێندنی منالأنی شەهیدان لەسەر ئەرکی حکومەتی هەرێمی کوردستان بێت.پاش تەواو کردنی خوێندنەکەش ئەبێ لەشوێنی شیاوا دابمەزرێن. زۆرسوپاس.

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن:

کاك عبدالرحمن اسماعيل.

بەڕێز عبدالرحمن اسماعيل سليم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەمن لەماددەی دوو بڕگەی حەفت هاتووە دەڵێتن بەعەرەبی (توثيق كل ما يتعلق بالشهداء والمؤنفلين وضحايا الاسلحة الكيمياوية لمطالبة الحكومة الاتحادية والجهات التي جهزت العراق بتلك الاسلحة لتعويض عوائلهم) لێرە دیار نیە چ نەوعە تەعویزێك داوا دەكرێتن. خۆ تەعویز هەیە یەك جار دەدرێتن و تەواو. تەعویز هەیە موستەمرە. بۆیە من وا پێشنیار دەكەم كە قائیمەیەك دروست بكریتن تەنزیم بكریتن بەناوی (شوهەداو ئەنفال و كیمیاباران) ئەمە داوا بكریتن لەحكومەتی مەركەزی كە بوجەیەك یان میزانییەكی تایبەتی بۆ ئەم مەسەلە دابین بكریتن لەگەل بوجەی هەرێمی كوردستان رێكبخریتن بۆ ئەوەی هەموو مانگێك مەعاش بدریتن چونكە ئەگەر یەك جار مەعاش هەبیتن ئەبی ئێمە مەعاشی بدەینێ ئەو مەعاشە ئەبێ داوا بكریتن لەحكومەتی مەركەزی بۆ ئەوەی دائیمی موستەمڕ ئەو مەعاشە هەبیتن بۆ ئەو عەوائیلانە. ئیتر سوپاس.

بەڕێز سەروكی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس بەس ئەوە هەروابووە بەتەئكید ئەوە هەیكەلی وەزارەتە ومەهامەكانیەتی مەبادیئی عام تێیدا دەكرێت بەڵام تەفسیلات وەكو جەنابت فەرمووت. ئەوە وەزارەت دەتوانێ پێی هەڵبستێتن و دیاری بكاتن یەك،دوو، سێ، چوار، ئەوە دەبیتن پاش دراسەت كردنی وەكو قانونێك دەربێتن ئەگەر گەیشتە ئەو مەرحەلەیە بەلام لێرەدا تەنها هەیكەل و مەبادیئی عامی وەزارەتەكە چیە جێبەجێی بكەن. دكتۆرە شوكریە.

بەڕێز د. شكریە رسول ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من دوو خاڵم هەیە، حەزەكەم بیخەمە بەرچاو. خاڵی یەكەم. ئەوەی تێكستە عەرەبیەكەیە بەتایبەتی خاڵی حەوتەم.﴿ توثيق كل ما يتعلق بالشهداء﴾ زاراوەی شوهەدا زیاد بكرێت بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن ئەوەمان وت و چاك كرا. خاڵی هەشتەم. (العمل بالتنسيق مع الحكومة الاتحادية والمنظمات الدولية والحكومية وغير الحكومية لاحالة) بكرێ بە ﴿على إحالة﴾ مخططي ومنفذي عمليات ﴿الانفال﴾ زیاد بكرێت و﴿الإبادة الجماعية﴾ لەگەڵ ئەو ووشەیەدا. و هەر دەربارەی تێكستە كوردیەكە بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان حەزەكەم ئەوەتان بۆ باس بكەم. كە ئەو كتێبانەی لەسەر ئەنفالی بادینان دەردەچێ بەتایبەتی چواردانە كتێب هەبە هەمووی لەسەر ئەنفالی بادینانە، لێرەدا لەخاڵی هەشتەمدا كەدەڵێ دەرحەق بەگەلی ئێمەیان كرد لەناو ئەو كتێبانەدا برا مەسیحیەكانیش دووچاری ئەنفال بوون. كەنیسەكانیان هەمووی تێكدراوە كەواتە لێرەدا ئەم خاڵە ئەوانە هیچ ناگرێتەوە. جا بۆیە بەڕای من زیادكردنی كە دەڵێت دەرحەق لەخاڵی هەشتەم كاركردن بە هاودەنگی لەگەڵ حكومەتی عێراقی فیدرال و ڕێكخراوە حكومی و ناحكومیەكاندا بۆ ئەو پیلاندانەرانەو بەجێهێنەرانی ئەو جینۆسایدەی دەرحەق بەگەلی ئێمەیان كردووە.

بۆ بڵێین دەرحەق بەئێمەیان کردووە دەرحەق بە گەلی کوردو یان بڵێین کوردستان یان بڵێین دێیانی کوردستانیان کردووە، جا ئەمە بەڕاستی غەدرە. سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن:

دیارە تۆ ملاحەزەت نەکردووە دەڵێت (بحق ابناء شعبنا) وا نووسرایە. هەموویان دەگرێتەوە. فەرموو نەسرین خان.

بەڕێز نەسرین محمد صالح:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من لەماددەی دوودا لەخاڵی نۆیا(هاوکاری لایەنە پەیوەندیدارەکان بۆ باشکردنی ژیانی خێزانی شەهیدو ئەنفال و قوربانیانی چەکی کیمیاوی) ئەوە هەرچی بۆ ئەو شەهیدانە بکرێ وابزانم هێشتا کەمەو برینەکانیان سارێژ نابێ. یەعنی زیاتر گرنگیان پێ بدرێ لە هەموو بوارێکا. بەڵام ئەوەی من ئەمەوێ لێرەیا باسی بکەم، ئەو کەم ئەندامانە باس ئەکەم ولە ئەمە باسی ئەنفال و ئەوانە ئەکات. سەربە کەم ئەندامەکان نییە. بەڵام هەندێك.کەم ئەندام هەیە کەلە شەڕا کەم ئەندام بووە. وەکو ئەوانەی کەل مینا قاچیان لەدەست بداوە دەستیان لەدەست بداوە. چاویان لەدەست داوە, ئێستا ئەوانە. هیچی ئەوتۆیان بۆ نەکراوە ئایا ئەوانە چیان بۆ ئەکرێ یان لەشەڕی ناوخۆوە یان لەهەندێ شەڕی ترا لە ڕاپەڕینا زۆر کەس ئێستا کەم ئەندامە لێرەدا هیچ دەست نیشانە نەکراوە. وپێشنیار دەکەین ئەوانیش لەوەدا دەست نیشان بکرێن. زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کەم ئەندام لەوەزارەتی شئوونی ئیجتماعیە وا بزانم مادام زیندوونە الحمد لله کاری. وەزارەتی پێشمەرگەیە و وەزارەتی شئونی ئیجتماعیە.

بەڕێز د. شکریە رسول ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەو مەسەلەی کەم ئەندام کە پەیوەندی بەمافی مرۆڤەوە هەیە. وهەروەها وەکو بەڕێزیشتان ئاماژەتان پێدا پەیوەندی بە شئونی ئیجتماعیەوە هەیە. ئێمە لە لیژنەی مافی مرۆڤی پەرلەمانا فایلێکی تایبەتیمان هەیە بە کەم ئەندام و ئەوانەی کەلە شەڕیشا کەم ئەندام بوون. زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك سەردار.

بەڕێز سردار صباح بوزو هەرکی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

تێبینی یەکەمم لیژنەی یاسایی دایمەن پێشنیارێکیان هەیە بۆ ڕیزبەندی تەرقیمی فەقەرات دەبینم لێرەدا ئەو پێشنیارەیان نەکردیە. دوو لەفەقەرەی سێیەم﴿إقتراح القوانین﴾ من پێم وایە ئەوە بوترێت. یان

نەوترێت وەزارەت خۆی ئەو مافەی هەیە. یەعنی ئەگەر بشمێنێ ئیشکالێکی تێدانیە. بەڵام دەبێتە حەشر زیاتر بۆیە پێشنیار دەکەم ئەوە لابدرێت. لەفەقەرەی پێنجەم کاك دیلمان باسی کرد کەلیمەی إعمار زیادە. إعمار لەبۆ کۆڵانەك بەکاردێت لە بۆ شارەك لەبۆ وڵاتێك بەڵام لەبۆ إسکانی عەوائل بەکار ناهێنرێت ئەگەر مەبەستیان لە ئیسکان بێتن ئەوە خاڵی نۆیەم باسی کردیە. لەخاڵی شەشەم باسی ئەوەی دەکات (السعي للنهوض بواقع المشمولين) دەڵێ (من خلال تعاون وتنسيق الوزارة مع المولين الدوليين والمحليين),.واتە (للنهوض بواقع المشمولين) تەنها حەسری کردیە بەو کەلیمەی و من دەبینم ئەو فەقەرەیە بڕەك رەکیکە. لۆ فەقەرەی شەشەم من پێشنیار دەکەم بەو جۆرە بی. (العمل من أجل الحصول على الهبات والتبرعات من الدول والمؤسسات الدولية المانحة لتحقيق أهداف الوزارة). لەخاڵی حەفتەم بەحەقیقەت ئەو وەزارەتە وەزارەتی ئەنفال و شەهیدەکانە تەنها وەزارەتی ئەنفال و زەحایەی بەکارهێنانی چەکی کیمیاوی نیە، هەروەکو سارە خان باسی کرد دەبێ باسی شوێنەکانی تر بکات، بۆیە پێشنیاردەکەم بوترێ(بالمؤنفلين وضحايا الاسلحة الكيمياوية), خاڵی ئەخیرم پێشنیاری فەقەرەیەکی تر دەکەم.پێم وایە یەکێك لەئەرکە سەرەکیەکانی ئەو وەزارەتە، ئەوەیە خەڵکی ناوخۆو دەرەوە بناسێنێ بەو کارەساتەی لە ئەنفال و بەو کارەساتەی کەبەشەهیدەکان رووبەڕوو بویتەوە. بۆیە پێشنیار دەکەم فەقەرەیەك ئیزافە بکرێت بەو جۆرە دابڕێژرێت.(وضع الخطط والبرامج التوعوية والتثقيفية محلياً ودولياً للتعريف بالمأساة الكبيرة التي حلت بشعبنا من خلال عمليات الانفال). سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

حەقە تۆ بچیتە لیژنەی قانونی بۆ ئەوەی ڕزگارمان بێت، لە ملاحەزاتت. کاك عوسمان.

بەڕێز عثمان عبدالله قادر (بانی مارانی):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لە خاڵی یەکەم (فەراهەمکردنی چاودێری مادی ومەعنەوی کەس وکاری شەهیدان وئەنفالکراوەکان) هەرچەندە لەدرێژەی پرۆژەکەی لێك جیاکرایتەوە. بەڵام جیاکردنەوەی شەهیدانی ئەنفال لە شەهیدانی گەلی کوردستان. گرنگیەکەی لەوەدایە وەکو دەڵێیت فایلی ئەنفال دادەخەرێ وکۆتایی پێهات و تەواو دەبیتن کاری لەسەر دەکرێت بۆ دوا ڕۆژی گەلەکەمان بەڵام فایلی پرۆسەی شەهیدانی گەلی کوردستان إستمراریەتی هەیەو بەردەوامە. یەعنی لەوانەیە لەمەودوا شەهیدی زیاتریش بێت. بۆیە جیاکردنەوەی گرنگی زۆر تایبەتی هەیە. بۆیە برادەرانیش باسیان کرد جیاکردنەوەی زۆر بەوازحی کارێکی زۆر زەرورە وەکو باسم کرد چونکە فایلەکە دادەخرێن. خاڵێکی تر کەلیمەی ئەنفال بۆ ئەو کارەساتە گەورەیە زۆر کەمە. گچکەیە، کەلیمەی ئەنفال بۆ (182)هەزار کەسی کوردی زیندە بەچاڵکراو، ئەو کەلیمە بویتە باو لەناو کۆمەڵی کوردەواریدا. حەقە ئەمەش مەسەلەن جینۆسایدی کەلیمەی جینۆساید حەقە بڵێین لە پرۆسەی ئەنفالدا. (182)هەزار کەسی کورد جینۆساید کران مەسەلەن کەلیمەی جینۆساید شانبەشانی ئەنفال جێگیر بکەین. بۆ ئەوەی خەڵك بەتێکەڵی باسی بکاتن. بەڕاستی ڕاستە ئەنفال لە قورئاندا هاتیە

بەڵام کەلیمەیەکی عام نیە لەسەر مستەوای جیهانی لە وڵاتانی ئیسلام ئەوانەی قورئان بخوێنن دەزانن ئەنفال چیە. بەڵام لەسەر ئاستی دونیا جینۆساید زیاتر جێگیر بووە. خاڵێکی تر داوابکرێت لەپەرلەمان یان بەنەس ئەو خاڵە زیادبکرێت کە قەرەبووی کەسوکاری کیمیابارانی هەڵەبجە بکرێتەوە لەحکومەتی عێراق و ئەو وڵات و کۆمپانیایەی کە مەوادی کیمیاویان بەعێراق فرۆشتیە، یەعنی ئەوە بکەینە نەص و کاری لەسەر بکرێت، نەك هەر بەوەی بێت. فیعلەن ئێمە بتوانین مافی ئەو خەڵکانە لەو کۆمپانیایانە وەربگرینەوە بە إستیمراری نەك هەر یەك جار. خاڵێکی تریشم هەیە زۆر باسی رۆژێك دابنرێ یان هەفتەیەك دابنرێ بۆ شەهید دیارە ئەو وڵاتانەی ئینتاجیان نیە موناسەبەو ڕۆژانی عوتلە زۆر دادەنێن ئێمە ئەوەندە رۆژە رۆژی 3/16 دانرایە پێم وایە لە جێگەی خۆیتی.و ئەو رۆژەش بەسە دیارە ئەو رۆژەش بۆیە دانرا 3/16 پێویستە هەمووومان بیزانین 3/16 ئەو رۆژەیە کیمیابارانی هەڵەبجە کرایە. دیارە هەموو رۆژێك لەکوردستان خەڵك شەهید بووە. لە هەموو شوێنێك شەڕ کرایەو تەزحیەو قوربانی بەنیسبەت گەلی ئێمە درایە. بەڵام 3/16 لە چرکە ساتێکدا (5) هەزار ئینسانی کورد گیانیان لەدەست دا. بۆیە لە هیچ شوێنێکی تری کوردستان لە چرکە ساتێکدا ئەوەندە کەس نەمردیە بۆیە ئەو رۆژە کرایە بەرۆژی شەهید. پێم وایە رۆژەکە زۆر باشە ولە جێگەی خۆیەتی.لە خاڵی تر باسی ئەوە کرا. شوێنی دیکۆمێنت بۆ ئەنفالەکان. لە کوێندەرێ بکرێت من پێشنیار دەکەم دیاری کردنی شوێن بۆ دروست کردنی دیکۆمێنتی ئەنفالکراوەکان. لە گەرمیان بکرێت. هەم بۆ ئەوەی بەڕاستی زیندوو ڕاگرتن و ئاوەدان کردنەوەی ئەو ناوچەیە. بۆیە لەبەر چاومان بێت زۆربەی ژمارەی ئەنفال چۆن رۆژی شەهید زۆرترین ژمارە لەهەڵەبجە بووە. و ئەنفالیش زۆرترین لە گەرمیان بووە. بۆیە پێشنیار دەکەم مەسەلەی شوێنی دیکۆمێنت لە گەرمیان بکرێت. ئیتر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، بەس بەتەنها جینۆساید یەعنی ئیبادەکردنی جنسێك، میلەتێك بۆیە بەتەنها ئەنفال جینۆساید ناکرێت هەموو سیاسەتی حکومەتی بەعسی گۆڕبەگۆڕ بەرامبەر بەمیلەتی کورد جینۆساید بوو، فەوتاندنی گەلی کورد بوو، کیمیاباران و ئەنفال وبوردومانی قەڵادزەو وێرانکردنی دیهاتەکان هەمووی لە زیمنی جینۆسایدەکەیە ناکرێ بڵێین ئەنفال و جینۆساید.و ئەو ناوە پاش دراسەتێکی زۆر بوو ئێستا گۆڕینی ئەو ناوە بەو هینە ئەی هەڵەبجە چیە. ئەی دیهاتەکان وێران کراون. خۆی لەعامدا دەتوانین بەکاری بهێنین بۆ ئەوەی کەئیسپاتی بکەین حکومەت جینۆسایدی بەرامبەر بە گەلی کوردستان هەبووە. بەڵام بەتەنها بڵێی ئەوە عەمەلیەی جینۆسایدە ئەوانی تر چی بووە ئەوانیش جینۆسایدن. جزئێك بووە لە عەمەلییەی جینۆساید. کاکە حەمە.

بەڕێز محمد حاجی محمود:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە ئەوانەی کە باسیەکەین بەتەئکید وەزارەت خۆشی. یان قانونێکی تایبەت پێویستە بۆ ئەوە دەربچێت وخۆشیان کۆمەڵێك هینیان هەیە لەسەر ئەو مەوزوعانە بەڵام ئێمە زیاتر لەسەر مەسەلەی ئەنفالەکان ئەڕۆین. مەسەلەی رۆژی 3/16 بۆ رۆژی شەهیدان ئەوە دیاری کراوە. پێم وایە ئەو رۆژە رۆژێکی ئەوەیە چونکە لەسەعاتێکدایە لە چەند چرکەیەکدایە ئەو هەموو خەڵکە تیا چوون. وەکو زۆر لەو بەڕێزانە باسیان کرد. مەسەلەی شەهیدانی کوردستان، یەعنی هەموو خەڵکی کوردستان وا بکرێت جیانەکرێتەوە، لای ئێمە شەهیدانی کیمیاوی وئەنفال و سەنگەرو هاوڵاتی هەیە ئێستا. مەسەلەن کەسێك ئەچێت ئەڵێن شەهیدەکەت هاوڵاتیە فلان شت نایگرێتەوە. خۆی ئەگەر کورد نەبووایە بۆ تۆپێك لە ماڵەکەی ئەدات و شەهید ئەبێت. مەسەلەن ئەکەوێت بەسەر ئەلغاماو شەهید ئەبێت. یەعنی لەبەر ئەوەی کە کوردە. بەڕای من کارێکی وا بکرێت شەهیدان هەریەکێك لە قۆناغەکە چوار قۆناغی شەهیدە(، ئەنفالە، کیمیاویە.هاوڵاتیە). ئەم چوارە وا لێبکرێت هەریەکێك لەقۆناغی وابێ شەهیدە ئەو شەهیدە ئەو ئیمتیازە شەهیدەکەی سەنگەر ئەیگرێتەوە شەهیدەکەی(ئەنفال وکیمیاوی و هاوڵاتی)یەکەش بیگرێتەوە هاوڵاتیەکەش کورد نەبوایە بۆچی لەو شاخە ئەکەوێت بەسەر ئەلغاما تۆپ لێی ئەدات. ماڵی ئەسوتێت یەعنی من پێم وایە کەسێك بێ لایەن نەبووە لەکوردا. هەمووکەسێك کورد بووە لایەن بووە. هەوڵبدرێت لە مەسەلەی ئامارێکی کاملی شەهیدان بکرێت بەتأریخ و ئەوانەوە چونکە تا ئێستا بەڕاستی ڕاستە ئێمە پێویستە شتەکانی خۆمان زیاد بکەین لەوەی کەهەیە. بەڵام تا ئێستا ئامارێکی ڕاستی تەواوی شەهیدانی نە کیمیاوی نەئەنفال نە شەهیدانی تر نیە ڕاستە ئەوەی کەخۆمان بۆ خۆمان بووێ. پێویستە ئەوە بەتأریخ و ئەوانە هەوڵبدرێت کاری بۆ بکرێت. هەوڵبدرێت ئەنفال و کیمیاوی بەتایبەتی لەبەرنامەی خوێندن دابنرێن چونکە ئەگەر لەبەرنامەی خوێندن دانەنرێن نەوەکانی داهاتووی ئێمە نازانن نەئەنفال چیە و نەکیمیاوی چیە ئەوانە چنە ئەگەر بکرێت. قەرارێکی بۆ دەربکرێت لەبەرنامەی پەروەردە لەسەرەتاییەکانەوە دابنرێت شتێکی باشە. مەسەلەی تەعوێزو ئەوە بەڕای من هەڵەبجە قەرار بوو تەعویزێکیان بکرێ یان تەعویزێکیان بدرێتێ ئەو تەعویزە خۆی تەعویز بۆ یەك جارە. بەڵام مووچەی دائیمی ئەو جیابکرێتەوە. کە ئەڵێی تەعویز ئەوە بۆ یەك جارە. و بەو تەعویزە کۆتایی پێدێت. ئیتر زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك غەفور.

بەڕێز غفور طاهر سعید مەخمووری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەنیسبەت بڕگەی یەکی ماددەی دووەم، بەڕاستی باس لە کەسوکاری شەهیدان وئەنفالکراوان کراوە. ئێمە باسمان لەکەسوکاری بێ سەروشوێنان نەکردووە، خۆتان دەزانن شاڵاوی بەدناوی ئەنفال لە ساڵانی 1988 دەستی پێکردن، شاڵاوەکان، یەعنی لە کۆتایی 77 و سەرەتای 88 دواتر پێش ئەوە ئێمە بێسەروشوێن

کردنی (8)هەزار بارزانیمان هەیە (5) هەزار فەیلیمان هەیە هەندێك بە(7) هەزار فەیلی دادەنێن. ئەوانە هەموو بێ سەروشوێن کراون تا ئێستاکەش مەسیریان دیار نیە، بۆیە بەڕاستی من پێشنیاری ئەوە دەکەم. ئەو بڕگەیەی ماددەی دوو بڕگەی یەکەم بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە(فەراهەم کردنی چاودێری ماددی و مەعنەوی کەسوکاری شەهیدان وبێ سەروشوێنکراوان و ئەنفالکراوان و قوربانیانی چەکی کیمیاوی تابتوانن بەئازادی و سەربەرزانە بژین). ئەو مادەیە بەو شێوەی لێبێتن. لەبەر ئەوەی لەو بڕگەیە بڕگەی یەك. قوربانیانی چەکی کیمیاوی نەهاتووە لەپاش ئەنفالکراوان. بەڵام لەبڕگەکانی تر هەنە. کە هەبن با هەموو موەحەد بن. لێرەش هەبێتن، بەقوەت تر دەبێتن سیغەکەی بەو شێوەیە. دواتر بەنیسبەت ئەو ماددەیە. لە بڕگەکانی تر تەماشادەکەین تەرجومەیەکی زۆر زۆر رەکیك کرایە بەڕاستی بۆ نموونە لەو بڕگەیە ئەو (بۆنەگەل و رێنماییگەل) ئەو شتانە ئەوە کورد قەت وا قسەناکاتن. یەعنی هەر کەسێك بیبینێتن بەڕاستی بۆ پەرلەمانی کوردستان و بۆ لیژنەی یاساییش هەم جوان نیە. حەقە لیژنەی یاسایی کەسانی زمانزان بێنێ بۆ ئەوەی تەرجومەیەکی جوان ورێك وپێك تریان بکاتن. و ئەو بۆنەگەل و ئەو شتانەی کەلەگەڵ زمانی کوردی نایەنەوە لایانبباتن. ولەهەمان کاتدا پێم باشە بەڕاستی بڕگەیەکی تریش بۆ ئەو ماددەیە زیادبکرێتن. بەوەی جگە لەوەی بەشێك لە خوشك و برایانی بەڕێزی ئەندامانی پەرلەمان باسیان کرد. قەرەبوو کردنەوەی زیان لێکەوتوانی قوربانیانی چەکی کیمیاوی لەلایەن کۆمپانیا نێودەوڵەتیەکانەوەو ئێمە با بڕگەیەك زیاد بکەین یەك لە مەهامەکانی وەزارەت ئەوە بێ کە کارکردن بێتن بۆ سزادانی ئەو کۆمپانیاو دامەزراوانەی کە هاوکاری ڕژێمیان کردووە لە کیمیاباران کردنی کوردستاندا. بڕگەکەش بەو شێوەیە بنوسرێت.(کارکردن بۆ سزادانی ئەو کۆمپانیاو دامەزراوانەی کە هاوکاری ڕژێمیان کردووە لە کیمیاباران کردنی کوردستاندا). و ئەو مەسەلەی تر بەهاودەنگی نیە وا بزانم. لە بڕگەی هەشت کارکردن بە هاودەنگی نیە کارکردن بە هەماهەنگی یەعنی بەتەنسیق، تەنسیق لەگەڵ حکومەتی فیدرالی عێراق و ڕکخراوە نێودەوڵەتیەکان. من هەر ئەوەندەم هەبوو زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

من دەمەوێ بەس نوقتەیەك مولاحەزە بکەم. لیژنەی یاسایی مەسول نیە لە تەرجومە. و ئەرکی ئەوانیش نیە مەفروزە لە ڕاستیدا حکومەت پڕۆژەکە کە دەنێرێ بەکوردیش بینێرێ. بەکوردی و بەعەرەبی هەردووکی بنێرێ. لەگەڵ ئەوەشدا ئێمە هەر باسی ئەوەمان کردووە، کەخەڵکێکمان داناوە پسپۆڕ لە زمان و (ان شاء الله) ئەو لایەنە پڕەکەینەوە. کەسی تر مابوو ناوی خۆی بنووسێ. فەرموو کاك عومەر.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەڕاستیدا ئەم وەزارەتە وەزارەتێکی تازە هاتۆتە کایەوە. و ئەهدافێکی زۆر گرنگ و زۆر پیرۆزی هەیە, زۆر زۆر تەواوە، و من هیوادارم جەنابی وەزیر، زۆر ئاگای لە خزمەتی کەسوکاری شەهیدە سەربەرزەکان و ئەنفالکراوەکاندا بێت بەڵام، لە بڕگە (3و4)ی ئیشوکارەکانی وەزارەتدا.وەکو کاك سەرداریش باسی لەسەر

کرد، فەقەرە (3)یەکە خۆی تەحسیل حاسلە لە ئیشوکاری ئەسڵی وەزارەتدایە کە پرۆژەو مەشاریع تەقدیم بکات. بەنیسبەت فەقەرە چواری باس لە إستسمارو تەنمیە ئەکات، من پێم وایە ئەم وەزارەتە هەدەفەکەی ئەوەندە پیرۆزە ئەوەندە گرانە، زۆر بەرزترە لە ئیستیسمارکردن و پارە پەیاکردن، چونکە لە ئەصلی نەشات و ئەهدافی ئەم وەزارەتە، وەزارەتێکی خەدەمیە، وەزارەتێکە خزمەت بەکەسوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوەکان دەکات، نەك پارەیان بۆ پەیا بکات، سەرە ڕای ئەوەی کە وەزارەت خۆی میزانیەی تایبەتی هەیە مینەحیش وەرەگرێ، لەهەر لایەکەوە بێت کەباسی بابەکانی ترا لێکرایەوە، لەبەر ئەوەی بەڕای من ئەوەنەی وەزارەت دامودەزگایەکی تایبەتی دائەنێت بە ئیستیسمارکردن چەند مودیریەتێکی عام و خۆشی زۆر پێوە مەشغوڵ ئەکات، ئەو مەشغوڵ بوونە زیاترە ئەو وەختە زیاتر بدەن بەخزمەتکردن بەکەسوکاری شەهیدان و ئەنفالکراوەکان. ئەمە لەلایەك لەلایەکی تریشەوە، جگە لەبری ئەو بڕگەیە بڕگەیەکی تر دانێن کە ئێستا کەسوکاری ئەنفالکراوەکان پێوەی ئەناڵێنن، بەنیسبەت ئەو بەڵگەنامە ڕەسمیانەی کەهەیانە لەدەفتەری نفوس لە جنسیەی عێراقی، لە عەقدی زەواج ئەمە ڕۆژانە لە دادگاکاندا، توشی ئەو کێشەیە ئەبن و بەرەنگاری ئەوە ئەبن کە حوجەی وەفات دەربێنن، ناچارەبن حوجەی مەفقود دەردەهێنن، بۆ ئەوەی بتوانن مناڵیان دێنە پێشێ مناڵیان بووە، دەفتەر نفوسیان نەماوە بەهۆی ئەنفالەوە، با وەزارەتی شەهیدو ئەنفالکراوەکان جەنابی وەزیر بەهەماهەنگی فەقەرەیەکی بۆ ئیزافەبکرێ. تەنسیق بکات لەگەڵ وەزیری دادو وەزیری ناوخۆ. بۆ حەل کردنی ئەو کێشەیان و چارەسەرکردنی ئەو بەڵگەنامانەی کە نەیاناماوەو زۆر سوپاس.

بەڕێزسەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو گوڵناز خان.

بەڕێز گوڵناز عزیز قادر:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

هەرچەند بەشێك لەخاڵەکانم جەنابی کاك عومەر باسی کرد سوپاسیەکەم. بەڵام ئەوەی من لێرەدا ئەیخەمە ڕوو. و یەکێکە لەداواکانی کەسوکاری ئەنفالەکان، لە 4/14دا هێنانەوەی روفاتی شەهیدەکانە ببێتە یەکێك لەئەرکەکانی وەزارەت. و لەگەڵ دانانی سێ ڕۆژمان ئەوێت ئێمە ڕۆژی 4/14 و 3/16 یەك شتە ناکرێ نکۆلی لێ بکرێت وبووەتە شتێکی چەسپیوو. لەدەرەوەو ناوەوەی کوردستانیش، و ڕۆژێکیش تایبەت بۆ شەهید دابنرێت، چونکە ئێمە لە درێژایی شۆڕشی کوردا لە 1920 کەحکومەتی عێراق دروست بووە گەلی کورد قوربانی ئەدات و شەهید ئەدات. بەڵام ئەم دووکارەساتە دوو کارەساتن، پێناسەیەکی نوێن بۆ گەلی کورد، ولەگەڵ ئەو خاڵەی کاك دلێرام بەڕاستی گەلی ئێمە ژمارەیەکی زۆر بێ سەروشوێنمان هەیە ڕەنگە نەلە ئەنفال بن نەلە کیمیاباران بن نە شەهیدی سەنگەر بن بۆیە، ئەگەر بکرێ خاڵی بێسەروشوێنەکان ئیزافە بکرێ. زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو دكتۆرە.

بەڕێز د. هاله سهيل وادى:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

تەنها من پرسیارەكم هەیە ئاڕاستەی جەنابی وەزیری دەكەم. بزانم هیچ تەنیسقێكیان هەیە لەگەڵ وەزارەتی پەروەردە بۆ ئەوەی تاوانی ئەنفال بخرێتە ناو مەناهیجی پەروەردەی ئیبتیدائی و متەوەستە زۆربەی منداڵەكانمان بەداخەوە دەزانن هۆلاكۆ چی كردیەوە زۆر تاوان ئەناسن بەس تاوانی ئەنفال ناناسنەوەو نازانن چیە زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك تەڵعەت فەرموو.

بەڕێز طلعت محمد صالح توفيق:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

لەهەموو جیهاندا مەعلومە شەهیدەكان گۆڕستانێكی تایبەتیان هەیە. و زۆر رۆژ ئێمە لەجەریدەی دەخوێنینەوە یان لە تەلەفزیۆن دەردەچێ. لێرەدا كۆمەڵە قەبرەك دەرچووە، 10، 15 كەس شەهید بووە، لەولا ڕەمی كراینە، ئەگەر ئەو وەزارەتە بەو ئەركە هەڵبستێتن یەعنی جێگایەكی تایبەت لەشاری هەولێر دابنێ بۆ نموونە، ناوبنرێ قەبرستانی شەهیدان و ئەنفالكراوەكان, زۆر سوپاس.

بەڕێز عبدالرحمن احمد:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

خاڵی یەكەمم لەماددەی 101ی دەستوری عێراقی فیدراڵی دەزگایەك هەیە بەناوی دەزگای شەهید ئەو دەزگایە كە بۆ هەموو عێراقە دیارە دەستكەوتی مادی ومەعنەوی وسیاسی هەیە، ئێمە لەگەڵ خاڵێك رەبتی كەینەوە. كە ئەم وەزارەتەی خۆمان لە دەسكەوتی ئەو دەزگای شەهیدانی عێراق بێبەش نەبین لەدەستە سەربەخۆكان هاتووە لەماددەی 101دا دەزگایەكە ئێمە لەبەر ئەوەی ئەو دەستكەوتانە بۆ هەموو عێراقە. هەر بۆ بەغدا نیە. ئەوە خاڵێكم، خاڵی دووەم ئەوەی كاك دلێر باسی كرد بۆ بەدواداچوون بۆ ئەنفالەكان وكەسوكاریان و پاشماوەیان. ئێمە تەحەفوزێكمان كردووە. هەموو ئەنفالمان بەشەهید دانەناوە. بۆ نموونە لە حەفتەی پێشوودا لە مەنتقەی گەرمیان عائیلەیەكی ئەنفال دۆزرایەوە. ژنێك و دوو منداڵ، لای زابتێكی عەسكەری بوون، ئەمە لەخاڵێكدا نەهاتووە ئەركی ئەوە بێت بەدواداچوونی هەبێت، ئەوە دوو، سێیەم ئەوەی كاك عوسمان باسی كرد سەدام جینۆسایدی كرد بەڕای منیش ئەنفالی نەكرد چونكە ئەو ئیبادەی جەماعی كرد، كۆمەڵكوژی كرد. ئەنفالی ئیستیغلال كرد ئەو ناوە بۆ ئەوەی ئیسلام ناشیرین بكات

و كورد تاوانبار بكات، چونكە لە ئەنفالدا خەڵك كوشتن نیە. گرتن و ئەسیرو دەستكەوتە. بەس كوشتن نیە لە ئەنفالدا لە تەفسیری ئەو ئایەتەدا و ئەو وشەیە. ئەو جینۆسایدی كرد ئیبادەی جەماعی كرد. زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك د. كمال.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.كمال كركوكی):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

لە ڕاستی ملاحەزەیەك لەسەر وشەی شەهید. شەهیدان وشەیەكی زۆر بەرزو پیرۆزەو موقەدەسە كە هەموومان ئەزانین. بەو كەسانە ئەوترێ كە یان پێشمەرگە بووە، لەسەنگەر شەهید بووە، یان ئەوانەی لەگەڵ بیروبۆچوونی ئەو دیكتاتۆرانە نەڕۆیشتوون. بۆیە بەناحەق بەزوڵم، بردراون شەهید كراون، بزركراون، بۆیە ئێمە لێرە لەپەرلەمانی كوردستان كەنوێنەری خەڵكی كوردستانین، ماڧ ئێمە نیە ئەو سەربەرزانە لە وشەی پیرۆزی شەهید بێبەش بكەین ئەوانە شەهیدن، ئەوانەی ئەدۆزرێنەوە ئێستا، لە سەحراكانی جنوب، لە هەموو شوێنێك وەجبە وەجبە ئەهێنرێنەوە، ئێمە نابێ لەو وشە پیرۆزە بێبەشیان بكەین. ئێمە پێویستە ناوی وەزارەتەكەش تەعدیل كەین وەزارەتی شەهیدان و ئەنفالكراوانی شەهیدی كوردستان بكەین. یەعنی ئەمانە شەهیدن من زۆر پێم گرانە كە ئەو سەربەرزانە لەم ووشە پیرۆزە بێبەش بكەین ئەمە نەلە ماڧیان كەم ئەكات ئەگەر بەعەكسەوە ئێمە ئەو وشەیان پێنەڵێین، ئەوە دڵی هەزاران كەسی جەرگ سوتاوی ئەو میللەتە بریندار ئەبێ، ئەو ڕژێمە دیكتاتۆرە ئەو خەڵكەی بردووە لە هەموو نەتەوەكانی كوردستان. كورد، مەسیحی، ئاشوری، كلدانی حەتا لەعەرەب لە هەندێك شوێن و توركمان بەڵام بەنیسبەت ئێمە لە ناو كوردستان، ئەو خەڵكەی ون بووە بەر شاڵاوی ئەو دیكتاتۆرانە كەوتووە، دیارنین ئێستا لەسەحرای عەرعەرو شوێنەكانی تر ئەدۆزرێنەوە، ئەمانە شەهیدن یەعنی زۆر غەریبە بڵێین ئەمانە شەهید نین، چۆن شەهید نین، بۆیە من تكام لە ئێوەی بەڕێزی سەربەرزە ئەم وشەیە نابێت، لەو بەڕێزانە بزربكرێت، ئەوانەی كەپەیدابوون شەهید نیەو زیندووە.بەڵام كێ هەیە نەزانێتن، كە بەچ شێوەیەك ئەم خەڵكە بردران بە لۆری عەسكەری بەو شێوەیە دكتاتۆری وزوڵمە بزركران و، ئێستا وا جومجومە پیرۆزەكانیان ئەدۆزینەوە، یەعنی ئەوە تكام لێتانە موراعاتی ئەوە بكەن، و خەڵكی خۆمانی كوردستان لەو وشە پیرۆزە بێبەش نەكەن. و زۆر سوپاس.

بەنیسبەت ڕاپۆرتی ماڧ مرۆڤ. خاڵی پێنج فەقەرەی (ب، ج) من بەگرنگی ئەزانم ئیزافە بكرێتە سەر مەشروعەكە. وەكی تر لەگەڵ لیژنەی یاساییم، لەگەڵ تەعدیلاتەكانی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەروكی ئەنجومەن:

بەخشان خان وەرەقەیەكی ناردووە، دەبوایە سەرەتا بەنوقتەی نیزام بیخوێندایەتەوە، بەڵام بەداخەوە نەیكردووە، خراپ نیە هەرچەندە دواش كەوتووە بۆ خۆمان سوودی هەیە دەڵێت، پێم وایە تێكەڵیەكە

لەناو موناقەشەدا هەیە لەنێوان سیاسەتی گشتی وەزارەت و نەخشەو پلان و ووردەکاریەکان، ئەمەش نیزامی نیە. سەرەڕای ئەوەی کەموناقەشەکە. زۆر جار بەئاقارێکی عاتفیانەدا ئەڕوات هەندێ جار، دووبارەکردنەوەی خودی دەقەکانی، پرۆژەکە دەکرێتەوە، لە حەقیقەتدا ئەمە نوقتەی نیزامە، ئەمە سودی دەبوو بۆ هەمووومان بۆ ئەوەی تیکرار نەبێتن، تێیدا بۆ ئەوەی لەتەوەری موناقەشەکەدا دەرنەچین بەڵام بەداخەوە دەستی هەڵنەبڕی بڵێت نوقتەی نیزام بەوەرەقەیەکی نارد وەرەقەکەش درەنگ گەیشت، بەهەر حاڵ سوپاست دەکەین لە موناقەشاتی ماددەکانی تردا ئاگامان لەیەکتری دەبێت. خۆی ئەو قسانەی کە کاك د. کمال کردی ڕاستە لە ناحیەی بیروباوەڕی خۆمان. بەڵام یەك موشکیلە هەیە. لە مەسەلەی ئەنفالدا تەبعەن زۆر موناقەشە کرا زۆر کەس ڕەئی وەکو د. کمال وایە، بەڵام قانونیەکان ڕایان وانیە، قانونیەکان دەڵێن ئەمە، باجی خۆی هەیە لەڕووی قانونی ئەگەر پێیان بڵێین شەهید. ئەگەر پێیان بڵێین شەهید حەقی ئەوەمان نابێت بەدوای قەزیەکاندا بچین، ئەمانە لەکوێن بزرکراون، شەهادەی وەفاتیان نیە, دوێنێ تەماشای مەحاکەمەم کرد دەیگوت شەهادەی وەفاتیان نیە بۆچی دەرنەچووە ، لەبەر ئەوە لەڕووی قانونیەوە، لە مەحاکم وا پەسەند کرا پێشتر ئێمە وەکو سیاسی ڕەئیمان وابوو، من و د. کمال وتمان ئەمانە شەهیدن، بەڵام قانونیەکان وتیان نابێ بنووسن شەهید، ئەگەر وتان شەهید ناتوانین بڵێین کوان، شەهید دەبێ جێگای هەبێتن، تەرمی هەبێتن شەهادەی وەفاتی بۆ دەرچوبێتن، حەسم کرابێت مەسەلەکان ئەگەر نا وەکو، سیاسی ئێمە عەمەلیەنیش وایان تەعامول لەگەڵدا دەکەین، لەبەر ئەوە من پاش موناقەشەیەکی زۆر ملکەچی ڕەئی لیژنەی قانوونی بووم ئەگەر نا خۆشم ڕەئیم وابوو، کە ئەمانە شەهیدن بەڵام، قانونی تەماشا ئەکەی، من باری ئەوەی ناتوانم هەڵبگرم زەرەرێکی قانونی بێت نازانم، ڕەئی لیژنەی قانونی لەسەر ئەوە مەوزوعە چیە کاك شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بزەبت ئێمەش لەگەڵ ئەو ڕەئیەینە بەڵام لەڕووی قانونیەوە ناتوانرێ تەحامول بکرێت و مەلەفی ئەنفالیش هەر ئەبێ کراوەبێ بەحەقیقەت ئەوەی کە دەدۆزرێتەوە فیعلەن حیسابی شەهیدی بۆ دەکرێ وئەو پلە بەرزە وەردەگرێ بەڵام ئەوەی کە نادۆزرێتەوە بەتەئکید موعامەلەی ئەنفالی لەگەڵ دەکرێ, یەعنی موئەنفەلین ئەوەی کە لەوەزارەتەکەدا هاتووە ئەو وشەیەی کەلەوەزارەت هاتووە و بۆ زیاتر زانین سێ چوار ڕۆژ پێشتر ئێمە لەکۆنفرانسێك حازر بووین جەنابی وەزیر کۆنفرانسێکی کردبوو. لەو مەسەلانە ئەو تەسنیفاتەی هەموو تێدایە و ئەبێتە پرۆژە ئەو ملاحەزاتانەی بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ئیشارەتیان پێدا زۆر بەوردی و زۆر بەتەفسیلی لەو یاسایەدا هاتووە زۆر سوپاس.

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن:

ئێستا داوا لە خاتوو چناردەکەین ڕەئی خۆی لەسەر ئەو ڕەئی و پێشنیارانەی کە کران بەشێوەیەکی گشتی ئەگەر موافەقە لەسەر هەندێکیان ئەگەر بۆمان بڵێتن ئەگەر پێی وایە زیادە ئەوە هینی بکاتن.

بەڕێز چنار سعد عبدالله (وەزیری شەهیدان و ئەنفالکراوەکان):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

تەبعەن زۆر سوپاسی بەڕێزان و خوشکان و برایان دەکەم کە تەداخولیان کرد، حەتمەن بەرۆحێکی دڵسۆزانە دەیانەوێت بابەتەکە زیاتر دەوڵەمەند بکەن پێم وایە ئەوە چوارچێوەیەکی یاساییە لێرەدا دانراپە یەعنی هەریەك لەتەوەرەکان ئەگەر شی بکەینەوە ڕەنگە ئەگەر وابێ یەك دونیا فروعاتی لێ ئەبێتەوە و ووردەکاری لێ دەبێتەوە، و تەعلیمات و نیزامی تایبەتی خۆی دەوێ، بۆیە ئەوەی جەنابیان باسیان کرد. لەزۆر جێ مەسەلەن ئیشارەیان بەتەعویزات دەکرد، لێرەدا بەندێك تەسبیت بکەین بۆ تەعویزاتی ئەوانە من ئاگاداری بەڕێزان دەکەمەوە ئەو ڕۆژەی کە کوتلەی کوردی لە بەغدا هاتبوونە ئێرە، لەگەڵ د. فۆاد مەعسوم قسەمان کرد ئێستا خەریکی ئامادەکردنی پرۆژە یاسای تەعویزاتین. لێرە ئێمە دەیدەینە کوتلەی کوردی لەوێ تەسبیتی بکا وەکو یاسایەك، یەعنی ئەمە یاسایەکی تایبەتی دەوێ مەسەلەن باسی رۆژی شەهیدیان کرد، ڕۆژی شەهید هەیە بەڵام ئەوەی کە ئەنفال بەجیاو مەسەلەن قۆناغەکان بەجیابێ ئێمە تەقویمێك لە وەزارەت دادەنێین دیارە کە دەڵێین (تمجيدهم و احياء ذكراهم) یان تەقویمێك دادەنێین بۆ هەموو یادەکان ئەوە ئەرکی وەزارەتە چالاکی بکات و ئەو یادانە بەرز ڕابگرێ. و یادیان بکاتەوە. لێرەدا بەڕێزێك مەسەلەی(العمل بالتنسيق مع الحكومة)ی باس کرد. بەڕێزێك باسی کرد ڕێکخراوی تایبەتی هەیە(ئێن، جی، ئۆ) تەعامول لەگەڵ مونەزەمات بکات لەبەر ئەوەی حکومەت ناتوانێ، من دەمەوێ بەجەنابی بڵێم هەندێك لە ڕێکخراوەکان تەنها تەعامول لەگەڵ حکومەت دەکەن لەگەڵ ڕێکخراوی (ئین، جی، ئۆ)ی ناکەن بەپێچەوانەوە ڕێکخراوی دیشمان هەیە ئێمە وەکو حکومەت دەتوانین تەنسیق بکەین لەگەڵ هەردووکیان، ئەو دەقە دروستە. لێرەدا مەسەلەی جانبی تەربەوی و تەعلیمی و سەقافی باس کرا، وەکو ڤیان خان باسی کردو هەندێك لەبەڕێزان پێم وایە لێرە بەووردی ئەو جانیبانە هەموویان هاتینە. لەمەسەلەی کێشەی وەفاتنامەیان هەیە لێرە لە خاڵی (1) دەڵێ(توفير الرعاية المادية والمعنوية) لایەنە مەعنەوێەکە ئێمە چاودێریان دەکەین، کێشەکانیان هەموو ئەو لایەنانە ئەرکی وەزارەتە ناکرێ بچینە ناو وردەکاریەکان و سیاسەتی وەزارەت، بەڵکو نیزام داخلی هەیە تەعلیماتی تایبەتیمان هەیە لەسەر ئەوە ئەوانە ورد دەکەینەوەو دەیکەینە پلانی وەزارەتمان. دوایی مەسەلەی (شهداء) برادەران باسیان کرد (ذوي الشهداء والمؤنفلين) دەکرێ لێرە من لەگەڵ ئەو ڕەئیەمە کە(المفقودين) زیاد بکرێت بۆ ئەوەی شمولی بێت.کوردە فەیلیەکان و بارزانیەکان و ڕەشەکوژی ئەوانیش بگرێتەوە. هەندێك لەبرادەران باسیان کرد لێرە لەخاڵی حەفتەم. توپیق کل ما يتعلق بالمؤنفلين وضحايا الأسلحة دیارە لێرە حەسر بووە (بالمؤنفلين وضحايا الاسلحة) دەکرێ لەگەڵ ڕەئی ئەوانا ئەوە ئیزافە بکەین(توثيق كل ما يتعلق بالإبادة الجماعية) یەعنی هەموو ئەو جەرائیمانەی بەسەر کوردا هاتووە دەیانگرێتەوە. ئەگەر لیژنەی قانونی بەدروستی دەزانن، زۆر لەو خاڵانەی باسکران موتەئەکید بن، ئەوە پلانی وەزارەتە بەڵام تەعلیماتە ئێمە بەتەعلیمات ئەوانە چارەسەر دەکەین. دوای ئەوە کاك شێروان و کاك کەریمیش ئیشارەیان بە یاسای

تەقاعودی و ئیمتیازاتی کەسوکاری شەهیدان وئەنفالکراوەکان کرد. ئێمە پرۆژە یاسای تایبەتمان هەیە. لەوێ پێناسەی شەهید دەکەین. ئەنفال دەکەین تەسنیفی دەکەین، ئیمتیازاتەکان تەحدید دەکەین، یەعنی ئەوە هەموو سیاسەتی وەزارەتە تایبەتە بە هەیکەلی وەزاری بەڵام، بێگومان کۆمەڵێك یاسای دیمان پێویستە، کە حەتمەن

دێتەوە بەردەمی ئێوەی بەڕێزو لەوێ قسەی لەسەر دەکەن، ناکرێ هەموو کێشەکان لێرە چارەسەر بکەین بەڵکو ئەوە تەنها ئیتارە عامەکەی لۆ دادەڕێژین، بۆ یاساکانی تر و تەعلیماتی تر دەچینە ناو ووردەکاریەکان، بەڵێ لێرە خاڵی پێنجەم (العمل مع الجهات ذات الاختصاص للاهتمام للجانب التربوي والتعليمي والثقافي والاجتماعي والصحي والاقتصادي والاعمار لعوائل الشهداء) إعمار لێرەدا مەبەستمان ئاوەدانکردنەوەی ئەو گوند و لادێیانەیە کە خەڵکی موئەنفەل دوای ئەوەی کە لادێکانیان وێران کراوەو هاتنە ناو موجەمەعات، بۆیە إعمار مەبەستمان ئاوەدانکردنەوەو هاوکاریکردنیانە بۆ گەڕانەوە بۆ شوێنی تایبەتی خۆیان، ئەگەر لیژنەی یاسایی و جەنابتان لەگەڵ ئەوەنە کە ئەمە زیادە و ئەو ئەرکە نابینێ مانع نیە دەکرێ گۆڕانکاری تێدا بکرێت. د. هالە باسی تەنسیق لەگەڵ وەزارەتی پەروەردەی کرد وەزارەتی پەروەردە خەریکی داڕشتنی فەلسەفەی خۆیەتی، لە فەلسەفەکەی خۆی بێگومان، لایەنی نەتەوەیی لەبەرچاو بگرێت، لەوێدا ئەو جەرائیمانەش لەبەرچاو بگرێت کە گەلی کورد هەموو موعاناتی تأریخی بەچیدا رۆیشتیە، باس لەو هەموو جینۆساید و ئەو تاوانانە بکرێت لە مێژوو ڕەنگ بداتەوە لە جوگرافیا ڕەنگ بداتەوە، لە کۆمەڵایەتی ڕەنگ بداتەوە، ئەوە شتێکی ئاساییە و فەلسەفەی پەروەردە دەبێ چارەسەری بکات. و ئێمە پێشتر لەگەڵ وەزارەتی مافی مرۆڤ قسەمان کردووە، بۆ مەسەلەی گۆڕە بەکۆمەڵەکان وچارەنووسیان و گێڕانەوەیان ئەرکی وەزارەتی مافی مرۆڤ بێت، بەڵام دواتر دانیشتین و تەنسیقمان کرد ئەوئەرکەیان خستەوە سەر وەزارەتەکەی ئێمە، تەبعەن ئەو پرۆژەیە دەرچوو بوو ئەو دەمەی گەیشتبووە پەرلەمان بۆیە بڕیارماندا لەپەرلەمان لێرە ئەو دەقە ئیزافە بکەین. بۆیە من لێرە پێم باشە لەبەر ئەوەی مودیریەتێکی تایبەت إستیحداس دەکەین، بە گەڕان بەدوای گۆڕە بەکۆمەڵەکان و هەڵدانەوەی گۆڕە بەکۆمەڵەکان و گێڕانەوەیان بۆ کوردستان، پێم باشە لێرەدا بەندێك، فەقەرەیەك ئیزافە بکرێت، بکرێتە سیاسەتی وەزارەتمان ئەویش بەچ شێوەیەکی یاسایی ڕێکی دەخەن یەکێك لە مەهامەکانی وەزارەت ئەوەیەکە گەڕان بەدوای چارەنووسی گۆڕە بەکۆمەڵکان و گێڕانەوەیان بۆ شوێنی خۆیان و مەسکەنی خۆیان. سوپاس.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.کمال کرکوکی):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

یەك مولاحەزەیەك لەسەر ئەوەی وەفاتنامە باسکرا بۆ، شەهیدانی ئەنفالکراو، کێ وەفاتنامەیان بۆ بکات کە ئەم خەڵکە بەسەدان هەزار بردران، بزرکران کێ بووە لەکام دەزگایەك بنووسی وەڵلا ئەمە ئەنفالکراوە، عەوائل هەبوو هەر کۆمپلیتی ڕۆیی دەزگای مەنتیقە نەما حکومەت نەما ئێمە ئێستا کە نوێنەری ئەو

خەڵکەین هی ئەو شەهیدانەین، ئەبێ ڕێگایەك بدۆزینەوە بۆ تەوسیقی ئەو شتە، خاڵی دووش ئەوەی کە چنار خان خۆی ئیزافەی کرد، بۆ گەڕان بەدوای چارەنووس وئەو شوێنانە کە ئەو ڕێزدارانە لێی ئەنفالکراون و بهێندرێنەوە. زۆر سوپاس.

بەڕێز گوڵناز عزیز قادر:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

چەند ئەنفالمان هەیە کەسوکارەکەی بەناچاری چون ئەنفالەکەیان کردووە بەمردوو، لە دوای 1991کەوە، ئەمە ئەگەر بڕیارێك دەرنەکەین بۆ هەڵوەشاندنەوەی ئەو وەفاتنامانە ئەوە کێشەی گەورە لە مەسەلەی ئەنفال ئەدات. سوپاس.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

یەعنی من هەر خاڵی یەکەمم خوێندەوە, دوایی بە بەڕێزت وتت خاڵەکان هەمووی بەیەکەوە موناقەشە ئەکەین. ئەوەی کە ئێمە زیادمان کردبوو.

1- زیندوو ڕاگرتنی یادەکانی کیمیابارانی هەڵەبجەو ناوچەکانی تری کوردستان وئەنفال و شەهیدانی کوردستان وەکو هێمایەکی نەتەوەیی گەلی کوردستان. ئەوەی کە دەڵێ باسی شەهیدانت نەکرد.

2- ناساندنی ئەو دوو کارەساتە بەجیهان وەك جینۆسایدی نەتەوەیەکی زیندووی ڕۆژهەلآت و، دانانی یادگاری شیاووشایستە بۆیان. ئێمە ئەو دوو خاڵەمان زیاد کرد لە کارەکانی ئەم وەزارەتە نەك ئەوە کە بەهای شەهیدان کەم بکەینەوە. یەعنی شەهیدان هاتووە. بەس جیامان کردەوە و پێشنیاری ئەوەشمان کردووە کە بەڕێوەبەرایەتیەکانیشی جیابن بۆ ئەوەی کە کەس ماڧ کەس نەخوات، یان کەس نەبێ بەژێرەوە، مەسەلەن ئێستا لەکەرکوکا هەمیشە کە دەڵێی کەرکوك ناوچەکانی تریش گلەیی دەکەن، ئەگەر لە ئەوەڵ جارەوە بەدیقەتەوە ئەو کەلیمەیە بووترایە ئەو گرفتە دروست نەئەبوو بۆ ئەوەی شەهیدی سەنگەر شەهیدی پێشمەرگە دیاربێ شەهیدی کیمیاباران دیاربێ قوربانیەکانی ئەنفال دیاربن، یەعنی ئەمانە بۆ ئایندە کاریگەریان هەیە من وانازانم مەلەڧ کیمیاباران و ئەنفال داخرابێ، بەپێچەوانەوە لەمەودوا ئەمەیە، کە نەتەوەی کورد ئەباتە پێشەوە، بەتایبەتی لەو شوێنانەی کە بڕیاری نێودەوڵەتی هەیە، وەکو ئەو شتانەی کە هاوشێوەی مەسەلەکەی ئێمەن، سوپاس.

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن:

ئەگەر ئیجازە بدەی کاك محمد خۆی کە دەڵێی سیلاحی کیمیاوی خۆ تەنها لە هەڵەبجە نەبووە، لە 15 - 20 جێگابووە. یەعنی ئەگەر یەك جێگا ئاماژەی پێ بدەی دەبێ ئاماژە بەهەمووی بدەی. ئەوە مەبادئی عامە، وەزارەت پێی هەڵدەستێ بۆنەکان دیاری دەکات ئیهتیمامیان پێدەدات ئەوە بەتەفسیلات بەلآم کەوتت ئەسلیحەی کیمیاوی هەمووی دەگرێتەوە. گۆپ تەپە دەگرێتەوە، گەرمیان دەگرێتەوە، بادینان دەگرێتەوە شێخ وەسانان دەگرێتەوە، هەموویان دەگرێتەوە هەڵەبجە دەگرێتەوە، تەبعەن لەپێش هەموویانەوە، بەلآم

من يەك خاڵم پێباشە كە ئاماژەت پێكرد ئەویش ئەوەیە، لە واجیباتی وەزارەت ئەوە بێتن كە جیهاتی دووەلی تەعریف بكاتن بەوقەزێیە ئەوەی تێیدا نیە وابزانم.

بەڕێز چنار سعد عبدالله (وەزیری شەهیدان و ئەنفالكراوەكان):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

﴿احياء المناسبات الخاصة بذكرى الشهداء والمؤنفلين وتمجيدبهم وتخليدهم﴾ نەی گوتیە لێرە لەناو حدودی كوردستان ئەو دەڵی(احياء و مناسبات و بذكرى) كەواتە تۆ دەتوانی بیبەیتە ئەو پەڕی دونیاش لەوێ یادیان بكەیتەوە لەوێ ئیحتیفالیان بۆ بكەی قەیناكا لەموناسەباتەكان دەكرێ، بۆنەیەك لەوێندەرێ قسەی لەسەر بكەی موئتەمەری لەسەر بكەی، حەتا ئەگەر بەو موناسەبەیە ئەو ئیشە دەكەی.

بەڕێز سەروكی ئەنجومەن:

عەفوو ئەگەر ئیزافەی جوملەیەك بكەی كاك شێروان. بەڵكو وا بكەی ملاحەزەی ماڧی مرۆڤ سەحبی بكاتەوە. احياء المناسبات الخاصة بذكرى الشهداء والمؤنفلين وتمجيدبهم وتخليدهم والعمل على تعريف هذه الجرائم في الاوساط محلياً ودولياً. لە نیهایەتی فەقەرەكەدا ئیزافەبكرێتن.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

لەخاڵی شەشەم هاتووە. لە پرۆژەكەی وەزارەت. كۆشش كردنەكە لای ئێمە بووەتە. (كاركردن بۆ ڕاست كردنەوەی، واقعی ژیانی كەسوكاری شەهیدان وئەنفالكراوان).

أ- بەرزكردنەوەی ئاستی بژێوی و گوزەرانیان.

خودكەفاكردنیان لە ڕێگای كردنەوەی بنكەو فێرگەی پیشەدەستی و دەست ڕەنگینی لە ناوچانەی كە زۆرترین شەهیدو قوربانیان تێدایە.

ج- دروستكردنی كارگەی گونجاو وپێویست لەو ناوچانەدا بۆ سوود مەندبوونی كەسوكاری شەهیدان وئەنفالكراوان.

خاڵی شەشەم لێرەدا ئەبێتە خاڵی چوارەم.

بەڕێز سەروكی ئەنجومەن:

خاتوو چنار ڕەئیت.

بەڕێز چنار سعد عبدالله (وەزیری شەهیدان و ئەنفالكراوەكان):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

پێم وایە لیژنەی ماڧ مرۆڤ ئەوەی جەنابتان باسی دەكەن لەخاڵی چوارەم كەوا دەڵێت (وضع السياسة العامة لتنمية موارد الوزارة) ببورە لە شوێنێكی كە خاڵی پێنجەم (العمل مع الجهات ذات الاختصاص للاهتمام بالجانب التربوي والتعليمي والثقافي والاجتماعي والصحي) یەعنی ئەوە هەمووی بوارەكان دەگرێتەوە. كەجەنابتان شیتان كردیتەوە و وردتان كردیتەوە.

بەڕێز شێروان ناصح حيدرى:

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن.

بە قەناعەتى من ئەوەى كاك محمد باسى كرد، وەسائيلە بۆ تەحقيقى ئەهداف، لە زمنى ئيشوكارى وەزارەتە، لە زمنى ئەهدافى ڕەئيسى نيە. زۆر سوپاس.

بەڕێز سەروكى ئەنجومەن:

كاك محمد ئەوە ڕەئى خاتوو چنارت بيست لەگەڵ ڕەئى قانونى. ئێستا خۆت ڕەئيت پاش ئەو دوو ڕەئيە چيە؟

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن.

بڕگەكەم كردووە بەخاڵى تر هەرئەوەنەيە بۆ ئەوەى ديار بێت. لەوێ ئيستسمار بۆ وەزارەتەكەيە. ئێمە لێرە ئەمانەوێت كەسوكارەكە بەقوەت بن. فەرقەكە تەنها لێرەدايە.

بەڕێز چنار سعد عبدالله (وەزيرى شەهيدان و ئەنفالكراوەكان):

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن.

مەسەلەى إستسمار بۆ وەزارەت بۆ كەسەكانى وەزارەت و موزەف و وەكيل و وەزير ئەوانە نيە، رجائەن ئيستسمارەكە كە دەكرێ، بۆ ئەوەيە كە ئيستقلاليەت بەدەست بهێنين بتوانين باشتركاربكەين، بۆ ئەوەى كەسوكارى شەهيدان ئەوەندە چاويان لەحكومەت و منەزەمات و ميزانيەى حكومەت نەبێ، ئيستقلاليەتى مادى هەبێتن بتوانين نمونەمان هەيە لە ئێران نمونەمان هەيە لەو وڵاتانەى، يابان ئەوانە، هەمووى شەريكاتى تايبەتى هەيەو ئەو موئەسەساتانەى كە تايبەتن بە مەسائيلى ئينسانى، بۆيە پێم وايە ئەوە زۆر زەرووره بۆ ئەوەى ئيستقلاليەت پەيدابكەين و بتوانين باشترين خەدەماتيان پێشكەش بكەين.

بەڕێز سەروكى ئەنجومەن:

كاك شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حيدرى:

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن.

فەقەرەيەك زۆر موناقەشەى لەسەر كرا د. كماليش ئيشارەتى پێدا. مەسەلەى ئەحوالى مەدەنى و ئەحوالى شەخصى موئەنفەلين، ئێمە لەو پەرلەمانە بڕيارێكمان دەرهێناوە ئەوەمان بەموعەلەقى بەجێنەهێشتيە، ئێستا بڕيارەكە لەبەردەستم نيە بيخوێنمەوە. بەڵام من موتەئەكيدم ئەو مەسائيلانەى ئەحوالى شەخصى كە عيلاقەى بەكەسوكارى موئەنفەلينەوە هەيە ئەوەى متەوەفيە ئەوەى كەمايە، هەموومان لەو بڕيارە عيلاج كردووە، نازانم بزەبت تأريخى بڕيارەكە و هينەكە بەڵام ئەتوانم بيخەمە بەردەست بەڕێزان ئەندامانى پەرلەمان. زۆر سوپاس.

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن:

كاك محمد ئەگەر موقتەرەحەكەت سەحب ناكەی دەیخەمە دەنگ دانەوە. كاك محمد موقتەرەحێكی هەیە ئیبزافە بكرێتن دەخوێنێتەوە ئەگەر ڕازینە ئیزافەی دەكەین، ئەگەر ڕازی نین ئەچینە سەر ئەصلی شتەكە.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

یەعنی من بۆ ئەو شتەی چنار خانی ئەیڵێ من موناقەشەم نیە، ئەوەنەی لای من گرنگە ئەم كەسانە، هەمیشە چاوەڕێی حكومەت نەبین. خۆیان خود كەفابن، یەعنی گرنگی دانەكە لێرەدایە.

4- كاركردن بۆ ڕاستكردنەوەی واقیعی ژیانی كەس وكاری شەهیدان و ئەنفالكراوان بە:

بەرزكردنەوەی ئاستی بژێوی و گوزەرانیان.

خودكەفاكردنیان لە ڕێگای كردنەوەی بنكەو فێرگەی پیشەدەستی و دەست ڕەنگینی لە ناوچانەی كە زۆرترین شەهیدو قوربانیان تێدایە.

ج- دروستكردنی كارگەی گونجاو وپێویست لەو ناوچانەدا بۆ سوود مەندبوونی كەس وكاری شەهیدو ئەنفالكراوان.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك عەونی ئەصلی پرۆژەكە چیە.

بەڕێز عونی كمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

1-السعي للنهوض بواقع المشمولين بأحكام هذا القانون من خلال تعاون وتنسيق الوزارة مع الممولين الدوليين والمحليين والمنظمات الحكومية وغير الحكومية وفق القوانين النافذة.

5-العمل مع الجهات ذات الاختصاص للاهتمام بالجانب التربوي والتعليمي والثقافي والاجتماعي والصحي والاقتصادي والاعمار لعوائل الشهداء والمؤنفلين ووضع برامج ومناهج لتطوير ذلك.

بەڕێز سەروكی ئەنجومەن:

ئەو موقتەرەحەی پێنجەم لیژنەی مافی مرۆڤ بەتەنها كردوویەتی بە سێ نوقتە. لە جیاتی ئەوا، كێ موقتەرەحی لیژنەی مافی مرۆڤی پێباشە بادەستی بڵند بكات.

ئەوەی ئەصلی پرۆژەكەی پێ باشە بادەستی بڵند بكات.ئەكسەریەت، ئێستا ماددەكە بەوەرگرتنی مولاحەزات، ئەگەر هەمووتان وەرگرتبێ. بەڵام بەتەئكید لای خۆتان نوسیوتانە، بۆیە ئەگەر پێتان ئەكرێ ئێستا حازرتان كردبێ باشە ئەگەرنا، دەچینە سەر ماددەی تر. لە دوایدا دەنگ دەدەین بۆ ئەو ماددەیە. حازرە ئەو ئیزافاتانە.

بەڕێز سعد محمد امین (وەزیری هەرێم):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

نازانم ئەگەر لەباری قانونی وارد بێ من ئەو پێشنیارە بکەم بەئیجازەی خاتوو چناریش. من بۆ ئەوەی جەنابت ئیشارەت پێدا، و لیژنەی مافی مرۆڤیش ئەو پێشنیارەیان کرد، بەجیهانی کردنی ئەو دوو کارەساتەیە، ئەنفال و جینۆساید. باشە سوپاس.

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن:

کاك عەونی حەزەکەی ئەصڵەکەی بخوێننەوە، ئەو مولاحەزاتانەی کە خاتوو چناریش موافەقەی لەسەر کرد، دوایی بەئیتفاق لەگەڵ وەزیر دەیخەینە دەنگ دانەوە.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة الثانية: تتولى الوزارة تأدية المهام و تحقيق الاهداف التالية:

1-توفير الرعاية المادية والمعنوية لذوي الشهداء والمؤنفلين لتمكينهم من العيش حياة حرة كريمة.

2- احياء المناسبات الخاصة بذكرى الشهداء والمؤنفلين وتمجيدبهم وتخليدهم.

3- اقتراح القوانين وتعديلاتها لمجلس الوزراء من اجل تحقيق مهام واهداف الوزارة.

4- وضع السياسة العامة لتنمية موارد الوزارة واستثماراتها ضمن اطار التزاماتها القومية والوطنية و اهدافها الاجتماعية والاقتصادية وتنفيذها بعد اقرارها بموجب القوانين النافذة.

5- العمل مع الجهات ذات الاختصاص للاهتمام بالجانب التربوي والتعليمي والثقافي والاجتماعي والصحي والاقتصادي والاعمار لعوائل الشهداء والمؤنفلين ووضع برامج ومناهج لتطوير ذلك.

6- السعي للنهوض بواقع المشمولين بأحكام هذا القانون من خلال تعاون وتنسيق الوزارة مع الممولين الدوليين والمحليين والمنظمات الحكومية وغير الحكومية وفق القوانين النافذة.

7- توثيق كل ما يتعلق بالمؤنفلين وضحايا الاسلحة الكيمياوية لمطالبة الحكومة الاتحادية والجهات التي جهزت العراق بتلك الاسلحة لتعويض عوائلهم.

8- العمل بالتنسيق مع الحكومة الاتحادية والمنظمات الدولية الحكومية وغير الحكومية لاحالة مخططي ومنفذي عمليات الابادة الجماعية بحق ابناء شعبنا الى المحاكم المختصة للقصاص منهم.

9- التعاون مع الجهات ذات العلاقة بتأمين السكن لعوائل الشهداء والمؤنفلين وضحايا الاسلحة الكيمياوية.

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن:

ئەو ماددەیە بەو گۆڕانکاریانەی کە پێویستە لەبەر ڕۆشنای ملاحەزاتەکانی کە کرایە و قبوڵ کران، لەلایەن(وەزیری شوهەداو لیژنەی قانونی و لیژنەی مافی مرۆڤ) یش دەیخەمە دەنگ دانەوە.

کێ لەگەڵیەتی دەستی بلند بکات.فەرموو.

کێ لەگەڵی نیە با دەستی بڵند بکات. بەتێکڕای دەنگ قبوڵ کرا. وابزانم ماددەکانی تر هەمووی ڕۆتینن، تەنها ئەو ماددەیە نەبێت. إنشا الله پێش سەعات دوو تەواوی دەکەین، ئەزانم گەرماتانە. فەرموو ماددەی سێ.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة الثانية:

اولاً: الوزير: هو الرئيس الاعلى للوزارة والمسؤول عن أعمالها وتوجية سياستها وتصدر عنه وتنفذ بأشرافه جميع القرارات و الاوامر و التعليمات في كل ما له علاقة بمهام الوزارة و تشكيلاتها وصلاحياتها وسائر شؤونها الفنية والمالية والادارية والتنظيمية وفق احكام القانون.

ثانياً: وكيل الوزارة:يساعد الوزير في توجية الوزارة والاشراف على شؤونها ضمن الصلاحيات التي تعهد اليه على ان يكون حاصلاً على شهادة جامعية أولية.

بەڕێز قادر سعيد خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ڕای لیژنەی یاسا.

هەرچی ماددەی سێیەم و چوارەمە لیژنە ئەو پێشنیازەی خوارەوەی هەیە:-

هەردووکیان یەك بخرێن و ببن بەماددەی سێیەم چونکە هەردووکیان پەیوەندیان بە پێکهاتەو پێکهێنەرەکانی وەزارەتەکەوە هەیە، پاشان بەپێی ئەوە ماددەکانی پاش ئەوەش ڕیز بەند دەکرێنەوە.

جێگای بڕگەکانی, بەپێی گرنگی و ریزبەندی ئاسایی پێکهاتەو پێکهێنەرەکانی وەزارەتەکە دووبارە ریز بکرێنەوەو, پرۆژەکەش وەکو پرۆژەی وەزارەتە تازەکانی دیکە, ئەم رشتەو ریز بەندەی خوارەوەی بۆ زیاد بکرێت:-

ماددەی سێیەم: پێکهاتەکانی وەزارەتەکە

یەکەم: وەزیر: سەرۆکی باڵاو, بەرپرسی ئیش و کارو ئاڕاستەکاری سیاسەتی وەزارەتەکەیەو, سەرپەرشتی و ریقابەی دەکا. وبۆی هەیە هەندێ لە دەسەڵاتەکانی بە بریکاری وەزارەت, بەرێوەبەرە گشتییەکان, یان بەوکەسەری لە وەزارەتدا بەشیاوی دەزانێ بسپێرێت هەموو ئەو بڕیارو فەرمان و رێنماییانەی کە پێوەندییان بە ئەرکوفرمان و پێکهاتەو ودەسەڵات و, کاروباری دیکەی هونەری و دارایی و ئیداری و رێکخستنی وەزارەتەکەوە هەبێ, بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە, لە وەزیرەوە دەردەچن و, خۆی سەرپەرشتیی جێبەجێکردنیان دەکا, وەزیر بەرپرسیشە بەرامبەر بە ئەنجومەنی وەزیران, چونکە ئەندامێکی هاوکاری ئەنجومەنەکەیە.

دووەم: بریکاری وەزارەت: لە چوارچێوەی سەلاحییاتدا، کە وەزیر پێی دەسپێرێ یاریدەی وەزیر دەدات لە ئاڕاستەکردن و سەرپەشتکردنی کاروباری وەزارەتەکەدا، مەرجیشە بڕوانامەی زانکۆیی تایبەت بەم ئیشەوەی هەبێت.

سێیەم: نووسینگەی وەزیر: فرمانبەرێ، بەپلەی بەڕێوەبەر سەرۆکایەتیی دەکاو، بەڕێوەی دەبا، بڕوانامەی زانکۆی هەبێ. ژمارەیێ فرمانبەریش یاریدەی دەدەن.

چوارەم: نووسینگەی بریکاری وەزارەت: فرمانبەرێ بەپلەی بەڕێوەبەر، سەرۆکایەتیی دەکاو بەڕێوەی دەبا، بڕوانامەی زانکۆی هەبێ. ژمارەیێ فرمانبەریش یاریدەی دەدەن.

پێنجەم: ڕاوێژکاران: لە چوارکەس زیاتر نابن، دەبێ بڕوانامەی زانکۆیان هەبێ و، خاوەن ئەزموون و کەردەش بن.

شەشەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتیی کاروباری ئیداری و دارایی: فرمانبەرێ سەرۆکایەتیی دەکاو، بڕوانامەی زانکۆی هەبێ و، خاوەن ئەزموون و پسپۆڕیش بێ. ئەم بەڕێوەبەرایەتیانەی خوارەوەش وابەستی دەبن:

ا. بەرێوەبەرایەتیی ئیدارەو زاتییە.

ب ـ بەرێوەبەرایەتیی حساب و حسابکاری.

ج ـ بەرێوەبەرایەتیی لێوردبوونەوەو ریقابەی ناوخۆ.

د ـ بەرێوەبەرایەتیی هەمەژمێری(ئامار)و لێکۆڵینەوە.

ه ـ بەرێوەبەرایەتیی پلاندانان و بەدواداچوون.

و ـ بەرێوەبەرایەتیی کاروباری یاسایی.

ح ـ بەرێوەبەرایەتیی خزمەتگوزاری: لەبەر ئەوەی کە زیادەیە، بەپێکهاتن لەگەڵ وەزیردا، لامان برد.

حەوتەم: بەرێوەبەرایەتی گشتیی وەبەرهانین: فرمانبەرێ سەرۆکایەتیی دەکا بڕوانامەی زانکۆی هەبێ و، خاوەن ئەزموون و پسپۆڕیش بێ. ئەم بەڕێوەبەرایەتیانەی خوارەوەش، وابەستی دەبن:

ا. بەرێوەبەرایەتیی پرۆژەکان.

ب ـ بەرێوەبەرایەتیی کاروبار.

ج ـ بەرێوەبەرایەتیی حساب و حسابکاری.

د. بەرێوەبەرایەتیی پێکهاتنەکان: ئەمەیان، لابرا، چونکە زیادەیەو، ئیشەکەشی، ئیشی بەرێوەبەرایەتیی کاروباری یاساییە.

ز. بەرێوەبەرایەتیی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوان:ئەمەش، لابرا، چونکە بە هەڵە کەوتووەتە پرۆژەکەوە.

هەشتەم: بەرڕێوەبەرایەتی گشتیی خزمەتگوزاریی کەس وکاری شەهیدان و ئەنفالکراوان: فرمانبەرێ سەرۆکایەتیی دەکا، بڕوانامەی زانکۆی هەبێ و، خاوەن ئەزموون و پسپۆریش بێ.

نۆیەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتیی کاروباری شەهیدان و ئەنفالکراوان لە پارێزگاکانی هەرێمدا: فرمانبەرێ سەرۆکایەتیی دەکا, بڕوانامەی زانکۆی هەبێ و, خاوەن ئەزموون و پسپۆڕیش بێ. ئەم بەرێوبەرایەتییانەی خوارەوەش وابەستی دەبن:

ا. بەرێوەبەرایەتی کاروباری شەهیدان.

ب ـ بەرێوەبەرایەتی کاروباری ئەنفالکراوان.

ج ـ بەرێوەبەرایەتی ئیدارەو زاتییە.

د ـ بەرێوەبەرایەتی حساب وحسابکاری

هـ ـ بەرێوەبەرایەتی لێوردبوونەوە.

و ـ بەرێوەبەرایەتی راگەیاندن و پێوەندیکاری.

ز ـ بەرێوەبەرایەتی کاروباری یاسایی.

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن:

کاك شێروان فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

مادده سێ و مادده چوار دەمج بێتن ئەوەش پێویست بە تەسویت دەکاتن. بەقەناعەتی ئێمە ئەگەر دەمج بوو تەشکیلەکەمان بە تەنسیق لەگەڵ جەنابی وەزیر داناوە، ئەو وەختە هەیکەلی وەزارەتەکە، لە ئەلفی هەتا یائی دەخوێنینەوە. و گفتوگۆ لەسەرئەوە دەکەین، ئەمە خاڵی یەکەم. خاڵی دووەم. محاوەلەمان کردیە لەگەڵ جەنابی وەزیر، بەعزە تەقلیساتێك بکەین لەمودیریەتەکان ڕەنگە مودیریەتێکی زۆرمان تەقلیس کردبێ، چونکە تەزەغومێکی زۆری تێدایە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن:

ئەو موقتەرەحەی لیژنەی یاسایی بۆ دەمجی ئەو دوو ماددەیە دەخەمە دەنگەوە.

کێ لەگەڵیەتی دەستی بڵند بکات. فەرموو.

کێ لەگەڵی نیە دەستی بڵند بکات. یەك کەس لەگەڵی نیە باشە. خوێندرایەوە ماددەکە، هەمووی بە تەفسیلی خوێندرایەوە، دوو مولاحەزە هەیە، وا بزانم ڕۆتینە لە هەموو وەزارەتەکانی تریشدا هەر وابووە. وا بزانم دوو مولاحەزە هەبوو، مولاحەزەکان ڕوونن با لای هەمووومان ڕون بێتن، (مديريات عامة للمحافظات) نەوەکو هەروا تەسەور بکاتن لە سلێمانی دەبتە مودیریە (لەسلێمانی مودیریەی عامە لە هەولێر مودیریەی عامە لە دهۆکیش مودیریەی عامە) دەبێ سبەینێ ئەگەر کەرکوکیش پاش جێبەجێکردنی ماددەی (140) بێتەوە سەر هەرێمی کوردستان. مودیریەی عامەش دادەنێین لە کەرکوك. ئەوە یەك. دووش کاك فرست ملاحەزەی هەیە حەزەکەم خۆی تەقدیمی بکاتن ئێستاکە لە قانونەکەیا

ئەبێتە (سابعاً) لە پرۆژەکەش (سادساً) ئێستا ئەبێتە (سابعاً) مودیریە عامەی ئیستسمارات. فەرموو کاك فرست.

بەڕێز فرست أحمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

موداخەلەی من موداخەلەیەکی ساف قانونیە بەڕاستی، ئەرك وواجیباتی مودیریەی عامەی ئیستسمارات ئەوی لێرە هاتیە نووسین، و ئەوەی ئێمە ئەزانین، زۆر گەورەترە لەئەرکو واجیباتی مودیریەکی عام ئەگەر سەیری مادده (6) بکەین، ئەو مودیریەی عامە میزانیەتی خۆی ئەبیتن، وارداتی خۆیشی ئەبێت، ئەو واریداتانە ناچنە خزینەی مەرکەزی، ئیحتفازی پێئەکاتن، و موحاوەلە ئەکاتن وورده وورده، تەنمیەی پێ بکاتن، ئەگەر بێین تەماشای ئەو سیماتانە بکەین، ئەوە سیماتی مودیریەکی عام نیە، سیماتی دەزگایەکی لامەرکەزیە، لازمە شەخصیەتی مەعنەوی هەبیتن، چونکو تەسەروفاتی قانونی هەیە، سبەی داخلی عقود دەبیتن، سبەی دور نیە شەریکات دروست بت، بەو شکلە نابیت مودیریەتی عامە، ئەو ئیشانە بکات، دوو ئەگەر بیت وبلێین میزانیەی خاصی ئەبیتن، ئەبێ بەیانی بکەین چ نەوعە میزانیەتەکە، یان میزانیەتەکە وەك میزانیەتی وەزارەت، دەمجە لەگەڵ میزانیە هەرێم، یان میزانیەکی موستەقیلە، سەربەخۆیەو مەفروزە، وابێ چوکو، واریداتی خۆی دەبیتن، یان میزانیەکی مولحەق بیتن، وەك میزانیەی پەرلەمان مولحەق بیتن، بە میزانیەی عامی هەرێم، سیماو سیفاتی ئەو تەشکیلاتانە هەموو، پێ ئەچێتن لازمە ئەو دەزگایە ببتە دەزگایەك، شەخصیەی مەعنەوی خۆی هەبیتن، مودیریاتی عام ئیعتیادی لە قانونی ئیداری، شەخصیەی مەعنەوی پێنادەن، من لە هەموو تەشکیلاتی حکومەتی عێراقی یەك جارم دیت شەخصیەی مەعنەوی، بەمودیریەتی عامی دابوون ئەویش، بەڕای من خیلاف قانونی ئیداری بویە، لەبەر ئەوە ئیقتیراحم ئەوەیە، ئەو دەزگایە ئەهەمیەتی زیاتر پێبدەین چونکە موحتاجی ئەوەین، ناوەکە لە مودیریەی عام ببتە هەیئەی عام، لە ژێر ئیشراف وەزیر بیتن، ببتە هەیئەیەکی ئیداری لامەرکەزی، ئەو وەختە نەسەکیش چێبکەین، شەخصیەتی مەعنەوی پێبدەین، دوو میزانیەی موستەقل حەقی هەبیتن، میزانیەی موستەقل هەبتن وەك میزانیەی هەر بەلەدیەك، چونکو میزانیەی موستەقل کەنگی ئەبیتن ئەو وەختە ئەبیتن کە دەزگا وارداتی موستەقلی خۆی هەبتن، وە ئیحتیفاز بەو واریداتانە بکاتن، لازمە میزانیەی موستەقل بت، سێ چونکو مەجالی نیە لێرە، تەشکیلاتی ئەو دەزگایە بەیانی بکەی، نەسەکی تێبکەین بلێین بەنیزام تەشکیلاتی ئەو هەیئەی عامە دروست دەکرێت و زۆر سوپاس.

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن:

خاتوو چنار.

بەڕێز چنار سعد عبدالله (وەزیری شەهیدان و ئەنفالکراوەکان):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من مانعیەتم نیە لەگەڵ ڕەئیەکانی کاك فرست.

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن:

لیژنەی قانونی ئەی ئێوە.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من لەگەڵ کاك فرستم. بەنیسبەت نزومی ئیداری عادەتەن ئەوەی شەخصیە مەعنەویە موستەقیلەی هەبیتن. وەزیریش دەیبێتن مودیریە عامە شەخصیە مەعنەویە موستەقیلەی نادرێتێ، بەلام ئەگەر ببێتە هەیئە ڕەنگە ئیمکان هەبێ وەکو دەزگایەکی لامەرکەزی بابڵێین، شەخصیەتی مەعنەوی بدرێتێ.ئەوە خاڵی یەکەم، خاڵی دووەم، بەنیسبەت میزانیە بەڕاستی، ئێمە لە لیژنەی قانونی ئەوەمان دیراسەت کرد، و ئەوە زیاتر ئیشوکاری لیژنەی مالیەیە نەك لیژنەی قانونی، و لەسەر ئەوەش ڕانەوەستاین ئیتسالمان بە وەزارەتی مالیە کرد، بزەبت ئەوەی کاك فرسەت دەیڵێ لەگەڵ ئەوان باسمان کرد، وتمان ئەوە دەبێ میزانیە موستەقیل بێت، ئەوان سورن لەسەر ئەوەی کە ڕاستە میزانیە ئەبێت موستەقیل بێت، بەلام میزانیەی موستەقیلە دەبێ لە زمنی میزانیەی وەزارەت بێتن، نەك میزانیەکی موستەقل بێت سەر بە ئەنجومەنی وەزیران بێت، بۆیە ئێمە بەو شکلە جێمان هێشتۆتەوە، دوا ڕەئیش ڕەئی ئێوەی بەڕێزو ئەندامانی پەرلەمانە.

بەڕێز فرست أحمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

کە وتمان زمنی میزانیەی حکومەت بت، پێی ناڵێن میزانیەی موستەقل، ئێمە ناتوانین هەندەك موستەلەحاتی قانونی وەکو دەولیەن و فقهی ئیداری، بەڕێوە چویەو دامەزراون بێین بەکەیفی خۆمان بیگۆڕین دور نیە یەکێکی نا قانونیش ئەو موفتەرەحەی کردبی. میزانیە سێ نەوعن کاکە، (ئان میزانیەی هەرێمە، یان میزانیەی مولحەقە وەك میزانیەی پەرلەمان بەخۆی تەسدیقی ئەکات ڕەقەمی نیهائی داخلی میزانیەی عامی هەرێمە بت، یان میزانیەی موستەقلە) هەکە وتت موستەقل لازمە کەلیمەی موستەقل مانای خۆو مەدای خۆ وەربگرەت، نابت بڵێی میزانیەی موستەقل، بەس بێی بیکەی بەبەشێك لە میزانیەی وزارە. ئەگەر بووە جزئەك لە میزانیەی وزارە پێی ناڵێن میزانیەی موستەقل، لازمە هەر زمنی میزانیە وزارەیە چ کەلیمەی موستەقل نابت وابی، دوو حەقی نامێنیت ئەو دەزگایە، تەسەروفاتی قانونی بەخۆ بکاتن، ئیستقلالیەتی نامێنێتن، چونکو زیممەی مالی نامێنێتن، سبە ئەو دەزگایە موعەرەزە دەعوا لەسەر خەلکەك بکاتن، خەلکیش دەعوا لەسەر بکاتن، ئەگەر شەخصیەی مەعنەوی نەبتن، ناتوانێتن ئەو ئیشانە بکاتن، ناتوانێت داخلی موعامەلاتی تجاری وإقتصادی ببتن، لازمە هەموو شتەك وەزارەت تەبەنا بکاتن، ئەگەر وەزارەت تەبەنا بکاتن میزانیەی هەر وەزارەتێك نابێ موستەقل بتن، میزانیەی وزارەت جزئەکە لەمیزانیەی حکومەتی هەرێم، ئەو وەختە پێی ناڵێن موستەقل، ئەگەر نەتگوت موستەقل حەقی نابتن إحتیفاز بە مواردی خۆی بکات لازمە ئەو وارداتانە بچنە میزانیەی مەرکەزی هەرێم کەچونە ناو

میزانیەی حکومەتی هەرێم، ئەو وەختە ئەو واریداتانە بەزرەبن چوکە ئەبنە ڕەواتب بۆ غەیر وزارە بۆ ئیشوکاری تر سەرفەبت ناتوانێ ئەو حەوافیزەش نامینیتن کو بیتن تەنمیەی مەواردی خۆ بکەتن، زۆر سوپاس. بە ڕەئی من ڕەئی وزارەی مالیەش بۆ ئێمە مولزەم نیە ئەگەر بێتوو ڕەئیەکەیان لەگەڵ مەبادئی ئەو بەدیهیاتی قانون نەگونجەت.

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن:

فەرمووو کاك شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە لەگەڵ کاك فرسەت هیچ خیلافمان نیە ئەو میزانیە ئەو ئەنواعەی ئەو ئیشارەتی پێدا ئێمەش لەگەڵیاین. بەنیسبەت هەئیەش لەگەڵین، تەنها ئێمە ئەوە دەڵێین، میزانیەکەی ئێرە هاتیە ناڵێت موستەقلە دەڵێت، میزانیە خاصە، میزانیە خاصە مەعنای ئەوەیە سەر بە وزارەتە. بەڵام مومکنە کە شەخصیەتێکی مەعنەوی بدرێتێ،ڕەنگە تەسەروفاتی قانونیش بکا، تەسەروفاتی فیعلیش بکا، تەعەقودیش بکاتن، مەقسەدەکە ئەوەیە لێرە. ئەوەی ئێمە لێی حاڵی بووین، بەنیسبەت وەزارەتی مالیە، سوپاس.

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن:

بامنیش لەسەر میزانیە موستەقیل بڕەك قسە بکەم، میزانیەی موستەقلی ئەبێت هەبی کە وتت ئیستسمار دەبی داخلی میزانیەی وزارەت بیت، سەرشێوانیەکی لێ پەیدادەبیتن، ئیستسمار درێژخایەنی هەیە، ناتوانرێ بە ڕێکی دیاری بخەی لە میزانیەدا، وەکو ملاحەزەیەك کاکە حەمەش ملاحەزەی لەسەر ئیستسمار هەیە، فەرموو.

بەڕێز محمد حاجی محمود:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وەڵڵا من لەسە ناوەکەی هینێکم نیە، ئەوەی کە مودیر عام بێت، ئیستسمار بێت بەڵام من پێم وایە وەزارەتی شەهیدان وئەنفال ئەبێ موئەسەسە بێت ئەو موئەسەسە، خۆی بۆ خۆی کۆمەڵێ پرۆژەی إقتصادی هەبێت، لە ناوەوە لە دەرەوە لە هەر جێگەیەك، ئیحتیمالی لەسەر خۆی بێت، حەتا ئەگەرمانگێك لە میزانیەی حکومەتیش نەبێت، خۆی بتوانێ کیفایەی خۆی بدات، دوو وەزارەت ئەبێ ئەو ڕێچکەیە بگرێت وەزارەتی کۆمەڵایەتی وەزارەتی شەهیدان وئەنفالکراوان، چونکە لەهەموو دونیادا ئەو دوو وەزارەتە، حکومەت قەرزاری ئەوانە زۆر جار نەك ئەوان چاوەڕێی ئەوە بن حکومەت شتیان بداتێ، بۆیە من پێم وایە ببن بەدوو موئەسەسەی گەورە وە خۆیان بتوانن، کیفایەتی خۆیان بدەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن:

وەزارەت لە موئەسەسە گەورەترە، لەبەر ئەوە ئێستاکە وەزارەتی شەهیدان و ئەنفالکراوەکان، لە موئەسەسە گەورە ترە بەڵام، لە ناو وەزارەتە ئیستسمارەکە، موقتەرەحی کاک فرسەت ئەوەیەکە، ببێتە هەیئەت، گەورە ترە لەمودیریەت یەعنی گەر میزانیەی تایبەتی خۆی هەبیتن إستقلالیەت وشەخصیەتی دەبیتن، بۆ ئەوەی بتوانێ بەرنامەشی هەبیتن، داهاتێك پەیدابکات بۆ ڕۆژێك کە مەشاریع بۆ منداڵانی شەهید شتی تایبەت خارجی ئەوەی بەپێی قانون و بەپێی نیزام بۆ خاوەن شەهید و ئەنفال و ئەوانە دانرایە. لەو ئیستسمارەدا دەتوانێ کارێ بۆ ئەوان بکاتن و ئیشیان بۆ پەیدابکاتن و ئیلا ئاخری.بەڵێ کاك خورشید.

بەڕێز خورشید سلیم شێرە:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

هەرچەندە من لەناحیەی قانونی نازانم بەس تەجروبەیەکی ئیران هەیە، لە ئیران موئەسەسەی شەهید هەیە وەزارەت نیە، ئەو موئەسەسەی شەهیدە وەکو پێشتر ئێمە کە دەزگای شەهیدمان هەبوو، مەربوت بوو بە مەجلسی وزەرا. ئەو موئەسەسەی شەهیدی ئیران، موستەقلە وەکو وەزارەتێکە میزانیەشی تەقدیم دەکات بەوەزارەتی مالیە ساڵانە، موەحەدە، ئیستسماراتیشی هەیە دەوڵەمەندترین وەزارەتیشە لە ئیران، پێم وایە ئەو هەیئەیەی کە ئێستاموقتەرەح دەکرێ ئیزدیواجیەت دروست دەکا ئەگەر ئەو هەیئەتە تابعی وەزارەتی شەهیدان و ئەنفال بێ، ئەبێ ئەوامر لەوەزارەت وەربگرێ ئەگەر نا ئەو هەیئەتە جیا بکرێتەوە لە وەزارەت هەیئەی ئیستسمارەکەش دەبێ جیابکرێتەوە لەوەزارەت چونکە ئیزدیواجیە دروست دەکات، ئەگەر نا دەبێ زمنی وەزارەت بێ، ئیتر سوپاس.

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن:

ئەوەلەن ئیران ناتوانین نمونەی ئەوێ بهێنینەوە، موئەسەسەیەکی موستەقلە بە داواکاریەك نیدایەك بە مەلاین پارە کۆدەبێتەوە موحتاجی حکومەت نابێت، لەبەر ئەوە دەبێ وەزارەت بێ حکومەت میزانیەکەی دەدات، دووش ئەو هەیئەتەی کەدامەزرا، موافەقەتان لەسەر کرد، هەیئەتێك دەبێ موستەقل دەبێ، بە تەئکید، بەڵام لە زمنی تەشکیلاتی وەزارەت دەبێ، و وەزیریش موشریف دەبێ لەسەریان، بەڵام ئەگەر موستەقیل نەبی بۆچی ناوی دەنێین هەیئە خۆی موستەقل دەبێ و هەموو تەشکیلاتی دەبی وپێم وایە ئەگەر بخرێتە دەنگ دانەوە ئەگەر ئەو جانیبە بخەینە تەصویت، دوایی بەجێی بێڵین بۆ کاك فرسەت و لیژنەی قانونی و خاتوو چنار سیغەیەك دابنێن لەبەر ڕۆشنایی ئەوە ئەگەر کەستان ئیعترازتان نیە، و پێتان باش بێت بۆ ئەوەی وەقت نەکوژین، فەرموو.

بەڕێز کەریم بحری عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی لەڕووی ئیداریەوە ڕاستە، ئەگەر ناوی لێبنێین هەیئەو میزانیەی موستەقیلە وەکو کاك فرسەت باسی کرد، دەبی بەو شێوەیە بیتن میزانیەکە موستەقیل بیتن، یان وەکو میزانیەی پەرلەمان وابێ، بەڵام لە پرۆژەی ئەو یاسایەدا هاتیە دەڵێ میزانیەی تایبەت، ئەگەر میزانیەی خاص بێتن ئەوە لەزمنی

میزانیەی وەزارەت دەبێ، با هەیئەش بیتن هەیئەیەکی موستەقل بێتن بەڵام ئەگەر میزانیەکەی خاص بێتن لەزمنی میزانیەی گشتی وەزارەتدا دەبێ وسوپاس.

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن:

کەوتت میزانیەی وەزارەت ئەی ئەو میزانیەتەی کەلە دەرەوەی وزارەتەوە لەدەرەوەی حکومەت بۆت دێتن، لەکوێی دابنێی، و ئیستسماریشی دەکا بەو شێوەیە یەکێ ملیۆنێك دۆلار دەداتن بۆ ئەو هەیئەتە دەڵێ بۆ شەهیدان ئیستسماری بکەن ناکرێ داخلی میزانیەی حکومەتی بکەی، نابێ تێکەڵاوی بکەی.دەبێ ئیستقلالیەتی خۆی تەواوبێتن، پێم باشە ئەوە فەرموو کاك ئارام.

بەڕێز ارام رسول مامند:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەوەی من تێگەشتم ئەم مودیریەتە بگۆڕدرێت بۆ هەیئە، و مەعنەوێتێکی خاصی بدرێت و میزانیەتێکی خاصی هەبێت، باشە ئەمە جێگای دەستەی گشتی وەبەرهێنان ناگرێتەوە، کە ئێمە لە یاسای ئیستسماردا دامان ناوە، تەقریبەن ئەو شکلە بەخۆیەوە دەگرێت. سوپاس.

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن:

ئەو جیاوازە ئەمە تایبەتە بۆ شەهیدان وکەسوکاری شەهیدان وئەنفالکراوانە، تایبەتەو هەیئەتێکی بچوکەو پارەکەشی فەقەت بۆ ئەو مەوزوعەیە، ئەوی تر فراوانەو بەپێی قانون دەرچووە، بەهەرحاڵ ئەو ماددەیە دەبێت ماددەیەکی تایبەت بێت و لەو ماددەیە نەبێت، دوایی ئیتفاق بکەن و بیخەنە دەنگدان، یەعنی ئەو خاڵە لێرەدا هەڵبگرین، مەبدەئەکەتان پێ باشبیتن، ئەگەر دەڵێن دەیخەینە دەنگدانەوە، ئەگەر موناقەشەتان لەسەر نەبیتن، کاك نوری فەرموو.

بەڕێز د.نوری جمیل تاڵەبانی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەو کۆنفرانسەی لە نیسانی ساڵی 2002دا لە هەولێری پایتەخت بەسترا سەبارەت بە ئەنفال، پێشنیازی ئەوەکرا کە دەستەیەك بکرێت بەناوی دەستەی ئەنفالەوە، ئەو سەردەمە باس لە دروستکردنی وەزارەت نەبوو، کەئەو دەستەیە وەکو موئەسەسەیەکی گەورە بێت، حکومەت هاوکاری تێدابکات، لەگەڵ کۆمەڵێك لە ڕێکخراوانی، نێوخۆی و نێودەوڵەتی، چونکە من لەو باوەڕەدام، لەسەر ئاستی نێودەوڵەتی، کۆمەڵێك ڕێکخراوی نێودەوڵەتی هەن، دەتوانن هاوکاری دەزگایەك بکەن بەمەرجێك کە بزانن ئەو لەژێر ڕکێفی حکومەتدا نیە، من بۆیە وا ئەزانم ئەو شتەی کە ئێستا باسی لێکرد بیهێڵنەوە بۆ ماوەیەکی تر، بۆ ئەوەی کەوا دەستەیەکی لەو جۆرە دروست بکرێت مەجلسێکی ئیداری تایبەتی هەبێت نوێنەرانی حکومەت و

وەزارەت و لەگەڵ کۆمەڵێك لەڕێکخراوانی پەیوەندیدار بە شەهیدان و ئەنفالکراوان بەشداری تێدابکەن، لەگەڵ نوێنەرانی چەند ڕێکخراوێکی نێودەوڵەتی، زۆر سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن:

ئەگەر بەو شێوەی کە جەنابت دەیڵێیت کۆمەڵێ کۆسپی دێتەپێش، ڕۆتینی زۆری تێدا دەبیتن، ئێمەدەبێ مەبدەئەکە تەسبیت بکەین، دوایش سیغەکە دابنێین بە سێ قۆڵی پاشان دەسەڵات دەدرێتە وەزارەت و وەزیر مەبدەئەکەی هەبیتن، خۆی بە تەفسیلی دەزانێت مەبدەئەکە چۆن پێك بهێنێتن، چی دەبیتن و چی دەکات، بۆ ئەوەی فروعی بۆ بکاتەوە، ئێستا هەیە عەمەلیەن، پرۆژەی ئیستسمار هەیە لەسلێمانی لێرە لە هەموو شوێنێك هەیە بۆ کەسوکاری شەهیدان، من دەیخەمە دەنگەوە، ئەو ماددەیە ڕازینە ئەو مودیریەتە. فەرموو کاك شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من یەك مولاحەزەم هەیە، ئەو فەقەرەیە لە ئەنجومەنی وەزیران بەتەئکید موناقەشەکرایە، ئێستا لێرە جیای کەینەوە ڕەبتی بکەینەوە بە ئەنجومەنی وەزیران، ئەویش بەقەناعەتی من.

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن:

عەفوو کاك شێروان، ئەوەلەن ئێمە لێرە بۆمان هەیە، هەموو شتەکان موافەقەت بکەین یان نەکەین لە ئەنجومەنەوە هاتیە بەڵام، دوا قسە بۆ ئێوەیە، ئەوە یەك، دووەمیش ئێمە بۆ ڕەبتی بکەین بەئەنجومەنی وەزیرانەوە، ئەرکی وەزارەتە، لە ژێر ئیشرافی وەزیرە عیلاقەی بەئەنجومەنی وەزیرانەوە نیە. بەڵێ کاك سعد.

بەڕێز سعد محمد امین (وەزیر هەرێم):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پێم وایە ئەوەی لەپرۆژەکەدا هاتووە، لە باری قانونی ئیشکالی هەبوو، کە کاك فرسەت مەخرەجێکی باشی بۆ دۆزییەوە، ئەگینا ئیشکال لەسەر شتەکانی تر نیە، یەعنی نابتەوە سەر بەئەنجومەن، سەربەوەزارەت دەبتەوە، بەڵام زیاتر ئیشکالەکە، فعلەن لەسەر قانونی بوو کەکاك فرسەت ئەو شەرحەی کەکردی بەڕاستی مەخرەجێکی قانونی زۆر بەجێیەو منیش هەر پێم باشە، بدرێتە دەنگدان و بڕوا ناکەم ئەکسەرێتی ئەندام پەرلەمانەکان، موشکیلەیان لەسەر ئەوە هەبێت، موشکیلە لەسەر جانیبە قانونیەکە هەبوو.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

یەعنی دەیخەمە دەنگدانەوە، فەرموو کاك شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

نەتهێشت من جانبی دووەم تەواو بکەم، منیش لەبیرم چوو بەڕاستی، مەقسەدەکەی من ئەوە نیە ڕەبتی وەزارەت مەقسەدەکەی من ئەوەبوو ببتە دوو میزانیە، مەقسەدەکەم ئەوەنەیە ئێستاکە، لە ئەنجومەنی وەزیران عەجەبەن ئەو موافەقەیەکراوە، من ئەوە بوو مەقسەدەکەم.

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن:

ئێمە لێرەدا کە کردمانە قانون، دەبێ ئەوان موافەقەی لەسەر بکەن، ئێستا دەیخەمە دەنگدانەوە، ئەو مودیریەببێتەماددەیەکی تایبەت دوایی لیژنەی قانونی لەگەڵ وەزیر سیاغەکەی بۆمان حازر بکەن، بۆ جەلسەی داهاتوومان، کێ ڕازییە، باشە سوپاس کێ دژیەتی باشە سوپاس.بەزۆرینەی دەنگ ڕۆیشت.

ماددەکە ئەوەی کە خوێندرایەوە، هیچ موشکیلەیەکی لەسەر نیە هەمووی وەکو وەزارەتەکانی ترە، ئەوانی تر بێ ئەو ماددەیە کاك شێروان، ئەگەر بیخوێننەوە بۆ ئەوەی تەصویتی لەسەر بدەن، بە ئیستسنای ئەو ماددەیەی کە گواسترایەوە بۆ ماددەیەکی بەتەنیا.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

فيما يتعلق بالمادتين الثالثة والرابعة تقترح اللجنة بتوحيدهما ويصوت البرلمان على ذلك، وتقرأ كالاتي

(تشكيلات الوزارة)

المادة الثالثة:

اولاً: الوزير: هو الرئيس الاعلى للوزارة والمسؤول عن اعمالها و توجيه سياستها والاشراف والرقابة عليها وتصدر عنه وتنفذ بإشرافه جميع القرارات والاوامر والتعليمات في كل ما له علاقة بمهام الوزارة وتشكيلاتها وصلاحياتها وسائر شؤونها الفنية والمالية والإدارية والتنظيمية وفق أحكام القانون ويكون مسؤولاً امام مجلس الوزراء بأعتباره عضواً متضامناً فيه وله تحويل بعضٍ من صلاحياته الى وكيل الوزارة او المدراء العامين او من يراه مناسباًفي الوزارة

ثانياً: وكيل الوزارة: يساعد الوزير في توجيه الوزارة والاشراف على شؤونها ضمن الصلاحيات التي توكل اليه من قبل الوزير على ان يكون حاصلاً على شهادة جامعية اولية اختصاصية.

ثالثاً: مكتب الوزير: يديره موظف بدرجة مدير حاصل على شهادة جامعية اولية ويعاونه عدد من الموظفين.

رابعاً: مكتب وكيل الوزارة: يديره موظف بدرجة مدير حاصل على شهادة جامعية اولية ويعاونه عدد من الموظفين.

خامساً: المستشارون: لايزيد عددهم عن اربعة وان يكونوا من حملة شهادة جامعية اولية ومن ذوي الخبرة والممارسة.

سادساً: المديرية العامة للشؤون الادارية والمالية: يرأسها مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية ومن ذوي الخبرة والاختصاص وتتألف من المديريات التالية.

أ- مديرية الادارة والذاتية.

ب - مديرية الحسابات.

ج - مديرية التدقيق والرقابة الداخلي.

د - مديرية الاحصاء والبحوث.

هـ - مديرية التخطيط والمتابعة.

و - مديرية الشؤون القانونية.

وتم حذف (ح) مديرية الخدمات من ضمن المديريات المذكورة لكونها زائدة وذلك بالاتفاق مع الوزيرة.

سادساً: المديرية العامة لخدمات ذوي الشهداء والمؤنفلين: يرأسها مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية ومن ذوي الخبرة و الاختصاص وتتألف من المديريات التالية:

أ - مديرية الشؤون التربوية والتأهيلية.

ب - مديرية الشؤون الاجتماعية والصحية.

وتقترح اللجنة حذف المديريتين (د) و (ز) الواردتين في المشروع لكونها زائدتين.

سابعاً: المديريات العامة لشؤون الشهداء و المؤنفلين في محافظات الاقليم: يرأسها مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية ومن ذوي الخبرة والاختصاص وتتألف من المديريات التالية:-

أ - مديرية شؤون الشهداء

ب - مديرية شؤون المؤنفلين

ج - مديرية الادارة والذاتية

د - مديرية الحسابات

هـ - مديرية التدقيق

و - مديرية الاعلام والعلاقات

ز - مديرية الشؤون القانونية

بەڕێز سەروکی ئەنجومەن:

تەبعەن ئەوە موقتەرەحی لیژنەی قانونیە بە تەعدیلاتەوە. فەرموو کاك ئارام.

بەڕێز ارام رسول مامند:

بەڕێز سەۆرکی ئەنجومەن.

گوێ بیستی موقتەرەحاتی جەنابی وەزیر بووین، باسی لەدامەزراندنی بەڕێوەبەرایەتیەکی گشتی کرد بۆگەڕان و دۆزینەوەی گۆڕەبەکۆمەڵەکانی ئەنفال و داواشی کرد کەوا لە مەهامەکانیش هینێکی تێدا بێ، پێویست ناکات ئەوە ئیشارەتی پێ بدرێ ئێستا، سوپاس.

خەڵك بۆی هەیە راستەوخۆ پەیوەندی بە لیژنەکە بکاتەوەو داوای کۆبوونەوە بکات, بەتایبەتی حزبە سیاسیەکان, یەعنی مولاحەزاتیان تەقدیم بکەن, ئینشائەڵلا لە مانگی دوازدەدا تەواوی دەکەین, ئومێدەواریشم کە ئەمڕۆ سەرەتای مانگی رەمەزانی پیرۆزە لە هەمووتان پیرۆز بێت و, وەختەکە کەس هەستی پێ نەکرد, لەبەر ئەوەی بەرۆژین کەس نەیوت نە بریسمە, نە درەنگە, ئنیشائەڵلا هەموو ساڵێك رەمەزان دووبارە دەبێتەوەو گەلەکەمان پێشکەوتوتر بووە, کێشەکانی چارەسەر کردووەو تیرۆر نەماوە, ژیان و بژێوی خەڵك باشتر بووە, ئەوانەی کە موسڵمانیش نین هاوبیرن و هادەنگن و هاوهەستن لەگەڵ موسڵمانان, ئەوانەی بە رۆژیش نینە, رێزیان هەیە لەگەڵ ئەوانەی کە بە رۆژین, لەبەر ئەوە ئیعتیبارِ دەکرێت هەر هەمووی بە رۆژین, زۆر بەخێر بێن و سەرچاوان, کۆتایی بە دانیشتنەکەی ئەمڕۆمان دەهێنین تا بەیانی سەعات (11) کۆبوونەوەمان هەیە, زۆر سوپاس.

فرست احمد عبدالله
سکرتێری ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستان – عێراق

محمد قادر عبدالله(د.کمال کرکوکی)
جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستان – عێراق

عدنان رشاد مفتی
سەرۆکی ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستان - عێراق

ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان - عێراق

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (8)

دوو شەممە رێكەوتی 25\9\2006

خولی دووەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (8)

دوو شەممە ڕێکەوتی 2006/9/25

کاتژمێر (11,20)ی سەر لە بەیانی ڕۆژی دوو شەممە ڕێکەوتی 2006/9/25 ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق بە سەرۆکایەتی بەڕێز عدنان رشاد مفتی سەرۆکی ئەنجومەن و, بە ئامادەبوونی بەڕێزمحمد قادر عبداللە(د.کمال کەرکووکی) جێگری سەرۆك و, بەڕێز فرست أحمد عبداللە سکرتێری ئەنجومەن, دانیشتنی ژمارە (8)ی خولی دووەم, ساڵی (2006) ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی مادده (20) لە پێڕۆی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموارکراوی ساڵی 1992ی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق, دەستەی سەرۆکایەتی ئەنجومەن بڕیاردرا دانیشتنی ژمارەی (8)ی خولی گرێدانی یەکەمی ساڵی دووەمی خولی هەڵبژاردنی دووەمی پەرلەمانی کوردستان – عێراق, بەرنامەی کار بەم شێوەیە بێت:

1- بەردەوامبوون لەسەر خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژەی یاسای وەزارەتی شەهیدان و ئەنفالکراوەکان.

2- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژەی یاسای وەزارەتی گواستنەوە.

3- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژەی یاسای وەزارەتی ژینگە.

دانیشتنی یەکەم

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان دانیشتنی ئەمڕۆمان دەکەینەوە, بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی مادده (20) له پێڕۆی ناوخۆی ژماره (1)ی هەموار کراوی ساڵی 1992ی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق, دەستەی سەرۆکایەتیی ئەنجومەن بڕیاریدا بەرنامەی کاری دانیشتنی ژماره (8)ی خولی دووەمی هەڵبژاردن له کات(11,20)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی دوو شەممە ڕێکەوتی 2006/9/25دا بەم شێوەیه بێت:

1- بەردەوامبوون لەسەر خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژەی یاسای وەزارەتی شەهیدان و ئەنفالکراوەکان.

2- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژەی یاسای وەزارەتی گواستنەوە.

3- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژەی یاسای وەزارەتی ژینگە.

ئێستا بەخێرهاتنی وەزیره بەڕێزەکان دەکەم خاتوو (چنار) وەزیری شەهیدان و ئەنفالکراوەکان, کاك (بورهان) وەزیری گواستنەوە, کاك (سەعد) وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان, وابزانم وەزیری ژینگه نەهاتووە, وابزانم فریا نەکەوتووە, زۆر بەخێر بێن ئومێدەوارم به ئاسانی و به پەله ئیشەکان جێ بەجێ بن, داوای لێبووردن دەکەین ئەوەندەی که تاخیر بووین لەسەر لیژنەی یاسایی بوو, ئێستاش هەندێك وردەکاری مابوو تەواو نەببوو, لیژنەی یاسایی فەرموو بۆ سەر مەنەصەکە, من دەمەوێت تۆزێك به ئیجازەی ئێوه یەك دوو قسەی بکەین دەربارەی چۆنیەتی بەڕێوەچوونی کۆبوونەوەکەی دوێنێمان, که بەڕاستی من خۆم ڕازی نەبووم له دوو مەسەله, یەك/ له ئیعلام بەگشتی, که دوێنێ کۆبوونەوەیەکی زۆر گرنگ بوو, میللەت چاوەڕوانی دەکرد که ڕاستەوخۆ دانیشتنەکه ببینن و پەخش بکرێت, بەڵام نەیانکرد و هیچ گرنگیەکیان پێ نەداوەو تێ نەگەیشتوونه, ئومێدەوارم له ئایندەدا ئەگەر مەسەلەی وا گرنگ هەبێت گرنگی پێ بدرێت و تەلەفزیۆنەکان به ئەهمیەتی وەریبگرن, خەڵك دەبێت ئاشنا بێتن لەو دەستووره, بۆ ئەوەی بتوانێتن موشارەکەی بکاتن, ئەگەر چی ئێمه هەوڵ دەدەین تەوزیعی ئەوه بکەینەوە, که بلاَوی بکەینەوە له ڕۆژنامەکان و سایتەکان و بیخەینه بەردەم خەڵکەوە.

دوو/ دیسان هەر تەلەفزیۆنەکان, بەپێی پرەنسیپی پەرلەمان و ئەوانه نەدەجولاَنەوە, هاتوچۆی ناو قاعەیان دەکرد, که ئەمەش نابێتن لەگەڵ نیزامی داخیلی نابێت, ئەوه ڕەخنەیان لێ دەگیرێتن, هەندێ جاریش به ئەندام پەرلەمانیان دەگوت زەحمەت نەبێت وەره دوو قسەمان بۆ بکه, ئەندام پەرلەمانەکەش زۆر به ئیعتیادی دەچووه دەرەوەو قسەی خۆشی بۆیان دەکردو دەهاتەوە, ئەمەش لەگەڵ ئەندامی پەرلەمان و مەسئوولیەتی ئەندام پەرلەمان ناگونجێت, جێگای ڕەخنەیه, ئینجا ڕەخنه له ئێمه و ڕەخنەیه له ئەندامی پەرلەمانیش, که نابێت به هیچ شێوەیەك کۆبوونەوە بەجێ بهێڵێت بەبێ ئیجازەی سەرۆکایەتی, ئەویش به کارێکی (طارئ), که چووه دەرەوەش ئیجازەی وەرگرت, چونکه ئیجازه وەرگرتن نییه بۆ ئەوەی نەگەڕێتەوە بۆ هۆڵی پەرلەمان, یاخود سێ چارێکی دی بگەڕێتەوە, ئیجازەکه بۆ پێنج دەقیقەیه, ده دەقیقەیه تا کارەکەی ئەنجام دەدات پێویستی بەوه هەیه بۆ تەلەفۆنێك, یان بۆ دەست شووشتنێك, تەنیا بۆ ئەوەیه چوونه دەرەوە, بۆ ئەوەی نییه بچێت له ژوورەکەی خۆی دانیشێت, یان له

فراکسیۆن دانیشێت گوێ نەداتە کۆبوونەوەو, ئەندام پەرلەمان یەکەم واجیبی ئەوەیە کە لە کۆبوونەوە بەشدار بێتن, بۆ ئەوەی بزانێت چی روویداوەو دواتر قسەی لەسەر بکاتن, ئومێدەوارم ئەمە دووبارە نەبێتەوە.
خاڵێکی تریش ئەمڕۆ لە سەرۆکایەتی باسمان کرد, رەنگە رەخنە لە خۆمان بگرین, زۆر جار پەیڕەوی ناوخۆمان بە تەواوەتی جێ بەجێ نەکردووە, لەبەر ئەوەی لەمەودوا هەوڵ دەدەین زیاتر جێ بەجێی بکەین, بەتایبەتی لەسەر ئەو خاڵەی هەندێك لە ئەندام پەرلەمان زیاتر غائیب دەبێتن بێ ئاگاداری سەرۆکایەتی, بەبێ ئەوەی سەبەبێکی مەشروعی هەبێتن, ئێمە لەمەودوا بڕیارمان وا داوە, بەپێی پەیڕەوی ناوخۆ یەکێك غایب بێتن بەبێ ئاگاداری و بەبێ سەبەبی مەشروع پەیڕەوی ناوخۆی لەسەر تەتبیق دەکەین, ئاگاداری خۆشی دەکەینەوە, ئەگەر ئەو غیابەی دووبارە کردەوەو بەردەوام بوو لە غیابی حزبەکەشی ئاگادار دەکەینەوە, ئێمە دەزانین هەڵبژاردنمان بەپێی لیستی حزبی بووە, لەبەر ئەوە ئەگەر غائیب بێت حزبەکەی ئاگادارمان نەکاتەوە, مەفروزە حزبەکەشی پێی بزانێتن, بۆیە ئومێد دەکەم ئەوانەی غائیب دەبن بەبێ هۆ غائیب نەبن و, ئاگاداری سەرۆك بکەنەوە, بۆ ئەوەی تەسجیل نەکرێن لە غیابدا, داوا لە لیژنەی یاسایی دەکەم ئامادە بن, کاك شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لیژنەی قانونی هاتوون, بەس ئەو ماددەیە ئیستنساخ دەکەن, کە تازە داڕێژراوە, ئێستا دەگەنە جێ.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەڵێ کاك شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پێش ئەوە دەست بەو ماددەیە بکەین, دەمەوێت تەزویحێك بکەم, ئەویش ئەوەیە لە موناقەشە کردنی دانیشتنی پێشتر, ئێمە لە زمنی ئەو ماددەیە (المديرية العامة للاستثمار) لامان برد, بۆ ئەوەی بیکەینە دەزگایەکی تایبەت و, ئەو دەزگایەش شەخسیەتێکی مەعنەوی موستەقیلی هەبێت و, لە هەمان کاتدا ئەو دەزگایە میزانیەکی موستەقیلی هەبێتن, بۆیە ئێمە لەگەڵ برای بەڕێزم سکرتێری پەرلەمان کاك فەرسەت دانیشتین, ئەو ماددەیەمان بە هەموو لایەك داڕشت, رەنگە جەنابی وەزیر ئاگای لێ نەبێت, ئەو ماددەیە بە کوردی و بە عەرەبی ئێستا ئامادەیە دەیخوێنینەوە, لە هەمان کاتدا ئێمە مەهامی ئەو هەیئەتەمان دیاری کردووە بە خاڵ و, چۆنیەتی دانیشتنی و بەڕێوەبردنی ئیشوکارەکانیان, ئەمەش هەمووی بە ماددەی تایبەت داڕێژراوە, ئێستاش ئەگەر ئەو برادەرانە بێن ئەو ماددەیە دەیخەینە بەردەم بەڕێزتان, بۆ ئەوەی موناقەشەی لەسەر بکرێت و رەئی جەنابی وەزیریش لە ماددەکە بزانین چۆنە, بۆ ئەوەی مەساری خۆی وەرگرێت لە موناقەشە, زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئەگەر نەصی ماددەكەت لەلایە بیخوێنەوە, فەرموو كاك ئەدهەم.

بەڕێز ادهم عثمان احمد بارزانی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئەگەر ئیجازە بدەی من روونكردنەوەیەكا یاسایی هەی لەسەر پرۆژێ ئەڤێ وەزارەتێ و, وەزارەتێ پێش ئەڤێ و, ئەڤێ داتهێنیش, ئەگەر ئیجازە بدەی دوو دەقیقە تەوزیحێك بدەم.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئێمە خۆمان نوقسانیمان هەیە تاخیر بووین, تۆ حەقت هەیە دوو دەقیقە قسەی بكەیت.

بەڕێز ادهم عثمان احمد بارزانی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئەگەر لە بیرا جەنابێ تە ما بێ رۆژا (9/4) ڤێ مانگێ پرۆژا وەزارەتێ كەهربا لەبەر دەست بوو هاتە تەصویت كرن, لە ڤێ پرۆژەدا هەندەك مودیریەت هاتە دانان, هەندێ مودیریەتی خوار تر لە مودیریەتی عام, لە ڤێرێشدا من گو ئەڤ شتەی پەرلەمان تەصویت بكات, دەبێت جەنابی وەزیرێ حەقێ گۆڕینا ڤێ تەصویتا نەبی, پاش جەنابێتە كو وەكی سەرۆكی پەرلەمان جەوابا من داوە كو ئەو مودیریەتت كە تو بەحس لێ تكەیت هاتنە حەزف كرن, یەعنی مەبەست چەند مودیریەتێك بوون لە ماددە سێی پرۆژا یاسایێ كەهرەبا, بەری چەند رۆژاش كە ئەمە پروسا پرۆژەی وەزارەتا شەهید و ئەنفالە خستیە روو, دیسان من باس كریەوە كە لە هەندێك مودیریەتا تڤێ وەزارەتا تیكرار دەبێتەوە, داوا دكەم لە لیژنا یاسایی ڤە نەك دژێ موقیفا لیژنا یاسایی, بەلكی روون كردنەڤێكە, لیژنا یاسایی جەوابا من دایە ڤە حەقە مەیێ دایە وەزارەتێك, یان وەزیرێك پێی هەڵستیتن هەندەك مودیریتە زێدە بكاتن, یان كەم بكات, لێرەدا رێزدار سەرۆكێ پەرلەمانێ, دەستوورا, یان پرۆژێ دەستوورا كوردستانێش دەركەڤت, كە دوێنێ لە پەرلەمانا هاتیە بەر خوێندن لە ماددەی (94)دا بەحسێ حەقێ تەنازولێ دكەت, كە نابێت پەرلەمان تەنازول لە حەقی خۆی بكاتن, كو لایدێ چ بەحسی ماددە (104) دكات لە دەستووردا, دەبێت ئەڤ ماددەی تێدا نەبێت پەرلەمان جەنابی دەر حەقی بكات, منیش ئەز كو گوتم هەر مودیریەتێك لە هەر وەزارەتێك پەرلەمان تەصویت دكات, دەبێت جەنابێ وەزیر, یان هەر وەزیرێ حەق نەبێت كە هەڵوەشێنێتەوە, ئەو مودیریەتەی كە حەقی وەزیرە هەڵیوەشێنێتەوە, یان زێدە بكات, یان ئیزافە بكات, ئەو با لە پرۆژەدا نەهێنێت و, زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس, كاك شێروان وەڵامی دەدەیتەوە, یان من وەڵامی بدەمەوە.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من پێشتریش تەوزیحم کرد, ئەو مەسەلانەی کە ئێمە دەست نیشانمان کردووەو, تەخویلی جەنابی وەزیرمان کردووە, مەسەلەی ئیدارییە, مەسەلەی تەشریعی قەوانین نییە, بە وەزیرمان نەگووتووە قانونێك دەربکات, ئەمە لە لایەك.

لە لایەکی ترەوە, مەبدەئی فەسڵی سوڵتات هەیە, راستە فەسڵی سوڵتات هەیە بەنیسبەت قانونی فیقهی دەستوورییە فەسڵێکی موتڵەق هەیەو, فەسڵی مەرینیش هەیە و, زۆریش هەیە سوڵتەی تەنفیزی دەیکاتن, بەڵام ئیشەکە تەشریعییە, لە هەمان کاتیشدا هەندێ ئیشی تەنفیزی هەیە ئێمە رادەسپێرین کە سوڵتەی تەنفیزی بیکات, واتا تەعاونێك و هاوکاریەك هەیە, تەنسیقێك هەیە لەو بابەتە لەنێوان سوڵتەی تەنفیزی و تەشریعی, یەعنی عیلاقەکە لەسەر مرونە دروست کراوە, ئەمە لە لایەکەوە.

لە لایەکی تریشەوە, ئەگەر نەصەکە بخوێنیەوە, نەصێك هەیە ئێمە دەسەڵاتمان دایە بە وەزیر, لە هەیکلی ئیداری وەزارەتەکە دەستکاری بکات, یەعنی دەسەڵاتێکمان نەداوە قانونێك دروست بکات, دەسەڵاتمان نەداوە تەشریعێك دەربکات, زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس, کاك فەرسەت تەوزیحێکی دا تەوزیحەکەش ئەو قسەی کاك شێخ ئەدهەم راستە, کە ئەوە لە دەستووردا هاتووە, ئەگەر ئەو دەستوورە ئیقرار کرا, ئەو وەختی ئێمە مولزەم دەبین, بەڵام ئێستا دەستوور ئیقرار نەکراوە بە قانون, ئەو دەسەڵاتە دراوەتە وەزیر, پاش ئەوەی کە دەستوور دەنگی بۆ دەدرێت دەبێتە قانون, ئەو وەختی دەبێت قانونی وا ئەو مودیریاتانەی هەر نابێت بخرێتە پرۆژەکەوە, لە ئەساسەوە دەسەڵاتی وەزیرە, بەڵام کە ئێستا هاتۆتە پرۆژەکە وەکو هەیکەلیەت, ئێمە ئیقراری دەکەین لە قانوندا دەسەڵات دەدەینە وەزیر کە بیگۆڕێتن, پاش ئەوەی کە دەستوور تەصویت دەکرێتن, پێویستە ئەو جۆرە مودیریاتانە لە دەسەڵاتی وەزیرن نەخرێتە تەشکیلاتەوە, زۆر سوپاس, فەرموون ئێوە, بەنیسبەت ماددەی چوارەوە.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە ماددەی سێ و چوارمان دەمج کرد, ئێستا لە ماددە چوارەوە دەست پێ دەکەین, ئەو ماددانەی کە ئامادەمان کردوون, لە حدودی شەش ماددەن بەنیسبەت ئەو هەیئەیە بە تەفسیل چووینە ناوی,تاوەکو کۆتایی تەشکیلاتی هەیئەکە دێت, ئێستاش برای بەڕێزم کاك زانا ماددەکە دەخوێنێتەوە, کە دەبێتە ماددەی چوار لە ئەسڵی پرۆژەکە.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی چوار ئەوە لەبەردەست جەنابتان دا نییە, پێشنیازی تازەیە لە دانیشتنی پێشتر تەکلیف کرا بووین کە صیاغەی بکەین.

ماددەی چوارەم:

دەستەی گشتی بۆ بەڕێوەبردن و وەبەرهێنانی داهاتەکان، خاوەن کەسایەتی مەعنەوی و سەربەخۆیی و دارایی و کارگێرییە، فەرمانبەرێك بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی سەرۆکایەتی دەکات و بەڕێوەی دەبات، کە خاوەن بڕوانامەی بەرایی زانکۆی بەدەست هێنا بێت و خاوەن لێزانین و پسپۆڕی بێت.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێستا دەقی ماددەی چوار کە لە سەرۆکایەتی پەرلەمان و لە کۆبوونەوەی پەرلەمانی رابردوو راسپێردراین بۆ دارشتنی صیاغەیەکی نویٚ بۆ ئەو ماددانەی کە باسی لیٚ کران.

المادة الرابعة:

الهيئة العامة للادارة والاستثمار والارادات تتمتع بالشخصية المعنوية بالاستقلال المالي والاداري، يرأسها ويديرها موظف بدرجة مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية ومن ذوي الخبرة والاختصاص.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

وابزانم ئەوە لە ئەنجامی موناقەشات بوو، تەکلیفی لیژنەی قانونی کرا کە صیاغەی وا بکاتن مودیریەت نەبێتن هەیئەت بێتن، ئەو صیاغەیە لەسەر رۆشنایی موداخەلاتی ئێوە بوو، کیٚ لەگەڵیەتی دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، وەزیریش موافیقە، کیٚ لەگەڵی نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ وەرگیرا، دەستتان خۆش بێت، تکایە ماددەی تر.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی پێنجەم:

دەستە بودجەیەکی سەربەخۆی دەبێت، کە چاوگەکانی ئامانەی خوارەوەن:

1- بەخشینی ساڵانەی حکومەتی هەرێم.

2- پێدان و بەخشین و بارەبووەکان.

3- داهاتە داراییەکانی ئێستا.

4- دەستکەوتی چالاکیەکانی وەزارەت و دەستە.

5- ئەوەی لە پرۆژە وەبەرهێنەکان دەست دەکەوێت.

6- داهاتی پسوولەی یانەسیب بە مەرجێك بە یاسا رێك بخرێت.

7- بەرکەوتی وەزارەت بە قەرەبووەکانی حکومەتی فیدراڵی لەو زیانانەی بەر کوردستان و هاووڵاتیانی کەوتووە لە ئەنجامی هەڵمەتەکانی ئەنفال و بەکار هێنانی چەکی کیمیاوی.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة الخامسة:

تكون للهيئة ميزانية مستقلة تمول من المصادر الاتية:

1- المنحة السنوية لحكومة الاقليم.

2- الهبات والتبرعات والمنح.

3- عائدات اموال الهيئة.

4- ربح نشاطات الوزارة والهيئة.

5- ما تدور عليها مشاريع الاستثمارية.

6- عائدات بطاقات اليانصيب على ان تصدر وتنظم بقانون.

7- استحقاق الوزارة من التعويضات الحكومة الاتحادية من الاضرار التي اصابت كوردستان ومواطنيها جراء حملات الاخفاء الانفال واستعمال الاسلحة لكيمياوية.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئەمەش هەر لەسەر داوای موناقەشاتی ئێوە بوو, بەلاَم من پرسیارێكم هەیە لە لیژنەی قانونی, ناكرێت ماددەی چوار و پێنج بكرێتە یەك ماددە ببێتە (أ و ب), بۆ ئەوەی هەمان مەوزوعە تێكەلاَوی مودیریاتەكان و وەزارەت نەبێتن, یەعنی تێگەیشتن هەبێتن, نازانم وەزیر رەئی چییە لەسەری؟ ئەوە باسی بودجەی سەربەخۆیی ئەو دەستەیە دەكات, بەلێ.

بەڕێز چنار سعد عبدالله (وەزیری شەهیدان و ئەنفالكراوەكان):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

پێم وایە ئەو دوو ماددەیە دەبێت جیاواز بێت, لەبەر ئەوەی ئەوەی چوارەم باس لەو كەسە دەكات كە بەڕێوەبەرەو ئیشراف دەكات دەبێتە سەرۆك, ئەوەی دیكە ئەو مەوریدانە باس دەكات كە بەدەستی دێنن, بۆ ئەوەی هەیئەكە بەكار بخرێت, سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئەگەر كەس موناقەشەی لەسەر نییە, دەیخەمە دەنگدانەوە, باشە سێ كەس قسە دەكەن, كاك محەمەد فەرەج, كاك سەردار و سۆزان خان, فەرموو كاك محەمەد.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من وەكو پرسیار وایە بۆ تەوزیح یەعنی, ئەوەی ئیستیحقاقاتی تەعویز, ئەوە حقووقی هاوولاَتی نییە, یەعنی ئەو خەلَكەی زەرەرمەندە, ئایا ئەوە دەبێتە سەرمایە؟ یەعنی مافی خەلَكە.

بەڕێز چنار سعد عبدالله (وەزیری شەهیدان و ئەنفالكراوەكان):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

پێم وایە دەبێت جیهەتێك هەبێت سەرپەرشتی وەرگرتنی ئەو پارەیە بکات, بەیانی ئەگەر بدرێت و دوایی تەوزیع بکرێتەوە, ئەوە یەك.

دوو/ لە حالآت هەیە واریس نەماوە, ئەو کاتە دەبێت هەیئەی ئیستیسماری ببێتە واریس, زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سردار صباح بوزو هرکی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من تێبینم هەیە لەسەر ئەو خاڵەی کە باسی یانەسیب دەکات, بە حەقیقەت لە پێشتر باسی ئەوەی کردووە, کە مەصادری نەشاتاتی هەیئەو, ئەوەی تر ربحی و, پێم وایە ئەوە زیادەیە, کە باسی یانەسیب دەکرێت, لە قانون باسی تەفاسیل ناکرێت نەشاتات چۆنەو چی دەبێت, تەنها نەشاتاتەکە بەس بوو, زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەگەر لێرە ئیجازەی نەدەینێ بە قانون, ناتوانێت دوایێ یانەسیب بکات, دەبێت ئیجرائاتێکی کامیل بکاتەوەو پرۆژە تەقدیم بکات بۆ یانەسیب و بێتە ئێرە تاکو بیکەینە قانون, لەبەر ئەوە ئەو دەسەڵاتە لە ئێستا پێ بدرێت باشە, کاك کەریم فەرموو.

بەڕێز کریم عبداللە بحری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

منیش لە ناو لیژنەی یاسایی هەمان بۆچوونم هەبوو, بەڕاستی یاسایەکی تایبەت هەیە بە دەرکردنی یانەسیب, پێویست ناکات, تەنزیمی دەرکردنی یانەسیبی کردووە, پێویست ناکات لێرە باس بکرێتن, چونکە شتێکی زیادە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

یاسای یانەسیب نییە ئەوەی من بزانم, وەزارەتی ئامار هەیە, تایبەتە بە وەزارەتی ئامار, لەبەر ئەوە ئەوەی ناگرێتەوە بەو قانونەی بۆ وەزارەتی ئامار دەرچووە, ناتوانین هیچ وەزارەتێك یانەسیب بەکار بێنێت, سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من سوپاستان دەکەم کاك محەمەد پرسیارەکەی منی کرد, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ماددەکە دەخەمە دەنگدانەوە, کێ لەگەڵ ماددەکەیە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, کێ لەگەڵی نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, یەك کەس لەگەڵی نییە بە زۆرینەی دەنگ وەرگیرا, زۆر سوپاس, تکایە ماددەی شەش.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی شەشەم: دەستە ئەنجومەنێکی کارگێری دەبێت, کە سەرپەرشتی سەرجەم چالاکیەکانی کارگێری و دارایی و هونەری دەکات, بەتایبەتیش ئەم کارانەی خوارەوە:

1- کار کردن بۆ بەرەو پێش بردنی کاری دەستەو پێڕەوا کارگێرییەکانی دارایی و هونەرییەکانی.

2- دانانی سیاسەتی گشتی بۆ بەڕێوەبردن و وەبەرهێنانی موڵك و سامان و داهاتەکانی دەستە بەپێی ئامانجەکانی وەزارەت.

ئەوەی دەیخوێنمەوە لە لای جەنابتان نییە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەو رۆژەی کە موناقەشە کرا لەسەر ئەو دەستەیە دەستەی ئیستیسمارٍ و ئەوانە, لەبەر رۆشنایی موناقەشەکان تەکلیفی لیژنەی قانونی کرا, لەگەڵ جەنابی وەزیر پێدا بچنەوەو صیغەیەکی بۆ دابنێن, لەبەر رۆشنایی موناقەشەی ئێوە, ئەو دەستەیە بەو شێوەیە بێتن تەعریفی داهاتی مەسئولیاتی و, ئەمە مەسئولیاتیەتی و تەفسیلاتی ئەو ماددەیە, بیخوێنەوە کاك زانا.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی شەشەم: دەستە ئەنجومەنێکی کارگێری دەبێت, کە سەرپەرشتی سەرجەم چالاکیەکانی کارگێری و دارایی و هونەری دەکات, بەتایبەتیش ئەم کارانەی خوارەوە:

1- کارکردن بۆ بەرەو پێش بردنی کاری دەستەو پێڕەوە کارگێرییەکانی دارایی و هونەرییەکانی.

2- دانانی سیاسەتی گشتی بۆ بەڕێوەبردن و وەبەرهێنانی موڵك و سامان و داهاتەکانی دەستە بەپێی ئامانجەکانی وەزارەت.

3- دانانی بە بودجەی ساڵانەی دەستە و حیسابە کۆتاییەکان و هەموار کردنی لەسەری.

4- رەزامەندی لەسەر گرێبەست و پەیمان و پابەندییە داراییەکانی لە چوارچێوەی بودجەی پەسند کراوی دەستە.

5- پەسند کردنی میلاکی دەستە.

6- لێکۆڵینەوە لەو بابەتانەی وەزیر دەیخاتە روو.

7- ئاماده كردنی راپۆڕتی ساڵانەی گشتگیر سەبارەت بە كاری دەستە و چالاكیەكانی بۆ بەردەم وەزیر و پاشان رەوانە كردنی بۆ ئەنجومەنی وەزیران.

بەڕێز عونی كمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

المادة السادسة: تكون للهيئة مجلس إدارة يشرف على جميع النشاطات الادارية والمالية والفنية, ويتولى بوجه خاص مايلي:

1- العمل على تطوير عمل هيئة وانظمتها الادارية والمالية والفنية.

2- وضع سياسة عامة لادارة استثمار املاك واموال وايرادات الهيئة وفق اهداف الوزارة.

3- اقرار الميزانية السنوية للهيئة والحسابات الختامية واجراء التعديلات عليها.

4- الموافقة على العقود والتعاهدات والالتزامات المالية ضمن الميزانية المصدقة للهيئة.

5- تصديق ملاكات الهيئة.

6- دراسة المواضيع التي يعرضها عليها الوزير.

7- اعداد تقارير سنوية شاملة عن عمل الهيئة ونشاطاتها لاطلاع الوزير عليها واحالتها الى مجلس الوزراء.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

وابزانم ئەوەش زۆر موناقەشە كراوە, دوو كەس قسەی لەسەر دەكات, ئەویش سۆزان خان و كاك كەریم فەرموون.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

بەڕاستی من یەك پرسیار و روونكردنەوەم دەوێت, ئەمە هەئیەتێكە لەناو وەزارەتێكدا, ئەگەر شەخسیەتێكی مەعنەوی و موستەقیلی هەبێت, ئەو هەموو دەسەڵاتەی دراوەتە دەست, ئایا ئەوە لە دەسەڵاتەكانی وەزیر كەم ناكاتەوە, وەزارەتێكی دیكە لە ناو وەزارەتەكەیدا بێت, ئەمە یەك.

دوو/ دەڵێت موڵك و سامان هی دەستەیە, ئاخیر موڵك و سامان كەی هی دەستەیە, موڵك سامان هی وەزارەتە, چۆن دەبێت هی دەستە بێت, ئەی ئەگەر سبەی رۆژێ ئەو دەستەیە جیا بۆوە لەو وەزارەتە بە قەرارێك لێی جیا بۆوە, ئەی موڵك سامانی ئەو وەزارەتە لە دەستی دەچێت, سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

یەكەم/ دەستە, یان مودیریەت بەشێكە لە وەزارەت, وەزارەتیش بەشێكە لە حكومەت, حكومەتیش بەشێكە لە سەروەت و سامانی میللەت, لەبەر ئەوە موڵك و سامانەكە موڵكی وەزارەتە و هی وەزارەتیش موڵكی حكومەتە, حكومەتیش موڵكی میللەتە, دواییش تەبعەن لە ژێر چاودێری وەزیرەو وەزیر مەسئوولی

موباشیریەتی, وەزیریش مەسئوولە بەرامبەر ئەنجومەنی وەزیران, ئەی ئەگەر دەسەلآتی نەبێتن, هەر مودیریەتێك بێتن ئەو دەسەلآتەی نابێت, میلاك دانان دەبێت مودیریەت بۆ خۆی دابنێت, نەك هەیئەش, مودیریەش بێت دەبێت مودیری عامەکەی ئیقراری میلاکی خۆی بکاتن و بەرنامەی خۆی بکاتن, فەرموو کاك کەریم.

بەڕێز کریم عبدالله بحری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڕاستی من لە کۆبوونەوەکانی لیژنەی قانونیشدا لەگەڵ ئەوەدا نەبووم بەو شێوەیە روون بکرێتەوە, ئامانج و ئەرکەکانی هەیئە, من پێم باش بوو بە کورتی وەکو ئەوەی لە وەزارەتەکانی دیکە دانراوە بکرێتن (ئەرك و ئامانجەکانی دەستە بە ریسا رێك دەخرێت), واتا (مهام واهداف الهيئة تحدد بنظام), یەعنی هەروەکو بۆ وەزارەت جائیزەو بۆ هەیئەش دەبێت بەو شێوەیە بێتن, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوە ئەو تەفسیلاتانە دەوڵەمەندی دەکات زەرەریشی تێدا نییە, لەبەر ئەوە بە ئەقلیەت رەئیت وا بووە, بۆیە ئەگەر رەئیەکەت قازانجی هەبوایە, یان یەکێکی تر لەگەڵ رەئیەکەت بوایە ئیقناعت دەکرد, بەلآم بە تەنیا جیاواز بووی, فەرموو کاك شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

سەرەڕای ئەوەی جەنابت تەوزیحتدا, لەبەر ئەوەی سۆزان خان ئێمە ماددەیەکی موستەقیلمان هەیە لە پرۆژەکە, ئێستا دەیخوێنینەوە پاش ماوەیەکی دیکە, دەڵێت (تعتبر قرارات مجلس الادارة نافذة المفعول بعد المصادقة عليها من قبل الوزير), یەعنی ئاخیر شت هەر دەبێت وەزیر موصادەقەی لەسەر بکات, زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس, دەیخەمە دەنگدانەوە, کێ لەگەڵ ماددەکەیە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, کێ لەگەڵی نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, دوو کەس لەگەڵیدا نییە, بە زۆرینەی دەنگ وەرگیرا, تکایە ماددەی دواتر.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی حەوتەم:

ئەنجومەنی کارگێری دەستە پێك دێت لە:

أ- سەرۆکی دەستەی گشتی بۆ بەڕەێوەبردن و وەبەرهێنانی داهاتەکان بە سەرۆك.

ب- بەڕەێوەبەرە گشتییەکانی وەزارەت بە ئەندام.

ج- بەڕێوەبەری کاروباری یاسایی بە ئەندام و بڕیار نووسی ئەنجومەن.

د- دوو شارەزا لەلایەن وەزیرەوە پاڵێوراون, کە خاوەن شارەزاو پسپۆڕن لە کاروباری دارایی و ئابووریيدا.

بەڕێز عونى كمال سعيد بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة السابعة:

يتألف مجلس الادارة الهيئة من:

أ- رئيس الهيئة العامة لادارة واستثمار ايرادات رئيساً.

ب- المدراء العامين في الوزارة عضواً.

ج- مدير الشؤون القانونية عضو ومقرر المجلس.

د- خبيرين يرشحهما الوزير ومن ذوي الخبرة والاختصاص في الامور المالية والاقتصادية.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوەش وابزانم تەفسیلاتە کەس خیلافی نییە, دەیخەمە دەنگدانەوە, کێ لەگەڵ ماددەکەیە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, کێ لەگەڵی نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, ماددەکە بە کۆی دەنگ وەرگیرا, زۆر سوپاس, تکایە بڕۆ بۆ ماددە ئەسڵییەکە.

بەڕێز قادر سعيد خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی هەشتەم: ئەنجومەن بەلایەنی کەم یەك کۆبوونەوەی مانگانە ئەنجام دەدات و, وەزیر, یان سەرۆکی دەستەی گشتی بۆیان هەیە بانگەشتەی بکەن بۆ کۆبوونەوەیەکی نائاسایی.

بەڕێز عونى كمال سعيد بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة الثامنة:

يعقد المجلس مالايقل عن اجتماع واحد شهرياً, ويجوز للوزير او رئيس هيئة العامة دعوته لاجتماع الاستثنائي.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوەش خیلافی لەسەر نییە, دەیخەمە دەنگدانەوە, کێ لەگەڵی دایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, کێ لەگەڵیدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, بە کۆی دەنگ وەرگیرا, تکایە ماددەی دواتر.

بەڕێز قادر سعيد خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی نۆیەم:

بڕیارەکانی ئەنجومەنی کارگێری کاریان پێ دەکرێت پاش پەسند کردنی لەلایەن وەزیرەوە

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة التاسعة:

تعتبر قرارات مجلس الادارة نافذة المفعول بعد المصادقة عليها من قبل الوزير.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوەش خاڵێکی ترە کە تەسبیتی کۆنتڕۆلی وەزیر دەکاتن, کێ لەگەڵ دایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, کێ لەگەڵی نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ت زۆر سوپاس, بە تێکڕای دەنگ وەرگیرا, زۆر سوپاس, فەرموو کاك شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێستا دەگەڕێینەوە سەر ئەسڵی مەشروعەکە, لە مادده پێنجەوە دەست پێ دەکەین, مادده پێنجەکەش پاش ئەو تەعدیلاتەو ئەو گۆڕانکاریانە ژمارە دە هەڵدەگری, واتا دەبێتە مادده دە لە ئەسڵی قانونەکە, ئێستا لە ئەسڵی پرۆژەکە دەخوێندرێتەوە, کە دەبێتە مادده دە.

المادة العاشرة:

اولاً: يكون للوزارة مجلس استشاري ويتألف من:

أ- الوزير/ رئيساً.

ب- وكيل الوزارة/ عضواً يرأس المجلس في حالة غياب الوزير.

ت- المدراء العامون/ اعضاء.

ث- مستشار يختاره الوزير/ عضو.

ج- ممثل عن الوزارات التالية على ان لا يقل درجته عن مدير عام (الصحة, التربية, الشؤون الاجتماعية, البيشمركة, المالية, الاعمار, الثقافة).

ثانيا:

أ- يعقد المجلس اجتماعاتها بدعوة من الوزير كلما دعت الحاجة لذلك.

ب- يختص المجلس بتقديم التوصيات الى الوزير وتكتسب التوصية صفة القرار الوزاري اذا نال تصديقه.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

رای لیژنەی قانونی.

شەشەم: هەرچی ماددەی پێنجەمی پرۆژەکەیە, کە دەبێتە(ماددەی دەیەم) بەپێی پێشنیازەکانی لیژنەی یاسا, ئەوە لیژنە پێشنیاز دەکا, نوێنەرانی ئەو وەزارەتانەی لە ئەنجومەنی راوێژکاریدا هاوپشکن, وەزارەتی

ناوخۆو نوێنەری وەزارەتی کاروباری ناوچەکانی دەرەوەی هەرێم و نوێنەری وەزارەتی فێرکردنی بالأیشیان بۆ زیادە بکرێن.

هەروەها بڕگە(ا) لە (دووەم) لادەبرێ, چونکە, ئەوە هەر لە سازدانی کۆبوونەوەکاندا بەجێ هاتووە.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

رای لیژنەی قانونی بە زمانی عەرەبی.

سادساً: فيما يتعلق بالمادة الخامسة من المشروع والتي تصبح برقم المادة (العاشرة) وفق مقترح اللجنة القانونية: تقترح اللجنة اضافة ممثلي وزارات الداخلية ومناطق خارج الاقليم والتعليم العالي الى ممثلي الوزارات المشاركة في المجلس الاستشاري.

وكذلك حذف الفقرة (أ) من ثانياً منها لكونه تحصيل حاصل في عقد الاجتماعات.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کەس تەعلیقی هەیە, من پرسیارم هەیە لە جەنابی وەزیر و لیژنەی قانونی, هۆی زیاد کردنی ئەو وەزارەتانە چییە؟

بەڕێز چنار سعد عبدالله (وەزیری شەهیدان و ئەنفالکراوەکان):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بێگومان مەسەلەی زیاد کردنی وەزارەتی مەعنی, وەزارەتەکەی ئێمە تەعامول لەگەڵ کۆمەڵە کەسانێك دەکات, کەسوکاری شەهیدان و ئەنفال, کە کێشەی تەندروستیان هەیە, کێشەی پەروەردەییان هەیە, کێشەی دەروونیان هەیە, کێشەی نیشتەجێ کردنیان هەیە, هەموو ئەو بوارانە, بۆیە وەزارەتەکەی ئێمە ناتوانێت بە هەموو ئەرکانی هەڵبستێت, بۆیە دەبێت تەنیسق بکەین لەگەڵ وەزاراتی تر, حوزوری ئەوان لەگەڵ ئێمە لەو لیژنانە کارەکان دابەش دەکەین و بە تەنسیق ئەوە ئێمە دەتوانین زیاتر خزمەت بکەین, لە هەموو بوارەکان, زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

مەبەستم وەزارەتە تازە پێشنیار کراوەکانە, وەزارەتی تەعلیمی عالی چ رەبتێکی هەیە.

بەڕێز چنار سعد عبدالله (وەزیری شەهیدان و ئەنفالکراوەکان):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بێگومان ئێمە قوتابی خوێندنی بالأمان هەیە, کە منداڵی شەهید و منداڵی ئەنفالن لە زانکۆ و پەیمانگاکانن, بۆیە زۆر زەرووره پەیوەندیمان هەبێتن لە مەقاعیدی دیراسی بۆ وەرگرتنی کرسی لە ئیمتیازات دان بەوان لە مەسائیلی خوێندنی بالأ. لە مەسەلەی کاروباری دەرەوەی هەرێم تەبعەن زۆربەی زۆری ئەو ناوچانەی کە چووینە دەرەوەی هەرێم, بۆ نموونە کەرکووك و خانەقین و ئەوانە, ئەو مەنتیقانەن کەسوکاری شەهیدانی لێیە, هەروەها پرۆسەی ئەنفال و ئەو شوێنانەشی گردۆتەوە, ئەو

خەڵکانەی کە دەبێت بگەڕێنەوە ناوچەکانی خۆیان و ئاوەدان بکرێنەوە, بۆیە لەگەڵ ئەوانیش دەبێت تەعامول بکەین, ناوەخۆش بەهەمان شێوە, بێگومان ئەمنیەت و پۆلیس و ئێمە تەعامولمان لەگەڵ ئەوانیش هەیە, لەگەڵ ئەوەی کە ئێمە کەسوکاری شەهیدانمان هەیە لەو وەزارەتە مەعنین فەرمانبەرن, کار دەکەن لە ناوچەکان, یەعنی زەرووره پەیوەندیمان هەبێت لەگەڵ هەموو دامودەزگاکانی حکومەتی هەرێم, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەگەر کەس تەعلیقی نییە, دەیخەمە دەنگدانەوە, کێ لەگەڵ ئەو ماددەیە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, کێ لەگەڵ نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, بە کۆی دەنگ وەرگیرا, فەرموو ماددەیەکی تر.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

هەروەکو ئاگادارن ماددە شەش ئێمە بەشێوەی هەیئە عیلاجمان کرد, ئێستا دەچینە ماددە حەوت لە ئەسڵی پرۆژەکە, پاشان ئێمە تەسەلسولەکان تەنزیم دەکەین, ماددەکە بەم شێوەیە:

المادة السابعة:

1- تعتبر جميع الاموال الخاصة بالمديرية العامة للاستثمارات اموالا عامة لا يجوز التصرف بها لغير أغراض هذا القانون.

2- تخضع حسابات الوزارة واستثمارتها للرقابة المالية.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

هەشتەم: هەرچی (ماددەی حەوتەم)ی پرۆژەکەیە, ئەوە, لیژنە پێشنیاز دەکا, لابرێ, چونکە زیادەیەو, ئەو دوو حاڵەتەش کە تێیدا هاتوون , بە دەقی یاسایی گشتی چارەسەر کراون.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ثامناً: اما فيما يتعلق بالمادة(السابعة) من المشروع تقترح اللجنة حذفها لكونها زائدة والحالتين الواردتين فيها معالجتان بنصوص تشريعية عامة.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

پێشنیاری لیژنەی قانونی ئەوەیە, ئەو ماددەیە هەمووی حەزف بکرێت, کێ رەئی هەیە کە پێی وایە ئەو ماددەیە بمێنێت, یەعنی رەئیەکەی لیژنەی قانونی پەسند بووە بۆ حەزف کردنەکەی, دەیخەمە دەنگدانەوە, کێ لەگەڵی ئەوەیە ئەو ماددەیە حەزف بکرێت دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, کێ لەگەڵی نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, یەك کەس لەگەڵدا نییە, زۆر سوپاس, بە زۆرینەی دەنگ وەرگیراو ماددەکە حەزف دەکرێت, فەرموو بۆ ماددەی تر.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئێستا ماددەی هەشتەم لە ئەسڵی مەشروعەكە دەخوێنینەوە, بەڕاستی بڕێك تەداخولات لە ماددەكان هەیە, بۆیە دەچمەوە سەر مادده ئەسڵیەكان, بۆ ئەوەی ئەندامان سوڕەتێكی وازیحیان هەبێت لە مەسەلەكە, مادده هەشت لە هەمان كاتدا ئێمە لەگەڵ ماددەی یازدەمان دەمج كردووە, ئێستا ئێمە مادده هەشتەكە دەخوێنینەوە, پاشان قەراری دەمجەكە دەگەڕێتەوە بۆ جەنابتان.

المادة الثامنة:

اولاً: يحدد بنظام الهيكل التنظيمي لتشكيلات الوزارة واختصاصاتها.

ثانيا: للوزير استحداث مديريات واقسام او الغائها عند الحاجة.

ثالثا: للوزير تشكيل لجان دائمية او مؤقتة لغرض تحقيق ايا من مهام الوزارة الواردة في المادة الثانية من هذا القانون.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

رای لیژنەی یاسا.

نۆیەم: هەرچی ماددەی(هەشتەم و یازدە)یە لە پرۆژەكە, ئەوە, لیژنە پێشنیاز دەكا, لە یەك ماددەدا یەك بخرێن و, (تەسەلسولەكەی بۆ دابنرێت)و, بەم شێوەیەی خوارەوە دابرێژرێت:

یەكەم: ئەركوفرمان و كارەتایبەتەكانی وەزارەت و پێكهاتەكانی بە پێڕۆ دیاردەكرێن.

دووەم: وەزیر بۆی هەیە, بەڕێوەبەرایەتی یان بەش یان هۆبە, لە پێكهاتەكانی وەزارەتەكەدا, بەپێی پێداویستی كارو لە كاتی زەروورردا, بكاتەوە یان یەكیانبخا یان ئیلغایان بكات.

سێیەم: وەزیر بۆ بەجێ گەیاندنی هەر ئەركوفرمانێكی وەزارەتەكە, كەلە ماددەی دووەمی ئەم یاسایەدا هاتووە, بۆی هەیە لیژنەگەلی هەمیشەیی یان كاتی پێك بهێنێ.

چوارەم: وەزیر, بۆی هەیە رێنمایی پێویست بۆ بە ئاسانی جێبەجێكردنی حوكمەكانی ئەم یاسایە, دەربهێنێ.

بەڕێز عونی كمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

راي اللجنة القانونية باللغة العربية.

فيما يتعلق بالمادتين(الثامنة و الحادية عشرة) من المشروع تقترح اللجنة توحيدهما ضمن مادة واحدة وتحت تسلسل المادة (الحادية عشرة) وصياغتها كالاتي:

المادة الحادية عشرة:

اولاً: يحدد بنظام مهام وتشكيلات الوزارة واختصاصاتها.

ثانياً: للوزير استحداث او دمج او الغاء اي من المديريات او الاقسام او الشعب ضمن تشكيلات الوزارة وحسب متطلبات عملها عند الاقتضاء.

ثالثاً: للوزير تشكيل لجان دائمية او مؤقتة لغرض تحقيق اي من مهام الوزارة الواردة في المادة الثانية من هذا القانون.

رابعاً: للوزير اصدار التعليمات اللازمة لتسهيل تنفيذ احكام هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کەس تەعلیقی هەیە لەسەر ئەوەی ئەو دوو ماددەیە دەمج دەکرێت لە ماددە یازدە لەو پرۆژەیەی کە خوێندرایەوە, فەرموو کاك محەمەد فەرەج.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

وابزانم ماددەی هەشت تەشکیلەیە, بەلام ماددەی یازدە ئیصداری تەعلیماتە دوو شتی جیاوازن, مەگەر هەر بڵێی کورت بێتەوە, ئەگینا دوو شتی زۆر جیاوازن, ئەمە ئیصداری تەعلیماتە, ئەوە تەشکیلاتە, یەعنی تەعلیمات و تەشکیلات وا نازانرێت تێکەڵ بکرێت بە یەك, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

من پێم وایە هەر سێ خاڵ سەلاحیاتەو هی وەزیر, (استحداث) دەسەڵاتە, تەشکیل هەر دەسەڵاتە وەزیر دەیکاتن, ئەوی بڕگەی سێ ئەویش هەر دەسەڵاتە, لەبەر ئەوەی هەرسێکی باسی دەسەڵاتی وەزیر دەکات, بە پێچەوانەوە ئەو دەمجە زەرورییە, دەیخەمە دەنگدانەوە, کێ لەگەڵ رەئی قانونییە بە دەمجەوە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, کێ لەگەڵ نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, یەك کەس لەگەڵدا نییە بەزۆرینەی دەنگ وەرگیرا, فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێستا ماددەی نۆ دەخوێنینەوە لە ئەسڵی مەشروع.

المادة التاسعة:

للوزير التعاقد مع الاشخاص الطبيعية والمعنوية من ذوي الخبرة والاختصاص داخل و خارج الاقليم للقيام بالمهام والواجبات التي توكل اليه للمدة التي تراها مناسبا وذلك لغرض تحقيق اهداف الوزارة وتحدد حقوقهم والتزاماتهم من قبل الوزير وبعد استحصال موافقة رئاسة مجلس الوزراء.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

رای لیژنەی یاسا.

پێشنیازی لیژنەی یاسایی ئەوە هیچ تێبینییەکی لەسەر نییە.

بەڕێز عونى كمال سعيد بزاز:

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن.

اما فيما يتعلق بالمادة التاسعة من المشروع والتي ستصبح برقم المادة (الثانية عشرة) فأن اللجنة القانونية لا توجد لديها اية ملاحظات عليها.

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن:

وابزانم ئەوەش شتێكى ڕۆتيينيە, دەيخەمە دەنگدانەوە, كەس مولاحەزەى لەسەر نييە, كى لەگەڵ ئەو ماددەيە دەستى بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس, كێ لەگەڵى نييە دەستى بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس, بە كۆى دەنگ وەرگيرا, فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حيدرى:

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن.

مادده دە لە ئەسڵى پرۆژەكە دەخوێنمەوە.

المادة العاشرة:

يلغى قانون رقم/4 لسنة/1997 قانون مؤسسة الشهيد وقانون رقم/186 لسنة/1999 قانون المديرية العامة للانفال وقانون رقم 126 لسنة/2000 وقانون رقم 22 لسنة/2005, وتنقل جميع موجودات والعاملين في مؤسسة الشهيد والمديرية العامة للانفال مع كافة التزاماتهما المالية والمعنوية وديونهما الى الوزارة.

بەڕێز قادر سعيد خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن.

راى ليژنەى ياسايى.

هەرچى ماددەى دەيەمى پرۆژەكەيە, كە بووەتە ماددەى ( ) بەپێى پێشنيازى ليژنەى ياسا, ئەوە ليژنە پێشنياز دەكات بەم جۆرەى خوارەوە بێت: ((ياساى ژمارە (4)ى ساڵى 1997, ئەنجومەنى نيشتمانى كوردستان, ياساى دەزگاى شەهيد, و بڕيارەكانى ژمارە 186 لە 1999/6/19 و 126 لە 2000/10/17 و22 لە 12ى كانونى دووەمى 2005ى ئيدارەى سلێمانى پووچەل دەكرێتەوە)).

بەڕێز عونى كمال سعيد بزاز:

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن.

فيما يتعلق (بالمادة العاشرة) من المشروع والتي ستصبح برقم المادة(الثالثة عشرة) وفق مقترح اللجنة القانونية تقترح اللجنة صياغتها كالاتي: يلغى قانون رقم (4) لسنة 1997 قانون مؤسسة الشهد الصادر عن المجلس الوطني الكوردستاني والقرارات المرقمات 186 في 1999/6/19 و 126 في 2000/10/17 و 22 في 12/كانون ثاني/2005 الصادرات عن ادارة السلمانية.

بەڕێز سەرۆكى ئەنجومەن:

شەرحێك بۆ ئەوەی تێبگەن ئەوە بۆ ئیلغا كراوە, قەراراتێك لێرە تەوحیدی ئەو قەراراتانەیە زیاتر تەوزیحی تەوحیدیەتی, بەس من لێرە مولاحەزەیەكم هەیە مەجلیس وەزارەتەكە وەكو خۆی بنووسن (المجلس الوطني لكوردستان العراق), وەكو ناوەكەی خۆی بنووسە, فەرموو.

بەڕێز گوڵناز عزیز قادر:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئێمە لە دەقی ئەسڵی پرۆژەكە لە مادده چوارەوە بە تەفسیلی باسی بەڕێوەبەرایەتیەكانمان دەكرد, وەكو قانونی هەر وەزارەتێك باس لە پارێزگاكان دەكات كە بەڕێوەبەرایەتی تیا بێت, بەلأم بۆ حاڵەتی ئەو وەزارەتە تایبەتمەندی هەیە, دەمانویست قسەی لەسەر بكەین بەسەریدا تێپەڕی, بۆ نموونە ناكرێت لە شارێكی وەكو سلێمانی بەڕێوەبەرایەتی هەبێت, رەنگە پەنجا خێزانی كیمیا لێدراو و ئەنفالی تیا نەبێت, بەلأم لە ناوچەكانی تردا كە ئاشكران, دەكرێت بەڕێوەبەراتی لەو شوێنانە بكرێتەوە, كە زۆرینەی قوربانیەكانی تێدایە.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئێمە گوتمان جارێ وەزیر حەقی هەیە, دوایێ ئەوە زۆر موناقەشە كرا و, ناویشمان نەنا بۆ ئەوەی سبەی ماددەی 140 جێ بەجێ دەكرێت بگەڕێتەوە, ئەگینا پێشتر بەڕێوەبەرایەتی گشتی سلێمانی و, بەڕێوەبەرایەتی گشتی هەولێر و, بەڕێوەبەرایەتی گشتی دهۆك بوو, پێشنیاری ئێوە بوو كە ناوەكان نەگوترێت, بۆ ئەوەی لە دوارۆژ بتوانن بەڕێوەبەرایەتی كەركووكیش دابمەزرێت, نووسراوەو دەسەلأت دراوەتە وەزیر كە بەڕێوەبەرایەتی گشتی لە پارێزگاكان بكرێتەوە, كە هەیە ئێستا, كەواتە دەیخەمە دەنگدانەوە بەو تەفسیلاتەی هەیە, كێ لەگەڵ ئەو ماددەیە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس, كێ لەگەڵی نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس, بە كۆی دەنگ وەرگیرا, فەرموو بزانم چی دەگوت.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

تێ نەگەیشین بەنیسبەت ئەو چاك كردنە, موجودات و بەزم و نەزمەكەیان حەزف كردووە جەنابی لیژنەی قانونی, ئێمە نازانین ئەمە مایەوە, نەمایەوە, رۆیشت, نەڕۆیشت, نابێت ئێمە ئاگادار بین و تەوزیحێكمان لەسەر هەبێت.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئەوە تەحصیل حاصلە, كە مودیریاتت دەمج كردو ئیلغات كردەوە, ئەو مودیریاتانە هەمووی موڵكی وەزارەتە, ئەگەر نەنووسرێت ئەی بۆ كوێ دەچێتن, مودیریەت هەمووی لەوێ دەسەلأتی سەروەتەكەی

عایدی مودیریەتە, یان مودیریەت عایدی وەزارەتە, دیسان دەڵێمە وەزارەتیش عایدی ئەنجومەنی وەزیرانە, هەمووش موڵکی کوردین.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دەزگای شەهیدان هەمووی عایدی حزبەکان بوون, بۆیە من لێرە مەبەستم ئەوەیە, ئەوان عایدی حزبەکان بوون, ئەوانەی کە هی دەزگای شەهیدان بوون بزانین چی بەسەر دێت, زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

تۆ لێرە سەهوی عایدی حزبەکان نەبوون, ئەو دوو قانونەی کە باسی دەکاتن لەوێ عایدی ئیدارەی سلێمانی بوون, لێرەش مەجلیسی وەتەنی پەرلەمان قەراری داوە عایدی حکومەت بوو, بۆتە موئەسەسە هەردووکیان دوو ئیدارە بوون, لە ساڵەکانی 1991 و 1992 وا بوو, بەلآم کە ئەو دوو قانونە دەرچوو لەوێ عایدی ئیدارەی سلێمانی بوو, لێرەش عایدی ئیدارەی هەولێر بوو, بەڵێ کاک شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەو فەقەڕەی ئەخیر رەنگە قسەی سۆزان خان بێت کە پەڕیوە, کە دەڵێت نەقلی موجوداتی شەهیدان و دەوائیری ئەنفال بۆ وەزارەت رەنگە پەڕی بێت, بەلآم لە ئەسڵی مەشروعەکەدا ماوە, بەلآم ئەوەی دیکە هەروەکو جەنابت ئیشارەتت پێدا, بۆ تەوزیحی ئەو قانونانەیە, قانونەکان لە مەشروعی وەزارەت بە تەوزیح نەهاتبێت, ئێمە تەوزیحیمان کردووە, ئەو یاسایانەی کە تایبەتن بە ئیدارەی سلێمانی و, ئەوانەی تایبەتن بە ئیدارەی هەولێر کە لە پەرلەمانەوە دەرچوون, تەنها بۆ تەوزیح و زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەگەر نەشنووسرێت هەر موڵکە, بەلآم با بۆ تەئکید بنووسرێت, وەزیرە رەئیت چیە؟

بەڕێز چنار سعد عبدالله (وەزیری شەهیدان و ئەنفالکراوەکان):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

منیش لەگەڵ رەئی لیژنەی یاسایی و رەئی بەڕێزتانم, لەبەر ئەوەی مەبەستم ئیلغا کردنەوەی ئەو دوو موئەسەسەی کە پێشتر یاسای پێ دەرچووە, ئێستا ئەگەر چی بەشێوەیەکی رەسمی وەزارەتەکە دامەزراوە, بەلآم لەبەر ئەوەی یاسایەکە هەیەو ئیلغا نەکراوەتەوە دوو موئەسەسەکەش هەنە, بۆیە ئیلتیزام لەنێوان کارەکانی وەزارەت و موئەسەسەت دەبێت بمێننەوە, بۆیە لە پەرلەمان دەبێت ئەو یاسایانە ئیلغا ببێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

یەعنی ئەو پێشنیارەی, کە نیوەی پێشنیاری سۆزان خان و نیوەکەی تر تەوزیحە, نیوەی پێشنیاری سۆزان خان و تەوزیحی لیژنەی یاسایی کە دەڵێت بە هەڵە لە چاپ دەرچووە بۆ تەقویەی ماددەکە ئیزافە بکرێتن, ماددەکە جارێکی تر بخوێننەوە بەو ئیزافەوە, هەر چەندە ئیزافە کردنی ئەو هینە, دەنگی بۆ درا, بەڵام ئیزافەکە بخوێنەوە, موافەقە دەکەین ئەو ئیزافەیە بۆ ماددەیەکی تر, یان باشتر وایە بیکەینە (أو ب), لە دواییدا ئیزافەی بکەن, بیکەنە فەقەرە یەك, پێشی ئەخیر فەقەرەیەکی تایبەت, ئێستا پێشنیار وایە ئەو ماددەیەی کە دەنگمان بۆ دا (أ) بێتن, (اولا) بێتن ماددەی دەیەمە, (ب) ئەوە بێتن کە ئەو مومتەلەکاتە تەحویل بکرێتە سەر وەزارەت, ئەگەر چی من ئێستاش دەیڵێمەوە نەشی نووسین تەحصیل حاصلە, بەڵام با بنووسرێت, بۆ ئەوەی نەوەك تەزویر بکات بڵێت ئەوە مودیر عامەی سلێمانییە, یان مودیر عامەی هینە, فەقەرەی دووەم بخوێنەوە.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ثانیا: تنقل جمیع موجودات والعاملین في مؤسسة الشهید والمدیریة العامة للانفال مع کافة التزاماتهما المالیة والمعنویة ودیونهما الی الوزارة.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کەواتە ئێستا داوا دەکەم دەنگ لەسەر دوو شت بکرێت:

یەك/ ئەوەی کە دەنگمان بۆ دا فەقەرە (أ)ە.

دوو/ دەنگدان لەسەر فەقەرە (ب) بکرێتن (اولاً وثانیاً), کاك سەردار ئەگەر رەئیەکت هەیە ئێستا بیڵێ, دوایێ لە تەلەفزیۆندا بڵێی من موافیق نەبووم, فەرموو.

بەڕێز سردار صباح بوزو هرکی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە دەنگمان لەسەر ئەو فەقەرەیە دا, واتا دەنگمان لەسەر داوە نەمان گوتووە فەقەرە (أ)ە, یان (ب)ە بە کاملی ماددەکە, مادام دەنگمان بۆ داوە بۆمان نییە جارێکی دەنگی بۆ بدەینەوە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوە بەپێی رەئی کاك فەرسەتیش وایە, دەڵێ ئەو پێشنیارە تازەیە, ئەوە یەکەم (اولاً) بوو, پێشنیاری تر هاتە پێشەوە کە موافەقەت کرا, دەبێتە (ثانیاً), ئەوە (اولاً) بوو کە دەنگی بۆ درا لە هەمان ماددە, پێشنیاری تازە هاتە پێش هێشتا نەچووینە سەری کە (ثانیاً)ی هەبێت, لەبەر ئەوەی لە چاپ سەهو کراوە, ئێستا ئەو پێشنیارە دەخەمە دەنگدانەوە, کێ لەگەڵ ئەوەیە (ثانیاً) هەبێت دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, کێ لەگەڵ نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, دوو کەس بە زۆرینەی دەنگ وەرگیرا, فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

مادده یازده دەمج کرا هەروەکو بەڕێزتان ئاگادارن، ئێستا دەچینە مادده دوازده لە ئەسڵی مەشروعەکە بەو شێوەیە.

المادة الثانية عشرة: لا يعمل باي نص يتعارض مع احكام هذا القانون.

بەڕێز قادر سعيد خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لیژنەی یاسایی هیچ تێبینیەکی نییە.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لا توجد لدى اللجنة القانونية اية ملاحظات عليها.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ دایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بە کۆی دەنگ وەرگیرا، تکایە ماددەی دواتر.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة الثالثة عشرة: على الوزراء المختصين تنفيذ احكام هذا القانون.

بەڕێز قادر سعيد خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

هەرچی (ماددەی سیازدەم)ی پرۆژەکەیە، کە بووەتە(ماددەی) ئەوە، لیژنە پێشنیاز دەکات بەم جۆرە دابرێژرێتەوە: ((دەبێ ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن)).

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

اما فيما يتعلق بالمادة (الثالثة عشرة) من المشروع والتي ستصبح برقم المادة (الخامسة عشرة) تقترح اللجنة صياغتها كالاتي: (على مجلس الوزراء والجهات ذات العلاقة تنفيذ احكام هذا القانون).

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەو پێشنیارەی لیژنەی قانونی ئەوەیە، کە لەگەڵ هەموو قانونەکانی وەزارەتەکانی دیکە بەو شێوەیە نووسراوە، گونجاو ترە پێشتر باسمان کردووە، لەبەر ئەوە دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ دایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بە کۆی دەنگ وەرگیرا، تکایە ماددەی دواتر.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة الرابعة عشرة: ينفذ هذا القانون اعتباراً من تاريخ نشره في جريدة وقائع كوردستان.

بەڕێز قادر سعيد خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

هەرچی (ماددەی چواردە)ی پرۆژەکە یە, کە بووەتە(ماددەی), ئەوە, لیژنە پێشنیازدەکا, بەم شێوەیەی خوارەوە دابرێژرێ:

(ئەم یاسایە, لە رۆژی دەرکردنییەوە دەخرێتە کارو, لە وەقایعی کوردستاندا بلاّو دەکرێتەوە).

بەڕێز عونی کمال سعيد بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

اما فيما يتعلق بالمادة (الرابعة عشرة) من المشروع والتي ستصبح برقم المادة (السادسة عشرة) تقترح اللجنة صياغتها كالاتي:

ينفذ هذا القانون اعتباراً من تاريخ اصداره وينشر في الجريدة الرسمية (وقائع كوردستان).

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەوەش هەروەکو ماددەی پێشوو وەکو وەزارەتەکانی ترە, دەیخەمە دەنگدانەوە, کێ لەگەڵ دایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, کێ لەگەڵ نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, بە کۆی دەنگ وەرگیرا, فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حيدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

الاسباب الموجبة

اذا كان لشعب كوردستان – العراق ان يعتبر اليوم بنظامه السياسي القائم ومؤسساته الدستورية فانما الفخر يعود لمن ضحوا بحياتهم من اجل قيامها وصنعوا تاريخ شعبنا المجيد, واناروا درب مستقبله, اولئك هم شهداء الحركة التحررية الكوردستانية.

فوفاء لهم واكراماً لتضحياتهم وتقديراً لمكانتهم, كان لابد من ايجاد جهة متخصصة تتولى ما يتعلق بحقوقهم تنظيمات ومتابعة وتنفيذا وترعى شؤون من اصيب بعوق جراء نضاله في حقوق الحركة – عليه فقد شرع هذا القانون.

بەڕێز قادر سعيد خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لیژنەی یاسایی هیچ تێبینیەکی نییە.

بەڕێز عونی کمال سعيد بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لا توجد لدى اللجنة القانونية اية ملاحظات عليها.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

تەنیا مولاحەزەی ئەوەی هەیە (اذا كان شعب كوردستان – العراق ان یعتبر), (یعتبر) نابێت, (یعتز الیوم)ە دەبێت, غەڵەت كراوە, فەرموو كاك ئەدهەم.

بەڕێز ادهم عثمان احمد بارزانی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

لێرە ئەڤەیە نووسین (ایجاد جهة متخصصة تتولى ما یتعلق بحقوقهم) هیچ فاریزە نییة, (تنظیمات ومتابعة), یەعنی لێرە دەبێتە چی و مانای چییە؟ لێرە نووسراوە (تنظیمات ومتابعة).

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

راست دەفەرموویت ئەوەش دەبێت ببێتە (تنظمیاً ومتابعاً), فەرموو.

بەڕێز پخشان عبدالله زنگنە:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

لە ئەسبابی موجیبە ئەوەی من مولاحەزەم كرد, تەنها لایەنی عاتیفی مولاحەزە كراوە, لە كاتێكدا كە پرۆسەی ئەنفال, یەعنی لە دەست چوونی ئەو هەموو شەهید و ئەنفالانە, كێشەیەكی كۆمەڵایەتی و قانونی تا دوایی, یەعنی دروست كردووە, لەبەر ئەوەی دەبێت لە ئەسبابی موجیبە ئەوەی تیا بێت, بۆ چارەسەر كردنی ئەو وەزعە ئیجتیماعیەی روویداوەو, ئەو قەزایانە و هەتا دوایی, یەعنی ئیشارەتێك بزەبت ئێستا من شتێكی حازر كراو نییە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

من پێم وایە قسەكانی پەخشان خان راستە, یەعنی پێم مەبدەئەكە باشە, بەڵام ئیعادەی صیاغە بكرێتەوە مولاحەزات وەربگیرێت, كە بەشێوەیەك بێت تەعبیر لە ئەسباب موجیبە بكاتن, كە ئەو وەزارەتە بۆ دانراوە, پێداویستی كەسوكاری شەهیدانە, چاك كردنی وەزعیانە, خزمەت كردن و خوێندنیانە, فەرموو كاك دلێر.

بەڕێز د.دلێر اسماعیل حقی شاوەیس:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

من جاری پێشووش, جارێكی تریش, بەداخەوە جاری پێشووش كە باسی ئەوەمان كرد دۆسیەی ئەنفال جیاوازە لە دۆسیەی شەهیدان, برای بەڕێزم دكتۆر كەمال خراپ لە من گەیشت, وایزانی من لە پلەی ئەنفالكراوەكان كەم بكەمەوەو, كەوتە باس كردنی دەرەجاتی شەهادەو بەرزی شەهیدان, هیچ گومان لەو مەسەلەیەوە نییە, بەلای منەوە وەزعی ئەنفال كراوەكان كەمتر نییە لە شەهیدان ئەگەر زیاتر نەبێت, ئەگەر شەهیدان بە جارێك شەهید دەكرێن, ئەوانە هەموو رۆژ شەهید كراون, هەندێك لەوانە شەهیدی زیندوون, جگە لەوە بەشێك لەوانە بێ سەرو شوێنن, ئێمە وەكو بزووتنەوەی رزگاریخوازی كوردستان, وەكو نوێنەری خەڵكی كوردستان, ئێمە بەرپرسین بەرامبەر بە چارەنووسی ئەو ئەنفالكراوانە, ئەوانە هەندێكیان چارەنووسیان تاكو ئەمڕۆكە و ئەم ساتەش دیار نییە, یەكێك لە واجیباتەكان و ئەركەكانی ئەو وەزارەتە گەڕانە بەدوای چارەنووسی ئەو كەسانە سەدان هەزار كەسی خەڵكی بێ سەر و شوێن كردنی